

აღმოსავლეთ-დასავლეთის
უტოიოტთა შათა კვლევის
საერთაშორისო ცენტრი

აქრონოლოგი
ბიზნისი

ქართული ემბოლოთა
ყოფა და თოლოლოტი

თბილისი
1999

აღმოსავლეთ-დასავლეთის ურთიერთობათა
კვლევის საერთაშორისო ცენტრი

ქართველ ებრაელთა ყოფა და ფოლკლორი

შემდგენლები:

ელგუჯა დადუნაშვილი, სოლომონ ტაბუცაძე,
ნინო დოლიძე

ე. დადუნაშვილის შესავალი წერილითა და შენიშვნებით

გამომცემლობა
„ლომისი“

თბილისი 1999

82(2Г)+564

398(479.22)

ქ 271

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

კრებულში წარმოდგენილია საქართველოში მცხოვრებ ებრაელთა ყოფისა და ზეპირ-სიტყვიერების ამსახველი უცნობი მასალები. ტექსტების დიდი ნაწილი შეკრებილია ქუთაისში. კრებულში შეტანილია აგრეთვე რამდენიმე ნიმუში ონისა და სურამის ებრაელთა ფოლკლორული რეპერტუარიდან.

კრებული ეძღვნება საქართველოში ებრაელთა დამკვიდრების 2600 წლისთავს.

105.103.4

რედაქტორი:

მერი წიკლაური - ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი

რეცენზენტები:

ზურაბ კიკნაძე - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი

როსტომ ჩხეიძე - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი

ISBN 99928-15-36-1

საქართველოს აკადემიური
ეროვნული ბიბლიოთეკა

შინაარსი

შემდგენლისაგან 5

სარწმუნოებრივ-ზნეობრივი თქმულებები

1. ებრაული თქმულება 9
2. შვილისთვის ჯოხის დამკლები
 შვილის მტერია 10
3. ებრაული ლეგენდა მეფე სოლომონზე 12
4. არ შეურაცხყო არავითარი ადამიანი 14
5. მამის ანდერძის შემსრულებელი 18
6. სიბრძნე აცოცხლებს მის პატრონს 27
7. რაბი რომელსაც სიკვდილი არ უნდოდა 32
8. ცოდო-მადლის ზღაპარი 32
9. ჩემი ამბავი 34
10. ქვის შეჭამანდი 35

ზღაპრები

11. კარგ კვაას კირწზე შეეტყობა
 თავისი სიკეთე 36
12. სამი ყრუ 39
13. ღარიბი კაცი 41
14. ნუ ენდობი შელებილ ადამიანს 44

ადათ-წესები

15. შაბათი (მოსვენება) 49
16. ნიშნობა და ქორწილი 66
17. ტარეფა 69
18. საყე-ბურთი 70

საწესჩვეულებო და მაგიური ფოლკლორი

19. ნათვალვეის შელოცვა 70

20. ბატონები	71
21. შესაყვარებელი წამალი	72
22. შესაყვარებელი წამალი	72
23. შესაყვარებელი წამალი	73
24. შესაბულებელი წამალი	73

დანართი	74
შენიშვნები	86
შემოკლებანი	89

25.	90
26.	91
27.	92
28.	93
29.	94
30.	95
31.	96
32.	97

33.	98
34.	99
35.	100
36.	101
37.	102
38.	103
39.	104
40.	105
41.	106
42.	107
43.	108
44.	109
45.	110
46.	111
47.	112
48.	113
49.	114
50.	115
51.	116
52.	117
53.	118
54.	119
55.	120
56.	121
57.	122
58.	123
59.	124
60.	125
61.	126
62.	127
63.	128
64.	129
65.	130
66.	131
67.	132
68.	133
69.	134
70.	135
71.	136
72.	137
73.	138
74.	139
75.	140
76.	141
77.	142
78.	143
79.	144
80.	145
81.	146
82.	147
83.	148
84.	149
85.	150
86.	151
87.	152
88.	153
89.	154
90.	155
91.	156
92.	157
93.	158
94.	159
95.	160
96.	161
97.	162
98.	163
99.	164
100.	165

შემდგენლისაგან

დღეს ბევრ საუბრობენ მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესით გამოწვეულ იმ უარყოფით პროცესებზე, რასაც თან სდევს უძველესი კულტურული ტრადიციების გაფერმჭრათალება ან სრული გაქრობა. აღნიშნული პრობლემის ებრაულ კულტურასთან მიმართებაში განხილვისას გასათვალისწინებელი ხდება ის გარემოებაც, რომ ახალ, პრინციპულად უცხო გარემო-პირობებზე ორიენტირებული ებრაელი ერის რეპატრირებულ ნაწილს ნაკლები შესაძლებლობა აქვს აქტიურად განავითაროს დევნილობის პერიოდში ჩამოალიბებული ყოფითი და კულტურული ტრადიციები. ასე რომ, შეიძლება ითქვას, ყოველი წელი თუ არა ათწლეული მაინც, ხანგრძლივი განშორების შემდეგ ისტორიულ სამშობლოში დაბრუნებული ებრაელი ხალხის ისტორიაში, ესაა ერის ზეპირი მატრიანის ერთი დაკარგული ფურცელთაგანი, რომლის აღდგენაც მომავალში შეუძლებელია.

ასეთ შემთხვევაში, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება არაისტორიულ სამშობლოში მცხოვრებ ებრაელთა ყოფისა და კულტურის ამსახველი მასალების გამოვლენას, მათ შემდგომ დაცვასა და მეცნიერულ პუბლიკაციას. სწორედ ამ მიზან ემსახურება წინამდებარე კრებული, რომელიც შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტისა და ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორის არქივებში დაცული მასალების საფუძველზე შედგენილი. კრებულში, გარდა ჩვენი საუკუნის 30-იან და 80-იან წლებში შეკრებილი მასალებისა, შეტანილია გასული წლის საექსპედიციო მუშაობის შედეგად მოპოვებული რამდენიმე ფოლკლორული ნიმუშიც (№№ 10, 20). აქვე დავსძენთ, რომ წინამდებარე გამოცემაში ტექსტები დაბეჭდილია უმეტესად უცვლელი სახით. მათში ნებისმიერი ჩარევის შესახებ სპეციალურადაა მითითებული შენიშვნებში.

ერებულში წარმოდგენილი მასალები არ გამოირჩევა მრავალფეროვნებით. ეს არცაა გასაკვირი. ებრაული ფოლკლორის ჩამწერთ, როგორც წესი, აქცენტი უმეტესად ეროვნულ-რელიგიური ნიშნით გამორჩეულ ტექსტებზე გადააქონდათ. ძირითადად ამით უნდა აიხნას ის გარემოება, რომ არსებული ჩანაწერების მიხედვით, ქართველ ებრაელთა ფოლკლორი ვაჯერებულა სარწმუნეობრივი ხასიათის თემებითა და ბიბლიური სიუჟეტებით.

იმ გარემოებას რომ, იუდაიზმში წიგნიერი რელიგიაა, ხელი არ შეუშლია ცალკეული სარწმუნეობრივი ხასიათის თემისა თუ სიუჟეტის გახალხურებისათვის. ადრინდელ პერიოდში ამას განაპირობებდა წერა-კითხვის არასაყოველთაო ხასიათი, რასაც მოგვიანებით ზედ დაერთო ის ტრაგიკული გარემოებაც, რომ საშობლოდან გადახვეწილ ებრაელთა დიდმა ნაწილმა დაივიწყა მშობლიური ენა და იძულებული შექნა მხოლოდ ზეპირი მონათხრობის სახით გასცნობოდა სარწმუნეობრივი ხასიათის ლიტერატურას. ყოველივე ეს ნოყიერ ნიადაგს ქნიდა ბიბლიური სიუჟეტების გახალხურებისათვის, რამაც შესაბამისი ასახვა პოვა კიდევ ქართულენოვან ებრაულ ფოლკლორში.

ებრაელების ქართველებთან ხანგრძლივი თანაცხოვრება ბუნებრივია თავისთავად გულისხმობდა ქართული ენის სრულყოფილ ათვისებასა და მის ყოველდღიურ საურთიერო ენად გადაქცევას. ასე თანდათან ძველი ბიბლიური ენის გამოყენების სივრცე შეიზღუდა და, იგი, როგორც ღვთისმსახურების ენა, მხოლოდ ერთეული პიროვნებებისათვის გახდა ხელმისაწვდომი.

რჩებოდა რა თავისი რელიგიის აქტიურ აღმსარებლად ჯერ საშობლოდ ახლა კი მშობლიურ ენასაც მოწყვეტილი ებრაული კაცი წინანდელზე მეტად ცდილობდა ზიარებოდა ღვთის სიტყვის საიდუმლოს. ამგვარად გაჩნდა ბიბლიის ებრაულიდან ქართულ ენაზე თარგმნის აუცილებლობა.

თარგმანი საზოგადოდ და მითუმეტეს წერილისა, რომელიც უზუნაეს ჭეშმარიტებადაა მიჩნეული, უდიდეს პასუხისმგებლობასთანაა დაკავშირებული. პასუხისმგებლობა ერთი ორად იზრდება მაშინ, როცა საქმე ზეპირ თარგმანს ეხება. ასეთ შემთხვევაში ორიგინალისადმი მთარგმნელის დამოკიდებულება უაღრესად თავშეკავებულია. ამას უპირველეს ყოვლისა განაპირობებს ის გარემოება, რომ, როგორც ღვთის მიერ რჩეული ბიბლიური წინასწარმეტყველი, მთარგმნელიც ვალდებულია ყოველგვარი შელამაზების

გარეშე აცნობოს ხალხს უფლის ნებასურვილი.

ფორმისა და შინაარსის მაქსიმალური სიზუსტით გადმოცემა ენების სრულყოფილ ცოდნასთან ერთად, ბუნებრივია, მხატვრული თარგმანის ხელოვნებაში განსწავლულობასაც მოითხოვდა. აღნიშნული აუცილებლობიდან გამომდინარე სინაგოგაში შევირდად მიბარებულ ყმაწვილს, ბიბლიის ენასთან ერთად საჭირო იყო შეესწავლა მისი ქართულ ენაზე ამტკველების ხელოვნება, რაც, თავის მხრივ, მკვეთრად ჩამოყალიბებული და აპრობირებული მთარგმნელობითი სტილის თაობიდან თაობაზე შემკვიდრეობით გადაცემის გზით ხორციელდებოდა.

ბიბლიის ზეპირი თარგმანების მდიდარი ტრადიციის არსებობას საკმარისი დამაჯერებლობით წარმოაჩენს კრებულში წარმოდგენილი ისეთი ნიმუშები, როგორიცაა შაბათი დღის აღწერაში შეტანილი საღვთისმსახურო ტექსტები. ამ თვალსაზრისით, უთუოდ საიტერესო უნდა იყოს აგრეთვე 60 წლის აბრამ სეფიაშვილისაგან ჩაწერილი ტექსტი (იხ. დანართი).

ყურადღებას იქცევს სარწმუნოებრივი ტექსტების ზეპირი თარგმანის ძველი ქართული სალიტერატურო ენის სტილთან აშკარა სიხლოვემხედველობაში გვაქვს თარგმანში გამოყენებული ისეთი არქაული ფორმების სიხშირე როგორიცაა, მსახლვრელ საზღვრულის პოსტპოზიციური წყობა, მაგალითად: *სისხლი მისი, წვენი სისადგლის, ზე სანატრელი* და სხვა; თანდებულის სახელის წინ გამოყენების შემთხვევები: *ზღა წვერსა, ზღა თესლსა, შინა ხელსა* და სხვ.

ერთხელ ჩამოყალიბებული მთარგმნელობითი სტილის დაცვის თვალსაზრისით როგორც ჩანს გადამწვევტი როლი უნდა ეთამაშა ზოგადად საღვთისმსახურო ტრადიციის კონსერვატიულობას. სწორედ აღნიშნული ფაქტორის გავლენით უნდა აიხსნას ის გარემოება, რომ ბიბლიის ებრაულიდან ქართულ ენაზე მთარგმნელი უპირატესობას თანამედროვესთან შედარებით არქაულ ენობრივ ფორმებსა და ლექსიკას ანიჭებს.

რასაკვირველია ზეპირი ტრადიცია არ იძლევა იმის საშუალებას ზუსტად იქნას დაცული უძველესი ენობრივი მდგომარეობა. აქ უპირატესად საუბარია ზოგად ტენდენციაზე. თუმცა არც ისაა გამორიცხული, რომ სათანადო ფაქტობრივი მასალის საფუძვლიანი შესწავლის შემთხვევაში შესაძლებელია ენობრივი კონსერვატივიზმისა

და ენათა შორის გავლენების შედარებით სიღმისეული ფორმებიც გამოიკვეთოს.

წინამდებარე გამოცემა მოკლებულია შესაძლებლობას ვრცლად ასახოს ქართველთა ებრაელთა მიერ საუკუნეების მანძილზე შექმნილი მდიდარი ზებირსიტყვიერი შემოქმედება და ყოფითი ტრადიციები. მიუხედავად ამისა, ვფიქრობთ, იგი მაინც საკმარის საშუალებას იძლევა წარმოჩინდეს ის უმთავრესი ადამიანური ღირსებები, რამაც ასეთი შთაბეჭედავი სახე შესძინა ქართველთა და ებრაელთა მრავალსაუკუნოვან მეგობრობას.

ელგუჯა დაღუნაშვილი

1. ებრაული თქმულება

ერთმა ქალიშვილმა ქალმა ერთხელ, სხვათა შორის, პურის ცომი მოზილა. მას ფრჩხილებში ცომი ისე ჩაკვროდა, რომ ხელის დაბანის შემდეგაც ვერ მოეშორებინა.

გამოვიდა ქალიშვილი გარეთ ჩაცმულ-დახურული, დაიხედა ხელზე – ფრჩხილებში ცომის ნამცეცები ნახა. ძალიან შეწუხდა, აღარ იცოდა რით მოეშორებინა თავიდან ისეთი დიდი ცოდვა, როგორიც არის ისრეელის ქალისთვის ფრჩხილზე ცომის დარჩენა.

იფიქრა, იფიქრა და ბოლოს გადაწყვიტა, ვიდრე იმ სოფელს მისი სხეული დაიწვებოდეს ჯოჯოხეთში ყოველ დღეში სამჯერ, უკეთესია ამ ქვეყნად მოიშოროს შეცოდება. მოიგონა ორსულობა. მუცელზე ყოველ დღე და დღე უფრო მეტი ზომის ბალიშს იკრავდა – ვითომ ორსულად იყო.

გავრცელდა ხმა იმ უბანში, რომ ამომავალი კაცის ქალიშვილი გაუთხოვარია და ორსულად არისო. ყველა ზიზღით უყურებდა მას, პირში აფურთხებდნენ და ვალაღას აყრიდნენ.

ცხრა თვე რომ შესრულდა, მამასა და დედას სთხოვა მოეყვანათ მინიანი,* ხახამ-თალმიდი.

მშობლები ასეც მოიქცენ. მოვიდა მათ ბინაზე მინიანი ხახამ-თალმიდი. გამოვიდა „ორსული“ ქალიშვილი, მოახსენა მათ რაც მოხდა, რა უბედურებაც ეწია და მათ თვალწინ შემოიხსნა ტანზე შემოკრული ბალიში. ხახამ-თალმიდებმა მოუწონეს ცოდვის მონანიება, რაც გამოიხატებოდა მასში, რომ ვინაიდან მას ხელის ფრჩხილზე ცომის ნამცეცი დარჩა, გარეთ ისე გამოვიდა, მზემ შეხედა, ის იყო დავალიანებული ქარეთზე** და იმ სოფელს კი ჯოჯოხეთზე. ამის გამო მან სასჯელი მით მოიხადა, რომ ცოცხლად ხალხს ეზიზღებოდა ვითომ ორსულობისთვის, მაშასადამე, გათავისუფლებულია ცოდვებისაგან.

აკურთხეს ქალიშვილი და მიმდინარე შაბათ დღეს სალოცავში გამოაცხადეს რაც მოხდა. ჯამათმაც მოითხოვა ქალიშვილის გან-

*ათი სრულწლოვანი მამაკაცი

**გამოცვლილ სიკვდილზე

თავისუფლება და წმინდანად დასახეს, რადგანაც იშვიათია ასეთი ქალები.

2. შვილისთვის ჯოხის დამკლები შვილის მტერია

როდესაც ისრეელის თალმუთორა* არსებობდა, იმ დროს წესი იყო, ქურდობაზე ვისაც დაიჭერდნენ, სიკვდილით სჯიდნენ და საჯაროდ, ქვეყნის თანდასწრებით ტარალაჯზე ჩამოახრჩობდნენ.

ერთი ახალგაზრდა, მზისა და მთვარის მსგავსი, დაიჭირეს ქურდობაზე. ხალხმა გაიგო, რომ ქურდს ამა და ამ დღეს ახრჩობდნენ. აუარებელი ხალხი შეიყარა მის საყურებლათ. გამოიყვანეს ხელფეხ შეკრული ქურდი, ბორკილების ხმა შორს გადიოდა. ქურდის დედა, ქვრივი ქალი, რომელსაც ამ ერთი შვილის მეტი არაფერი გააჩნდა, ფლასებში გახვეული მოთქვამს და ტირის.

როდესაც ქურდი მოიყვანეს ტარალაჯთან ჩამოსახრჩობად, დედაძისი ახლოს, ხის ქვეშ დაჯდა და მწარეთ მოთქვამდა. ჯალათმა მოამზადა ყველაფერი. ესეც არი ტომარა უნდა ჩამოაცვას ქურდს და დაახრჩოს, ამ დროს ქურდმა შეხედა თავის დედა როგორ მოთქვამს და იგლიჯება. ჯალათს თხოვა:

— თუ ღმერთი ქვამს, სიკვდილით დასჯის წინ, ნება მომეცი დედაჩემს უკანასკნელათ დავემშვიდობო და ანდერძიც დავუბარო!

ჯალათიც დაეთანხმა. ჩამოიყვანა ხიდან ქურდი, დაუძახა დედაძისს და ნება მისცა ეთქვა რაც უნდოდა. ქურდმა უთხრა დედაძის:

— დედაჩემო ახლოს მომიწიე ყური, მინდა რომ ჩუმად გითხრა ყურში, ანდერძი დაგიტოვო.

გამწარებული დედა მიუახლოვდა შვილსა და ყური მოუწია, ეთქვა რაც უნდოდა. ქურდმა დასწია თავი დედისკენ, გაალო პირი, დაავლო დედის ყურს და მოაჭამა. სისხლის ღვარი წამოუვიდა უბედურ დედას.

*სასწავლებელი

ხალხმა ჩოჩქოლი და ხმაური შექმნა. უფრო აღელდა ხალხი — ეს რა უღმერთო ვინმე ყოფილა, უბედური დედა მისთვის იგლოვება და იწეწება, მისი ცოდვით ქვეყანა იწვის, იმან კი თავისი გაჭირვება აღარ აკმარა, საწყალ ქვრივ დედას და ცოცხლათ ყური მოაჭამაო, ერთხელ კია არა, რომ შეიძლებოდეს, სამჯერ უნდა ჩამოახრჩო მაგ უღმერთოვო, — იყო ხალხში ლაპარაკი.

ქურდების ჩამოხრჩობას, როგორც ყოველთვის, ახლაც ესწრებოდა ხენწიფე. ხელმწიფემ რო შეხედა ხალხში ხმაური შეიქნა, თვითონაც მიიწია. რომ დაინახა ყურმოჭმული დედა წაქცეულია და სისხლის ღვარი დგას, გაუკვირდა, თქვაა:

— ეს რა მხეცი ვინმე ყოფილა, ანგელოზით ახალგაზრდა. ისიც კმარა, რომ ქურდობისთვის მიუცია თავი და თავის დედა უფრო გაუუბედურებია, ყურის მოჭმას რაღას ერჩოდა?!

ქურდ ესმის ხელმწიფის ლაპარაკი და ითხოვა:

— მაინც უნდა ჩამოახრჩოთ და ერთიც ნება მომეცით ხელმწიფეს რომ ორი სიტყვა მოვახსენო.

ხელმწიფეს მოახსენეს. მივიდა შორიასლო ქურდთან ხელმწიფე და ნება მისცა, ეთქვა რაც უნდოდა.

— მოწყალე ხელმწიფე! მე რომ მამა მომიკვდა, პატარა დავრჩი, ხუთი წლიის. ძალიან ღარიბები ვიყავით, არაფერი გაგვანჩნდა; დედაჩემმა თორაზე მიმაბარა, ისე ღარიბათ ვცხოვრობდით, რომა ალებეთის საყიდელი ფულიც კი ვერ მოახერხა ჩემთვის. დავდიოდი თორაზე, ხან ერთის ალებეთში ვიხედებოდი, ხან მეორესაში, ჩემი, საკუთარი არ მქონდა. სახში ტირილით მივდიოდი ხოლმე, გული მიკვდებოდა, რატომ არ მქონდა მეც სხვებივით სასწავლებლად ალებეთი. ერთ დღეს ავდექი, მოვიპარე ალებეთი და წავიღე სახში, დედის კი მეშინოდა, ვაი თუ გამიწყურეს—თქვა, მაგრამ დედაჩემმა გულში ჩამიკრა და მითხრა: „შენ გენაცვალოს დედაშენი, რა კაი საქმე გიქნიაო... ამის მერე მეც გავთამამდი და მიგყავი ხელი ქურდობას. ერთხელაც არ უთქვია დედაჩემ ჩემთვის, ნუ შევბი, შეილო, მაგას, არ ვარგა ქურდობაო, თვარამა, მე იმისთანა დამჯერი ვიყავი დედაჩემისა, რომა მივატევებდი ქურდობასა და პატიოსან შრომას დავადგებოდი. ჩემ ყურებ არასოდეს არ გაუგონია დედიდგან არ ვარგა ქურდობაო, მეც ქურდობამ ეს მისაბაბა და ამ ტარალაჯამდე მომიყვანა.

ხენწიფე და თელი ზღვა ხალხი უსმენდნ ქურდ და უკვირდით მისი

ლაპარაკი. შერე ხენწიფე შეეკითხა:

— რატომ მოაჭამე დედაშენ ყური და სხვა არაფერი?

ქურდმა ხმაბაღლა, ყველას გასაგონად თქვა:

— ყური მოვაჭამე. ყური იმიტომ, რომა მაგის პირიდან რომ ჩემ ყურებ გვეგონა არა ჟნა ქურდობაო, ვიძიორებ მე ავცდებოდი ახალგაზრდა კაცი ამ უბედურობასა და კაცი სხვა თუ არი, მეც ვიქნებოდი ამ ქვეყანაზე. ახლა კი, აი, ჩემი ბოლო.

ქურდმა მისი მშვენიერი სახე ტალღაღვისაკენ გასწია და დულარე ცრემლები გადმოყარა თვალებიდან.

ხალხი, სმენათ გადაქცეული, ალაპარაკდა, ხენწიფეს კი შეეცოდა ქურდი, გული მოუღბა და უბძანათ, გვეხსნათ ხელ-ფეხი ქურდისთვის, აღარ დეეხრჩოთ.

ხენწიფეს შეეწონა ე ახალგაზრდა ბიჭი და აჩუქა სიციცხლე. ხალხს უთხრა ყური დეეგდოთ მისი ნათქვამისთვის და ხალხმა მოისმინა:

— ხალხო, ხომ გაიგონეთ ამ ახალგაზრდის სიტყვები. ესე ნიჭიერი არი, მაგიდან კარჭი კაცი დარჩება. უნდა იცოდეთ თქვენე, რომა შვილისთვის ვოხის დამკლები დედა — შვილის მტერია. ვაჩუქოთ ამას სიციცხლე! ესე გამოსწორდება და ჩვენე ვეცადოთ, რომ ჩვენ სახენწიფოში ქურდები აღარ გვეყოლოს.

ხალხმა ტაში დაუკრა და ხენწიფესაც დიდი მადლობა გამოუცხადა.

3. ებრაული ლეგენდა მეფე სოლომონზე

ერთ დედაკაცს ეყოლა შვილი, რომელიც წელს ზევით ადამანი იყო, ხოლო წელს ქვევით კი — მახინჯი, უფრო პირუტყვს წაავაგდა თევზის ბოლოთი.

მახინჯის მშობელი ძალზე შეწუხებული სტიროდა და მოთქვამდა თავის უბედურებაზე. ახლობლების რჩევით, მან გააზვია თავისი ნაშობი და მეფეს მიუყვანა სანახავად, თან რჩევისათვის მიმართა:

— რა ვქნა, მეფეო, რა უყო ამ ჩემს მიერ დაბადებულს? შეილად არ ვარგა, პირუტყვად არ გამომადგება. . . მიშველე რამე!

მეფემ ქალი დააწყნარა, ანუგეშა, მოიხმო სასახლის ბრძენები! ბევრი იმსჯელეს, მაგრამ ვერავითარი საშუალება ვერ გამონახეს ქალის სანუგეშოდ.

მეფემ მოიწვია დედა და მეუღლე, მიმართა მათ:

— ჩემო დედავ და ჩემო მეუღლე! დახედეთ ამ მახინჯს, საჭიროა გავივოთ რით ან რა საშუალებით შეიძლება, რომ ამ საბრალომ ადამიანის მსგავსება მიიღოს? სასახლის ბრძენები სდუმან გახევებულივით, მეფის დედა და მეუღლე გაკვირვებული მისჩერებოდნენ მახინჯს და მის მტირალ შშობელს.

მეფემ წინადადება მისცა დედას და მეუღლეს, ეთქვათ სიმართლე, რის შედეგად მახინჯი მიიღებდა ადამიანის მსგავსებას.

პირველად მეფემ დედას მისცა სიტყვა. დედამ სთქვა:

— შეილო, შენისთანა კარგი შეილი ჯერ მსოფლიოში დედას არ ყოლია — ბრძენი, ლამაზი, მდიდარი, დედის პატივისმცემელი, არაფრით შენგან გულს არ მაკლია, ჩემო ძვირფასო შეილო, მაგრამ რაკი სიმართლის თქმა აუცილებელია, ვამბობ: მამაშენი, დავით მეფე რომ ტალახიანი ფეხით მოდიოდეს და მის ჩრდილს თვალს მოკრავდე სადმე, მისი ტალახიანი ფეხის ჩრდილი მირჩევნია შენსას.

რაკი მეფის სასახლეში სიმართლე ითქვა, ყველას თვალწინ, მახინჯს, როგორც ღრუბელი, ისე ჩამოშორდა წელიდან ჭიპამდე პირუტყვის მსგავსება, ადამიანს დაემგვანა.

შემდეგი სიტყვა მეფემ მეუღლეს მისცა. მეუღლემ დაიწყო:

— ქმარი ჩემისთანა დიდებული და მშვენიერი ჯერ ქვეყნად ქალს არ ყოლია, მაგრამ აივანზე რომ გადავდგები, მამაკაცებს ვუჭვრებ, ჩუმად ვათვალიერებ, იქნებ ვინმეს ჩემს ქმარზე უფრო ლამაზს მოკვრა სადმე თვალი.

მახინჯი ჭიპიდან მუხლებამდე ადამიანს დაემსგავსა, რასაც იქ მყოფნი, გაკვირვებულნი, თვალს არ აშორებნენ.

სიტყვა თვით მეფეს მიეცა. სთქვა მეფემ:

— კაცი ჩემისთანა მდიდარი მსოფლიოში არ მოიპოვება. ჩემი ოქრო და ვერცხლი, ჩემი თვალი და მარგალიტი საჭურჭლეებში აღარ ეტყვა, მაგრამ როდესაც ვინმე ჩემთან მოდის, ხელებში მიჭრებებივარ, თუ რაიმე საჩუქარი მოაქვს ჩემთან.

დაასრულა მეფემ სიტყვა და საბოლოოდ მახინჯი მთლიანად

ადამიანს დაეშვავესა.

სიძარითლის თქმის შედეგი ქვეყნიდან ქვეყნამდე ლეგენდად მოედვა.

4. არ შეურაცყო

არავითარი ადამიანი

ერთხელ ერთი დიდი პარახოთი დაიღუპა შუაგულ ზღვაში. ვინც კი პარახოთში იყო ისინიც დაიღუპნენ, არავინ გადარჩენილა, გარდა ერთი კაცისა, რომელიც ფიცარ დეეჭიდა და მიყვა ზღვის ტალღებ. ფიცარზე ხელმოკიდებული ბევრი იხეტიალა საწყალმა და ბევრი ტრიალის მერე, როგორც იქნა, ტალღებმა ნაპირზე გამოაგდო. ეშველა საწყალ კაც, ეღირსა ნაპირის დანახვა. გადმოვიდა ზღვის ნაპირზე, მაგრამ ვაი იმ გადმოსვლას — რომ დღეშიობილა იყო, აღარაფერი ეცვა, სულ ტიტველი იყო. შერცხვა საწყალ კაცს თავისი სიშიშვლის, ჩაჯდა ქვიშაში და ქვიშით დაიფარა სიშიშვლე. ძალიან მოღალეული იყო, მოქანცული, შშიერი, მაგრამ რას იზამდა.

ერთი ხნის მერე გამოიარეს ისრეელობა ჩალვადრებმა. შიშველმა კაცმა რომ დაინახა ადამიანები არიან, წამოდგა ქვიშიდან და შეეხვეწა, მიშველეთ რამე ჩასაცმელი მარუქეთ შიშველი დავრჩიო, ზღვას გადავურჩიო. ჩალვადრებმა ყურადღება არ მიაქციეს, ვითამ არც კი გაუგონიათ; გიჟი არიო, გაუდგენ გზას და წავიდენ.

მწარე ტირილით შეწუხებული ჩაჯდა ისევ ქვიშაში და მწარეთ მოთქვამდა თავის უბედურობას. ყველაზე მეტათ კი სიშიშვლეს. უკვირდა ჩალვადრების გულქვაობა და თავის თავ ეუბნებოდა, აშაირად უღმერთო ხალხი არც კი მინახია და არც გამიგონია, შევევედრე, შეეხვეწე, აუუხსენი ჩემი თავგადასავალი, ვთხოვე რამე ტანისამოსი მარუქეთ — თქვა, რომ ტიტველი ტანი დავიფარო — თქვა, მაგრამ ჩემი ცრემლები იმათმა არაფრათ ჩააგდეს, სამასხროთ ამიგდეს, გასწიეს და თავის გზას გაუდგენო.

შიშველი კაცი რომ ქვიშაში ჯის, ტირის და თავის თავ მოთქვამს, ამ დროს გამოიარა ერთმა პატიეცემულმა რაბიმ. რაბი დააკვირდა ქვიშაში მჯდომ კაც, მივიდა, მიუალერსა და შეეკითხა:

— რაშა, ჩემო ბიბა, შენი საქმე, რად ჯიხარ ქვიშაში, რა მოხდა ან ვინა ხარ და სადაური?

— პარახოთი დაიღუპა, მე ერთ ფიცარ ჩავეჭიდე ხელი, დიდი ვაი-

ვაგლახითა და გაჭირვებით, როგორც იქნა, ხმელეთზე გამოვედი. ზღვამ ტანისამოსი შებოძახია, ტიტველი დავრჩი, არ ვიცი რა გქნა, სად წავიდუ, ვის მივმართო ამ სახით, ასე შიშველმა. აჭა ისრეელის ჩალვადრებმა გამოიარეს, რაიმე ტანისამოსი ვთხოვე, ვიყო დამიძახეს, იცინეს და ყურადღებაც კი არ მომაქცვიეს, ისე გულქვა ადამიანები ყოფილან.

ვლაპარაკებოდა რაბის შიშველი კაცი, თან სირცხვილით თავ მალლა ვერ იღებდა, სასირცხო ალაგზე ხელებ იფარებდა. რაბიმ მოუსმინა და ანუგეშა:

— ნუ გეშინია, ბიძია, გამხნვედი, ღმერთი პატრონია, ადამიანი ცოცხალი ყველაზე ღონიერია, რადგანაც კი შენმა გამჩენმა ღმერთმა სასწაული გიქნა და ცოცხალი გადაგარჩინა, არაფერი გიჭირს.

რაბიმ გაიხადა თავისი გბელი მაზარა, მისცა შიშველს ჩასაცმულათ და ჩააცვა. წაიყვანა თავის სახლში, თავიდან ფეხებამდისინი ჩააცვა და დახურა, ასვა, აჭამა, მოუარა, მყეფერა. რამდენიმე დღე და ღამე თავის სახლში იყოლია და მოასულიერა. როდესაც ეს კაცი კარგა გვარიანათ მოღონიერდა და ძალა მოიჭრიფა, ფულითაც დაასაჩუქრა, გამოაცილა და გაუშვა თავის ოჯახში. მის დანახვაზე ჭკუიდან შეშალენ რადმე, ყველას ეგონა, ისიც დაღუპულიყო პარახოთში, მაგრამ გამჩენმა არ გასწირა და ცოცხალი დაბრუნდა თავის ოჯახში. ზღვას გადარჩენილმა ჩამოუყვია ყველას თავისი თავგადასავალი, რანაირათ გადარჩა, ჩალვადრებმა რომ გაცინეს, ისრეელის რაბიმ რანაირათ მიიღო და დაფარა, ასვა და აჭამა, ფულით დაასაჩუქრა და ისე გამოისტუმრა, თავის ადრესიც მისცა.

იმ ქვეყანაში ისრეელები ძულდავე ჭირივით, რომ დაინახავდენ, აფურთხებდენ, მაგრამ ზღვაზე გადარჩენილმა რომ ჩამოუყვავე ისრეელის რაბის გულმოწყალება და შებრალება, ყველა გააკვირვა იმის ნამშობმა. თუ ისრეელი შეიძლებოდა ადამიანის შემბრალებული, იმათ არ ეგონავე. ჩალვადრებიც ხომ ისრეელები იყვენ, რომ არ მოიღეს მასზე შებრალება და მასხრათ აივდეს, არც არაფრათ ჩაავდეს.

გაიარა რამოდენიმე ხანმა და იმ ქვეყანაში მიიცივალა ხენწიფე. ხალხმა იტირა, ივლოვა, დასაფლავა როგორც ხენწიფეს ეკუთვნოდა და შეუდგენ ახალი ხენწიფის ტუნას. და ბოლოს აირჩიეს ის კაცი ხენწიფეთ, რომელიც ზღვას გადაურჩა. შეუდგა თუ არა ეს კაცი ხენწიფობას, მართვა დაიწყო ისე, როგორც ხენწიფეს შეეფერებოდა, ყველას მიიღებდა, მოუსმენდა, მეეხმარებოდა და შეიბრალებდა.

სამი თვის განმავლობაში იმისთანა სახელი და დიდება დაიმსახურა ამ ხენწიფემ, რომ ყველა გააკვირვა თავისი ნიჭითა და შორსმჭკვრეტელობით. ხენწიფის ვეზირები გაკვირვებულები იყვნენ; — საღ მიილოვო ამდენი გამოცდილებათ, მაგრამ ვერაფერ უბედავდენ რომ შეეკითხათ რამე.

ერთ დღეობის დღეს ვეზირებმა შეიყარეს თავი და მოილაპარაკეს, იმისთანა რამე ვნათო და ჩავასმინოთო ხენწიფესათ, თელმა ქვეყანამ რომ ჩვენზე ილაპარაკოსო და გადაწყვიტეს ისრეელობის ამოხოცვა. შეურდენ ხენწიფეს და ურჩიეს, რომ გეეკეთა გეზერა,* ამოეხოცნა ისრეელობა, თვარამა ისინი ისე მოიკიდებენ ფეხ და ისე გაძლიერდებოდენ, რომ ხენწიფობას წაართმევედენ და შეურაცხყოფდენ.

ხენწიფე კი იყო ნაწყენი ისრეელის ჩაღვადრებიდან, როდესაც ის გაჭირვების დროს მასხრათ აიგდეს და ყური არ ათხოვეს. იმან იფიქრა, რადგანაც მე ისრეელი არ ვარ იმიტომ არაფრად ჩამავდესო, მაგრამ ისევე ისრეელის რაბიმ რომ მიიღო იმაზე შებრალება, იმისი კი უხათრებოდა. ასე თუ ისე, ვეზირებმა მაინც თავისი გაიტანეს და გააკეთინეს გეზერა, რომ ამოეხოცნათ საისრეელო.

შეუდგენ გაკეთილობის შესრულებას. დაიწყეს ისრეელობის ჟღერა. ვისაც კი წვეწოდენ ისრეელს დიდსა და პატარას დაუნდობლად ჟღერდენ. შეწუხდა ისრეელისშვილი, მეტისმეტი ამოუხოცეს, აღარაფერი ხეირიანი არ გაუშვეს მათი, მივიდენ და თხოვეს რაბის: “რაბი ბატონო, გვიშველე რამე, რომ ისრეელის თესლი თლათ არ მოსპოს. ვინც დავრჩით ისინი მაინც ნულარ დავიხოცებით, მიდი ხენწიფესთან, შეეხვეწე შეაჩერის გაკეთილი გეზერე, კმარა რაც ამოგვფლიტეს. იქნება გაგივიდეს რამე.”

რაბიმ რა იცოდა ვინ იყო ხენწიფეთ, ვერ ვერ ბედავდა მისვლას და თხოვნას, მაგრამ ბოლოს გაბედა, მივიდა ხენწიფესთან. ხენწიფეს მოახსენეს ისრეელების რაბის უნდა შენი ნახეო. მიიღო ხენწიფემ ისი და როგორც კი დაინახა და იცნო თვარემ, ჩამოვიდა თავისი ტახტიდან, თავფანი სცა რაბის, მოეხვია და მოკოცნა. ხენწიფე ეკითხება რაბის, მიცნობ თუ არაო, რაბიმ მოახსენა:

— გიკნობთ, ხენწიფე ბრძანდებით, მეტი მე თქვენი ცნობის არაფერი ვიცი,

*სასჯელი

ჩვენისთანა უბედურ ხალხ ვინ იკადრებს საცნობათ ან სალაპარაკოთ, ქვეყანაზე რომ დავიარებით, ისიც არ უნდათ, გეზერა არი გაკვეთილი ისრეელის შვილის ამოსახოცავათ, რად ნებულობთ, თქვენ დალოცვილო ხენწიფეო!

— რაბი, მე ის კაცი ვარ, რომელიც რომ ზღვას გადაურჩა, ისრეელმა ჩალვადრებმა შიშველ-ტიტველი ქვიშაზე დამტოვეს, პირიქით თავში მირტყეს და მასხრათ ამიგდეს, მაგრამ ღმერთმა შენი თავი გამომიგზავნა მხსნელათ. შენ წამიყვანე, შენი მაზარა ჩამაცვი, მასვი, მაჭამე, მომიარე, ფულიც ბლომად გამომატანე და კიდევაც გამომაცილე.

რაბის ძალიან გაუკვირდა ეს ამბავი რომ გაიგონა და ღმერთს მადლობა მოახსენა საკვირველების ქმნისთვის. მოუბრუნდა ხენწიფეს და უთხრა:

— თქვე დალოცვილო, ერთმა და ორმა ბრწყმა თუ კიდევაც გაწყნინათ, იმის ჯააურ თულ საისრელოზე იყრი? და გაგიკვეთია გეზერა ისრეელის ამოსაფლელტად, ცოდო არ არი ხალხი? რაც ერჩი ყველას? ხალხმა ამომირჩია და გამომიგზავნა შენთან, ვიშუამდგომლო, აკმარო ისრეელისშვილს ხოცვა და მოილო მათზე მოწყალება, აპატიეო მათ თაიანთი შენაცოდარი.

რაბიმ ხენწიფეს თავი დაბლა დაუკრა და პასუხის ლოდინში თავი მალლა არ აუწევია.

ხენწიფეს ძალიან შერცხვა, რაბის წინ დაიჩოქა და უთხრა:

— რაბი, დანაშავე ვარ შენი ხალხის წინაშე, ვითხოვ პატიებას. რაც გინდა მთხოვე, შეგისრულო. დღეის იქით შვილათ მიგულე, მიმიღე. მეც შეცდომაში შემიყვანეს, ხალხი ძლიერია და რა ვქნა, რაბი ბატონო?

ხენწიფემ რაბის ხელზე აკოცა და მისცა პატიოსანი სიტყვა, რომ ამიერისაგან ისრეელებსა და მათ შორის დამყარდებოდა ძმური და მეგობრული კავშირი.

ხენწიფემ რაბი დაასაჩუქრა. მოიწვია ყველა დიდებული ვეზირი და ყველას გასაგონებლად დაიძახა:

— ეს არის ის რაბი ისრეელი, რომელმაც მე მიხსნა გასაჭირიდან. მიშველა ზღვის ქვიშაში მყოფს, ჩამაცვა-დამახურა, შვილივით მომიარა და სული შემარჩინა. ხალხო, კმარა ის მტრობა და ორგულობა, რაც აქამდე ჩვენ შორის იყო, ამიერიდან უნდა დავმეგობრდეთ და ვიცხოვროთ ტკბილ-მეზობლურათ.

ხალხი ხენწიფის სიტყვას ვერ გადაუვიდოდა, პირიქით, მოუწონეს ნათქვამი და შეწყდა ისრეელის შვილის ქველბა.

დაბრუნდა დიდი საჩუქრებით რაბი და უთხრა თავის ჯამაათს რაც მის თავზე მოხდა და გადაიარა. ჯამაათი გულდასმით უსმენდა რაბის, რაბიმ საბოლოოდ უთხრა თავის ჯამაათს: “აღი თეი მაშ ლეხოლ ადამი!”*

ხალხმა მისცა რაბის სიტყვა, რადგანაც გეზერას გადაურჩნენ, რომ დღეის იქით იცხოვრებდნენ შემჭიდროებული და ერთმანეთსაც მისცეს სიტყვა, რომ ამიერიდან არ შეურაცხეყოთ არავითარი ადამიანი და ყველა ხალხთან ქონებოდათ ძმობა და მეგობრობა.

5. მამის ანდერძის შემსრულებელი

ქვეყნად ცხოვრობდა ერთი ხასიდი** კაცი, რომელიც არასოდეს არ დაიფიცამდა, არც სიცრუეზე, არც სიმართლეზე, რაც უნდა აუცილებელი საჭიროება ყოფილიყო, მაინც არ დაიფიცამდა.

ამ ხასიდს დიდისაგან დიდი სიმდიდრე ქონდა. ერთი შვილის მეტი არაფერი გააჩნდა, რომელიც თავის სუიცოცხლეს ერჩია და იმასაც ისევე აგონებდა, რომა მამის ჩვეულობა არ დაეგდო და ღმერთის სახელი არ ეხსენებინა ვაგლახათ და არც თავის სიცოცხლეში არაფერ საქმეზე არ დეეფიცნა. შვილი უგონებდა მამამის და არ იფიცამდა, არც ღმერთის სახელ არ იხსენიებდა ვაგლახათ.

იქნა გამჩენიდან წყალობა და მოახლოვდა გადაცვალების დრო. როგორც კი იგრძნო ხასიდმა, “შე ვეღარ მოვრჩებიო და გამჩენმა თავისი ამანათი უნდა ჩაიბაროსო” – დაუძახა თავის ერთადერთ შვილს და უთხრა:

– შვილო, მოვიდა დრო ჩემი გადაცვალების. ყოველი გაჩენილი უნდა მოკვდეს, ასეა გამჩენის გადაწვეტილება. უნდა შეურიგდე შენც ამ მღვდმარეობასა და ამ ამბავს. დამიგდე ყური, რაც დაგებარო, გაფიცებ ჩემ მამაშვილობას, შემისრულე. ჩემი სახვეწარი არი შენთან, რომა, როგორც დღემდისინ არ დაგიფიცნია, ისე არც აწი დაიფიცო,

*არ შეურაცყო არავითარი ადამიანი

**მართალი

იცოდე, რა გინდა დიდი გაჭირვებაც არ უნდა მოგადგეს, თუ გინდა თელი ჩემი დატყვევებული ქონებაც რომ ვინმემ წაგართვას და დევეკარქოს, გიბარებ, მაინც არ დაიფიცო. მე გამჩენმა ჩემი სიმართლით გამიმარჯვა, არაფერი დამიკარქა, ქონებაც ბევრი შევიძინევი სიმართლით და ცხოვრებაც, ხალხში პატივისცემასაც შენი თვალით ხელამ ჩემსას, აწი შენ იცი და შენმა კაცობამ.

— მამანემო, ვფიცამ შენს მამაშვილობას, შენი მოქმედება ყველაფერი შევასრულო. მოვალე ვაარ: არ დავიფიცამ არც სიმართლეზე და არც სიცრუეზე, შენ თხოვნას არ დავაგდებ, — უთხრა შვილმა მამას.

როგორც კი მოისმინა მამამ შვილის მონახსენები, მოყვა ვიდეუსი,* დაიკრიფა თავისით ხელეტი გულზე, დახუჭა თვალები და მიიცივალა.

ხასიდი რომ გადაიცივალა, შვილმა შეუსრულა ისრეელის წესი ყველაფერი, არაფერი დაუკლია, კადიში მაპტირი,** მოუარა მამის დატოვებულ ქონებას, თუ მიუმატა, თვარემა არაფერი მოუკლია. როგორც მამამ თხოვა, არ იფიცამდა არც სიმართლეზე, არც, მით უბეტესად, სიცრუეზე. ცხოვრობდა ასე ბედნიერათ და კეთილათ თავის ცოლ-შვილში.

კუთხე-მეზობლებმა იცოდენ, რომა ისი არ იფიცამდა. შეიქნა მითქმა-მოთქმა ხალხში, — ამოღენი სიმდიდრე რათ უნდა, ცოტა რამეო იქნება ჩვენც გვერგოსო. ადგა ერთმა ავმა კაცმა და მივიდა ხასიდის შვილთან. მასპინძელმა მიიღო სტუმარი.

— მობძანდით, მეზობელო, რაზე შეწუხებულხართ?

— შენ შემაწუხე და მამიყვანე, თვარამა სხუმიხაც არ შემოძილია მე თქვენი კარი, — უპასუხა ავმა კაცმა.

— მიბძანეთ, ბატონო, რითი შეგაწუხეთ, მე არაფერი ვიცი, მერწმუნეთ; რაში ვარ თქვენთან დამნაშავე?!

ავმა კაცმა ხმა აიმაღლა და რიხიანათ დაიწყო:

— შე მამაცხოვრებულო, ამ მამაშენის ქონებას რომ დააჯეჭე და ჭაამ, რავა ვაალ აღარ უნდა გასტუმრება?!

— რისი ვალი, ბატონო, სადაური?! მე არაფერი ვიცი.

— ძლიან კარქათაც იცი ყველაფერი, მაგრამა თავ იკატუნებ — არ იცი, ეშმაკურათ მექცევი.

*სიკვდილის წინ ლოცვა

**სულის ხსენება

– მერწმუნეთ, რომა მე პირველათ მესმის, მამაჩემ რომ ვინმეს ვალი ჭონებოდეს, ცხონებულ ჩემთან არაფერ არ დაუმალია და არც მაგას დამიმაღამდა, რომ მაგრე ყოფილიყო საქმე.

– აბა, მე ტყუილ ვიგონებ, სხუმის როდის იყო, რომ მე სიცრუეს ვამბობდი, არც კი ქრცხვენია შენ ოჯახში მლანძღამ, ბოდიშის მოხდის მაგიერათ.

– არაფერი საბოდიშო მე არა მაქ არავისთან, მამაჩემ არავისი ვალი არ ჭონდა და არც ვიცი მე არაფერი.

– თუ მამაშენ ჩემი ვალი არ ჭონებია, დაიფიცე აბა შენე და მეტი არაფერი მინდა.

– არც ვიფიცამ და არც არაფერი ვალი არა მაქ შენი.

იქით-აქით დაიწყეს ლაპარაკი, ხასილის შვილი არ იფიცამს, ავი კაცი არ ეშვება, – მამეციო მამაშენის ვალიო. უჩივლა და გადაახდევინა სამასი თუმანი ფული, რადგანაც ხასილის შვილმა მამის ანდერძი არ გატეხა და არ დაიფიცა.

ავმა კაცმა რომ სამასი თუმანი ფული წაართვა და გაიმარჯვა, ახლა კიდე სხვებიც გამეუდავა, ყოველი კუთხიდან მიესიენ, – ჩემიც ამდენი ემართა, ჩემიც ამდენიო, თუ არა დაიფიცეო. ხასილის შვილი არ იფიცამდა. მტრებმა თლათ წაართვეს მამის დატყეებული ჭონება. ისე დაღარიბდა, ისე, რომა აღარაფერი დარჩენია. ცოლ-შვილით დლიურ სამუშაოზე გასვლის მეტი აღარაფერი საშუალება აღარ ჭონდა. ადგა და დაიწყო დლიურ მუშაობა, იქნება ლუკმაპურის ფული ვიშოვნოთო.

ხალხი თვალით უყურებს მის გაჭირვებას – დლიური შრომით ცხოვრობს, გაჭირვებულია, აღარაფერი აღარ გააჩნია, მაგრამ მაინც არ იფიცამს. ერთმა კაცმა თქვა: – ამას თუ არ დავაფიცებინო თავი რათ მინდა ცოცხალიო. მივიდა და უთხრა:

– ე თული ქვეყნის ვალები რომ დაისტუმრე, მე რაღა დავაშვე, რომ არ მიხდი მამაშენის ვალს, შენ ხომ კარქათ იცი, ერთი თუმანი მართებდა მამაშენ ჩემი.

– არაფერი ვიცი, კაცო, მეხესიეთ, გამჩენის წინ არი გაცხადებული, არაფრის პატრონი აღარ ვაარ, თვარამა როგორც სხვებმა წამართვეს, შენც მოქცემდი და მამაჩემის ხსენებას არავის დავამცირებინებდი.

– დაიფიცე აბა თუ არ ჭონდა მამაშენ ჩემი ვალი და მოქმორდები.

იმან არ დაიფიცა, ის არ მეეშვა, წავიდა, უჩივლა და სასამართლომ მიუსაჯა უნდა გადევხდევინა ერთი თუმანი. რომ ვერ

გადაუხადა და აღარაფერი გააჩნდა, დაიჭირეს და ციხეში და-
ამწყვდიეს, სანამდისინ არ გადაიხდიდა, არ გამოუშვებდენ.

ქმარი რომ ციხეში დაუჭირეს, ადგა მისი ცოლი და შესა-
რეცხეობა დაიწყო. არ იქნა და ერთი თუშანი ვერ შეაგროვა, რომ
ქმარი გამეყვებინა. იყვენ საწყლები ამ გაჭირვებაში. მისი ცოლი
მეტის მეტი პატიოსანი და სათნო ქალი იყო. თავისი ნამუსის ქვეშ
კვდებოდა, არავინ დამხმარე და პატრონი არ ყავდა.

სადაც ისინი ცხოვრობდენ ზღვის პირი იყო. მისმა ბავშვებმა
დაიწყეს ზღვის პირას სიარული, როცა პარახოთები მოვიდოდა,
მეზღვაურები სარეცხ აძლევდენ ხოლმე. მიიტანდნენ ბავშვები სახლში,
დღეა გარეცხამდა, გაატანდავე გარეცხილ მიჩვეულ მეზღვაურებთან,
ისინიც ფულ არუქებდენ — პატიოსანი და წესიერი ბავშვები იყვნენ
— ეცოდებიდათ.

ერთ დღეს ბავშვები ავით იყვნენ. პარახოთის მოსვლის დღე იყო,
ადგა ქალმა და თითონ გავიდა ზღვის პირას სარეცხის მოსატანათ.
მოვიდა თუ არა პარახოთი, უფროსი დაბლა ჩამოვიდა, სარეცხი
ჩამოიტანა, ეტებს ბავშვებ და ვერ დაინახა. მერე ქალი მიხვდა, “ესეო
ნამდვილათ ჩემ შვილებ ეტებსო” და მორცხვით უთხრა, — მე ვარო
თქვენი სარეცხის მრეცხელიო, ბავშვები ავით გამიხდენ და მე თვითონ
მევედიო.

პარახოთის უფროსმა რომ შეხვდა ქალ მზესა და მთვარეს
გაავს, მეფწონა. გამოკითხა ვინაობა, ქალმაც აუხსნა თავისი მღვო-
მარეობა და უთხრა თავისი გაჭირვება, რომა ქმარი ციხეში ყავს,
ერთი თუშანი ვერ მოახერხა მის დასახსნელად, შვილები ორივე
ავით გაუხდა და თითონ გამოვიდა სარეცხის წასაღებათ.

პარახოთის უფროსმა გაატანა სარეცხი, ერთი თუშანი ფულიც
წინდაწინ მისცა და უთხრა, — ამა და ამ დროს შენი ხელით ამო-
მიტანეო პარახოთშიო და ამ ერთი თუშნითაო შენი ქმარი დაიხსენიო.

გახარებული ქალი საჩქაროთ გამობრუნდა, მიიტანა სახში სარეცხი
და ერთი თუშანიც ფული. ბავშვები სიხარულით ცას წვდებოდენ —
ამ თუშნითაო მამას გამოვიხსნითაო. როცა ქალმა სარეცხი გარეცხა
და გაამზადა, ამასობაში ბავშვებმაც მოიკეთეს. ქალმა გაახვია სუფთათ
სარეცხი და წაიღო, ბავშვები კი ქმართან ვაგზავნა გამოსახსნელათ
და თუშანი გაატანავე.

როგორც კი შევიდა ქალი პარახოთზე თვარემა — უფროსს იმ
დროს ყავდა დაბარებული, როცა პარახოთი უნდა ანძრულიყო — ამ

დროს ბავშვებმაც მიიბრინეს ზღვის პირზე დედის მისახარებლათ, რომა მამა გამოიხსნეს და სახში მივიდა, დედა იმ დროს პარახოთის კიბეზე აღიოდა ხელში სარეცხით, ბავშვებს ხელი დაუქნია.

ბავშვებმა ზღვის პირს მოიცადეს. ქალმა პარახოთის უფროსს შეუტანა გარეცხილი და მიაწოდა. უფროსმა ზღდილობიანათ ჩამოართვა ქალს გარეცხილები და ჯიბიდან ფული ამოიღო, ამ დროს პარახოთი აინძრა და წავიდა. ქალმა იკივლა, მიშველეთ, დავრჩიო, მაგრამ ეს მოწყობილი ქონდა ასე პარახოთის უფროსს, რომა ის ქალი გვეტაცებია.

ბავშვებმა მორთეს კვილ-წივილი, თელი ზღვის პირას მყოფი ხალხი დაიწვა იმათი ცოდვით, — დედა მოქეტაცა პარახოთმაო, ვედარ მოასწრო ვადმოსვლაო.

მიდის პარახოთი, კვიან ბავშვები, ხალხი ეხოვათ, ეფერებათ, ბლავიან ბავშვები, არ ჩუმდებიან, სანამდი პარახოთი თლათ არ დამალა შუა ზღვაში, მანამდი იკივლეს. რომ მოიღალნენ და მოიქანცენ, წავიდენ მამამისთან და უთხრეს რაც მოხდა, — დედაჩვენიო პარახოთმა მოიტაცაო. ხასიდის შვილმა დაიწყო ტირილი, შემოიხია ტანზე რაც ეცვა, აღარ იცოდა რა ექნა, ძალიან რომ დაიღალა და გონზე მოვიდა, მოკდა ორივე შვილებ ხელი და წავიდა, თან წაიყვანა შვილებიც. “შე აქ აღარ მუდგობებო, ყველაფრის დაკარქვა გადავიტანეო, მაგრამ ცოლის დაკარქვას ვეღარ ავიტანო.” წავიდა და იარა, სხვადასხვა ქვეყნები მოიარა. ბოლოს მივიდენ ერთ ქვეყანაში, სადაც მდინარე წყალი ზღვას უერთდებოდა. მდინარე მოდიდებული იყო, ბავშვებმა ცურვა არ იციდენ, შეისვა ორივე შვილები მხრებზე და შევიდა მდინარეში გასასვლელათ. შემოკრა ტალღებმა და წააქცია კაცი, ორვე ბავშვები მდინარემ წაიღო, ბავშვებმა ერთი ფიცარის ნაჭერ ჩაბეკიდენ და არ დამხრჩვალან, დაინახეს ერთი დიდი პარახოთიდან, გადაარჩინეს ორივე და პარახოთში ტყვეებათ აიყვანეს. იმათმა მამამ ცურვა იცოდა და სხვა ქვეყანაში გაცურა ნაპირზე და გავიდა.

შევიდა კაცი ერთ ქვეყანაში, შიშველია და ტიტველია. არაფერი აცვია. დადის ზღვის პირზე, რცხვენია, დედიშობილათ არი. შეხვდა ერთი კაც და კითხა:

— ვინ ხარ, რა სურიელი ხარ, აქ რას აკეთებ ან რა ხელობა იცი? — თუ იწამებ ღმერთ და რამე საშუაოს გამომიძებნი, გამოგადგები, წერა-კითხვაც ვიცი, წამიყვანე და გამამცადე.

— ჩვენთან არ გვჭირია წერა-კითხვის კაცი, ჩვენ გვინდა მწვემსი. თუ გინდა, წამოდი ჩემთან, ცხვარ მოგცემ სამწვესავათ და თუ ხეირიანათ იმუშავებ, სასმელ-საჭმელ არ დაგაკლებ, ხეირიანათ იმუშავე, ცხვარს არაფერი დაუშავდეს, თუ ხარ თანახმა, წამომყვი. ხასილდის შვილსაც მეტი რა გზა ქონდა, მოიხურა იმ კაცის მიწოდებული მაზარა და გაყვა.

მიაბარეს ფარა. დაიწყო მწვემსობა. წაყვება ცხვარ და წამოყვება. მამის ანდერძი მაინც არ დაუგდია, სულ მუდამ ახსოვს და არც იფიცამს. დარდიანი ცხვარზე აყოლებს გულს, მოაგონდება თავისი მამა, სიმდიდრე, ცოლი და შვილები, სუყველაფერი დეველუბა, აღარაფერი გააჩნია, გარდა სვინდისისა. თავის დღეში კაცისთვინ ცული არ უქნია და არც დაუფიცნია. ინახამს მამის ანდერძს.

მიყვება და მოყვება ცხვარს, ფიქრიანათ არი. ერთ დღეს გზა დეებნა და დარდიდან ცხვარი სხვა წყალზე წაიყვანა წყლის სასმელათ. გზაზე უთხრეს იმ წყალთან ნაპირზე არ მიხვიდე თვარემა ცხვარიც დეველუბება და შენც დაიღუპებიო. ბოლოს გემერკვა, ეს რა დამმართიაო, სად წამოვსულვარო. შჭერდა, თითონ მიწია წყლის ნაპირზე და გაიფიქრა მაინც დაუსრულებლად ვიტანჯებიო, მოდი ამ ოხერ წყალში გადავარდები და ბარელმა დავიხრჩობიო. ამ დროს წყლის ნაპირზე ქვეწარმავალი გამოჩდა, რომ შეხედა, შეეშინდა, “ამან რავა უნდა შემჭამოსო, ეშმაკ სული რავა ჩავაბაროვო.” მობრუნდა. მიდის, უახლოვდება ცხვარსა და ესმის ხმა. ვინძალა უძახის: — იოსეფ! იოსეფ!

მოიხედა უკან, დაინახა ანგელოზის მსგავსი, შჭერდა და შეკითხა: — რას მიბრძანებ, ბატონოვო?

ანგელოზმა უთხრა: — იოსეფო, ამდენი ხანია გამოგზავნილი ვარ შენთან, რომ მოხვიდე ამ წყლის პირს და გიჩვენო ის ხაზინა, რომელიც შენთვის არი შენახული. როგორც იქნა, დღეს გაგიბეღნია და წამოსულხარ ამ მხარეზე, წამოდი მომყევი, აი ამ ადგილზე მოთხარე მიწა და შიგ ოქროს ზოდებია შენი საკუთრება. რადგანაც შენე მამიშენის ანდერძი შეასრულე და არ დაგიფიცნია, ღმერთმა შენთვის გადადვა ეს სიმდიდრე, მარტო შენ უნდა მოიხმარო, წადი ქალაქის თავთან, შევევაჭრე, რაც მოქთხოვოს ამ წყლის პირში მიეცი და შენ აქ ააშენებ დიდისაგან დიდ შენობებსა და სარაიებსო, შენ დაკარგულსაც ყველას ნახავ და რომ იყავი, კიდევ უკეთესად იქნებიო.

ანგელოზი გაქრა, აღარ ჩანდა. გაუკვირდა ამ კაცს, “ეს რა ამბავია ჩემ თავზე”. თავისი თავი სიზმარში ეგონა. მოვიდა გონზე, მიხვდა თავის ცხვარ, გასწია თავის გზაზე და დააბინავა ცხვარი.

მთელი ღამე არ დაუძინია, ფიქრობდა რაღა მოქცეულიყო, რაღა უჯობდა. ბოლოს გადაწყვიტა, “რაც იქნება იქნებაო, უნდა ვშინჯო ბედით.” ჩააბარა ცხვარი თავის პატრონ, დიდი მადლობა გადაუხადა თავის შუფარებისთვის და გაუსწორა ანგარიშიც.

წამოვიდა იმ ადგილზე, სადაც ანგელოზმა აჩვენა, ნახა, მაგრამ რა ნახა მისმა თვალებმა, სულ ოქროს ზოდები აწყვია უზომო და უანგარიშო. მიაყარა ისევ მიწა. წავიდა ქალაქის თავთან და თხოვა, მიეყიდნა მისთვის ის ადგილი. ქალაქის თავმა იფიქრა, “ეს ვინძალა გიჟი თუ არი, თვარემა რათ უნდაო.” დაუფასა ძალიან ძვირი. მორიდდენ. მოთხარა ოქროს ზოდები, დააყენა მთები. გააშენა სახელმწიფო შენობები და სახლები. დაინახა ხალხმა, ამ კაცმა დიდებული შენობები გააშენა. ყველა იმაზე ლაპარაკობდა, “რა ჭკვიანი კაცი ყოფილაო.” ხენწიფე არ ყავდათ და იგივე აირჩიეს ხენწიფეთ.

რაც უცხო ქვეყნის პარახოთები მოდიან, ჩერდებიან და ათვალიერებენ ამ უცნაურ შენობებს და უკვირს ყველას ამ ახალი ხენწიფის სიმდიდრე. ჩამოვივლიან, დაათვალიერებენ, აუვლიან, ჩამოუვლიან. დაუშვებოდნენ და დაიწყეს იმასთან ვაჭრობა, რაც კი საუკეთესო პარახოთი ჩამოვა, ძვირფასი საქონლით, ყველას ამ ხენწიფის კარზე მოაქ ყოველივე თვალმარგალიტი და ფარჩეულობა.

ყველაფრით გული მსუყე აქ ხენწიფეს, არაფერი აკლია, მაგრამ ხშირათ ისე დაჯავრიანდება ხოლმე, სიგაჟემდე მივა. ვერც უბედამენ კარისკაცები და ვეზირები, რომ შეეკითხონ მიზეზს, უკვირს კი ყველას, “ამისთანა დიდებული ხენწიფე ცოლშვილს რატომ არ გაიჩენსო,” ერთმანეთს ეკითხებიან.

ამ ახალმა ხენწიფემ იმისთანა სახელი გაითქვა, იმისთანა ნდობა და სახელი მოიხვეჭა, უკეთესი რომ არ შეიძლება.

ერთ დღეობის დღეს ერთი დიდი პარახოთის უფროსი ეახლა ხენწიფეს დიდისაგან დიდი საჩუქრებით. უფროსის საჩუქრები ორმა ახალგაზრდამ მოუტანა. ხენწიფემ იცნო – ორივე ახალგაზრდა მისი შვილები იყვნენ, წყალმა რომ მოსტაცა და უფროსს თხოვა, - ეს ორი ყმა მე დამიტყვე სამსახურშიო. პარახოთის უფროსი ტყვეებ კი არა სულიც რომ ეთხოვა, იმაზე არ ეტყოდა უარ. ადგა და ორივე დაუტყვა. მამამ არ გაუმხილა შვილებ თუ თავისი შვილები

იყვენ, ისე კი თვალ ადევნებდავე, იმათ ყოველ მოძრაობას უკვირდებოდა, უხაროდა თავის გუნებაში, რომ შვილები დაკარგული იპოვნა, ეფერებოდა კიდევაც სხვებზე მეტათ ორივეს.

რვა დღის შემდეგ, იმ ზღვაზე მოვიდა ი პარახოთი, რომელმაც მისი ცოლი მოიტაცა, მაგრამ ვინ იცოდა, რომა ან ვინ მოიტაცა, ან სად ვინ წაიყვანა. პარახოთის უფროსი კი ამ ქალს გვერდიდან ერთი წუთითაც არ იშორებდა, სულ თავის თავთან დაყავდა ზღვაზე და ხმელეთზე. ამ პარახოთის უფროსს რომ გვევო, რომა ამა და ამ ზღვის პირზე ამისთანა დიდებული შენობები გააშენა ვინძალა ახალმა ხენწიფემაო, წამოსულიყო — ვნახამო. რომ მაყენა პარახოთი ნაპირზე გადმოვიდა, ქალი ჩაკეტილი დატევა თავის ოთახში — “არავინ დეელაპარაკოსო, ეშინოდა ან არ გემექცესო” — გადმოვიდა პარახოთის უფროსი, დიდი საჩუქრებით მაადგა დიდებულ ხენწიფეს გასაცნობათ და მისი შენობის დასათვალიერებლათ.

ხენწიფემაც მიიღო, დაათვალიერებინა ყველა შენობები, მერე სუფრაზე მიიწვია, იმ ქალაქის დიდებულნიც ყველა დაუპატიჟა. კაპიტანმა თხოვა, — პარახოთში ცოლი მყავს, მივალ დავხედამ და ისევე დავბრუნდებიო.

ხენწიფემ უპასუხა, — ორი ერთგული ყმა მყავს და იმათ დავუყენებ შენ ცოლ მოსაწყესავათ და ნუ გეშინიაო. კაპიტანი დათანხმდა. ხენწიფემ გაგზავნა ორივე ყმა და დაავალა, რომ კაპიტანის ცოლისთვის თვალი ედევნებინათ, არავის გველანძლა.

ავიდენ თუ არა ძმები პარახოთზე, ერთიმეორეს გადახედეს და უთხრეს: „ვაი ჩვენთვის, ამისთანა პარახოთი არ იყო ჩვენი დედა რომ მოგვტაცაო“, დაიწყეს ორივემ ტირილი. ქალმა, რომ დაინახა ორივე ტირიან, შეეკითხა რაზე ტირითო. ყმებმა უთხრეს, ჩვენი დედა ამისთანა პარახოთის კაპიტანმა მოგვტაცაო. ქალმა იცნო — მისი შვილები იყვენ, მაგრამ არ გამეცნაურავე.

კაპიტანი კი ქეიფობს ხენწიფის ოჯახში არხეინათ. როდესაც კარგათ იქეიფეს და დაიშალენ, დიდი მადლობა გადაუხადა ხენწიფეს, ერთმანეთ ძმობა შეფიცეს და ხელი მისცეს — ყველაფერ საქმეში ძმები ყოფილიყვენ.

კაპიტანი პარახოთში თვრალი მოვიდა. ცოლი მოწყენილი დაუხვდა. შეეკითხა მიზეზ, — რაზე ხარო დარდიანიო? ქალმა უთხრა: — იმ ბიჭებმა, რომელნიც შენ მცველათ გამოგზავნე, შეურაცხოვა მომაყენაო.

გაბრაზდა კაპიტანი, იქვე წავიდა ხენწიფესთან და უთხრა, — ასე შეურაცხყოფა მოუყენებიათო ჩემი ცოლისთვის შენ ყმებსაო. ხენწიფემ დაუძახა ორივეს და კითხა, — რისთვის ჩაიღინეთ ამისთანა გლახა საქმეო. ორივე ძმები ფიც მოყვეს, — არაფერი არ გვიწყენინებია, ჩვენთვის, ჩუმად ვყარაულობდითო. ხენწიფემ ბძანა შევეყნათ კაპიტანის ცოლი და დეფეციცებინათ, თუ მართლა ასე მოხდა.

კაპიტანმა გამოიყვანა თავისი ცოლი პარახოთიდან და შეიყვანა ხენწიფის სარაიაში. ხენწიფემ უთხრა: — სიმართლე თქვიო, თუ ამ ჩემსა ყმებმა შენ რამე განწყენიეს, ჩემი ძმადნაფიცის ცოლსაო, ორივეს შენ წინ თავს მოვჭერიო. ქალი დავარდა ხენწიფის ფეხებთან და უთხრა: — ორი სიტყვის ნება მომეცით. ხენწიფემ უთხრა: — თქვიო რაც გინდაო.

ქალმა თქვა: — არა, ბატონო, როგორც არ დახკლამთ, ისე ამ ბავშვებ ჩემთვის არაფერი უკადრებიათ, მე შარი მოვდევ. ესენი, ორივე ჩემი შვილები არიან და ამ კაპიტანმა ამა და ამ დროს ასე გამიტაცა. არ ვენდური, დიდებულათ მინახაშს, ჩემ მზეს ლოცულობს, მაგრამ ჩემი შვილები რომ დავინახე, მეტი ვეღარ მოვითმინე, მინდოდა რამენაირათ ისევე შვილებ დავბრუნებოდი, ამ ხენწიფის სამართლიანობა განთქმულია თულ ქვეყანაზე და ამან გადაგვიწყვიტოს ვისთან უფრო წესიერია ჩემი ყოფნა და ცხოვრება მომტაცებელ უცხო კაპიტანთან თუ ჩემ წელიდან გამოსულ შვილებთან.

ხენწიფე მიხვდა, ეს მისი ცოლი იყო, მაგრამ ჯერ თავი შეიკავა, კაპიტან გამოკითხა, — რანაირათ იყო საქმეო. კაპიტანმა ჩამოუყვია ყველაფერი, რაშიაც იყო საქმე. ხენწიფემ უთხრა: — მე ვარ ის კაცი, ვინც ამ ორი ყმის მამა არი და ამ ქალის ქმარი. შენ თითონ იყავი მოსამართლეთ, ვის გკუთვნის ეს ქალი შენ თუ — მე?

კაპიტანს რეტი დეესხა და ველარაფერი თქვა, ყველაფერი ისე უცბათ მოხდა, მოფიქრებაც ვეღარ მოასწრო და უპასუხა: — შენ ოჯახში პურმარილი მივიღე, ძმობა შემოქფიცე, ჩემ სიტყვას აღარ დავიბრუნებ უკან, შენ მოგახმაროს ღმერთმა შენი პატიოსანი ცოლ-შვილი. ამიერიდან ჩემთვის და იქნებაო.

ხენწიფემ ჩამოუყვია ცოლ-შვილსა და კაპიტანსაც, რაც გაჭირვება გაიარა და ბოლოს რითი გახდა ასე სახელოვანი და ბოლოს თქვა: „კურთხეული ბძანდება დამბრუნებელი დაკარქულისა პატრონისთვის“.

გამოემშვიდობა ხენწიფე კაპიტანსა და გააცილა. თითონ თავისი ცოლ-შვილით შეუდგა უკეთესსა და უბედნიერეს ცხოვრებას.

დიდხანს იარსება ხენწიფემ თავისი სიან-სიმართლით ყველა

6. სიბრძნე აცოცხლებს მის პატრონს

შაულ ა მელეხის* დროს ცხოვრობდა ერთი მოხუცი კაცი, მას ჰყავდა ცოლად ახალგაზრდა და მეტის მეტი ლამაზი ქალი. ძალიან ბევრს ეჭირა თვალი ამ ქალზე და ენატრებოდა მოხუც კაც, “რათ უნდაო ბებერსაო ასე ახალგაზრდა და ლამაზი ცოლიო”. მაგრამა ეს ქალი ისეთი კეთილშობილი და წესიერი იყო, რომა ვერავინ ვერაფერს უბედამდა. ემსახურებოდა თავის ოჯახ პატიოსნათ და დიდ პატივ ცემდა თავის ქმარ, რომელიც ღმერთმა დააზოულა.**

ამ ქალზე ყველაზე მეტათ თვალი ქონდა დასობილი იმ ქალაქის თავ, სადაც ისინი ცხოვრობდნენ. ქალაქის თავი სულ ხშირად გაივლიდა ხოლმე იმათი სახლის წინ, რომ თვალი მაინც მეგერა სადმე იმისთვინ. დაინახამდა – ბნედა მოსდიოდა მისი სურვილით, ვერ დაინახამდა – ბოლმა ახჩობდა. რამდენი კაცი მოუგზავნა, რა დიდუბასა და ღირსებას არ შეპირდა, მაგრამ ქალმა სიახლოვესაც არ მიიკარა. მისგან იტულეუბული სახში ალაშქებდა და ათენებდა, ეშინოდა ძალით არ მომიტაცოს და არ წამიყვანოსო, ქმარ კი არაფერსაც არ უმხვლდა, ეშინოდა არ იდარდოსო.

იქნა გამჩენიდან წყალობა, მოუვიდა მოხუცებულ სიკვდილის დრო და მიიცვალა. დიდისაგან დიდი სიმდიდრე დაუტევა თავის ცოლ, შეილი კი არ ყავდა. ცოლმა დამარხა ქმარი, ივლოვა ისრეელის წესის მიხედვით, შეუსრულა რაც კი იყო საჭირო მიცვალებულის დასაპატიოსნებათ. გლოვდა თავის ქმარ, ცის იერ არ ნახულობდა, ივჯდა სახში დათალხული, ფლასებში გამოწყობილი და ტიროდა.

ქალაქის თავმა იფიქრა, “ახლა კი მომხვდა ღმერთმაო, გაათავებს აბელობას*** და აწი მაინც გამომყვება ცოლათაო.” დაუწყო კაცების მიგზავნა, მაგრამა არაფერი არ გაუვიდა, ქალი მაინც უარზე იყო.

*პირველი მეფე ისრაელისა

**უიღბლა

***მგლოვიარობას

ბოლოს ქალაქის თავმა იფიქრა “წელიწად გაათავებს და მაინც მე ვინ წამართმევსო მის თავსაო,” მაგრამა ქალი სულ სხვანაირათ მოიქცა.

რომ ხედამდა ქალი, ქალაქის თავი არ ეშვებოდა და იმას ხე-
ირს არ დააყრიდა, ადგა, ჩუმათ გაყიდა რაც კი მონძრავი ქონება
გააჩნდა, ყველაფერი ოქროებზე გადაახურდავა, უნძრავისთვის კი
ხელი არ უხლია, იყიდა სამი ახალი კოკა, სამივეში ჩაყარა ოქ-
როები ნახევრათ, ზეიდან კი სამივეს თაფლი მოასხა და თაფლით
გაამსო. ღამე ჩუმათ მოუტანა ერთ ყველაზე უფრო ერთგულ კაც და
მიაბარა სამი მოწმით, რომ, როდესაც დაბრუნდებოდა, ამ სამი
მოწმის თანდასწრებით სამივე კოკა, თაფლით სამსე, უკანვე უნდა
დებრუნებინა.

ქვრივი ქალი იმ ღამესვე გაიპარა, ისე რომა მისი ასავალ-
დასავალი კაცმა ვერ გაიგო. ქალაქის თავმა რომ შეიტყო ქალის
დაკარქვა, იდარდა და ლოგინში ჩავარდა, მძიმე ავანტყოფი შეიქნა,
ვერაფრით ვერ უშველეს და ვერ წამოაყენეს ლოგინიდან, არც
კვდებოდა და არც რჩებოდა.

ქვრივმა ქალმა ვისაც თაფლით კოკები მიაბარა, იმ კაცმა ქა-
ლიშვილი დანიშნა. ნიშნობა ისე უცბათ მოხდა ღამით, რომ ვერა-
ვითარი მომზადებაც კი ვერ მოასწრეს ქალის დედ-მამამ, ნიშ-
ნობისთვის კი უნდა ქონოდათ რამე მომზადებული. კაც მოაგონდა,
რომა ქვრივი ქალის მობარებული თაფლი თავმოკრული შენახული
უდგია, იფიქრა მეზონოთებ* მაინც დავაცხოზო. ცოლმა უარი უთხრა,
— სხვისი ამანათი რა ოხრათ მინდაო.

რა ქნას კაცმა, ამ შუალამეზე სად წავიდეს, სად იშონოს. რაც
გინდა ფული გაიტანოს, არსად გასაყიდი არ არი და უთხრა ცოლ:
— ქალო, ღმერთი, რჯული თაფლისთვის ისევ თაფლ ვიყიდი, გა-
თენდეს დილა სასიკეთო, ოღონდ ამდამ ნუ ვჭაამ სირცხვილ,
მოყვრებში ვიპირნათლო; წამოდი გადმოვასხათ ი თაფლი, რამდენიც
გვეყოფავე, მოვიხმაროთ.

— კარგი, უსათუოთ გადაუხადოთ და მართლაც თაფლი, თაფლი
არი. წამოდი, — უთხრა ცოლმა.

წავიდენ, მოხსნეს ერთ კოკას თავი, გადმოასხეს თაფლი. რას
ნახამენ, თაფლში ოქროები მოყვება. რამდენიც გადმოწიეს კოკა,

* ტკბილ ნამცხვრებს

იმდენი მეტი და მეტი ოქროები გამოჩნდა. გაიხარეს ცოლ-ქმარმა ოქროების ნახვით, სულ დაავიწყდათ ცოდოცა და მაღლიც, მტერიცა და მოყვარეც. მოხსნეს მეორე კოკას თავი, ისეა, შესამესაგ — ისეა. გადმოსხნეს სულ ერთიანა თაფლი, ამოალაგეს რაც კი შიგ ოქროები იყო, კოკები ისევ თაფლით გაამსეს და მოუკრეს თავი, ვითომდა აქ არაფერი მომხდარიყოს. ვინ რას შეატყობდა: ქვრივმა ქალმა სამი მოწმის დასწრებით სამი კოკა თაფლი მიაბარა, ისევე სამ კოკას დაუბრუნებს, ბევრიც რომ იყვიროს ოქროები დამეკარქაო და მომპარესო, ვინლა დაუჯერებს.

დანიშნეს ქალიშვილი. დაასახლეს. გამდიდრდნენ. რაც მიდღემში არ უნახიათ ის ნახეს, ის შეიძინეს, აღარ იციან სად წაიღონ ქონება. ფული ფულ იღებს, რამდენი დღეც მიდის, იმდენი მეტათ მდიდრდებიან და ზღვაავდებიან.

ამასობაში, იქნა გამჩენის წყალობა, ქალაქის თავიც მიიცვალა. ქვრივმა ქალმა, როდესაც გაიგო ქალაქის თავის გარდაცვალება, ადგა და წამოვიდა თავის ქალაქში, დაუბრუნდა თავის ოჯახს. მივიდა იმ კაცთან, ვისაც მიაბარა სამი კოკა ოქროთი და თაფლით სავსე, მიესალმა და მოთხოვა, დაებრუნებინა თავისი სამი კოკა მიბარებული თაფლით.

კაცმა მოწმეები მოითხოვა დასწრებოდნენ. მოვიდნენ მოწმეები, მათი თანდასწრებით დაუბრუნა ქვრივ ქალს სამი კოკა თაფლით სამსე და გაისტუმრა.

ქვრივმა მიიტანა სახში კოკები, გადმოსხნა თაფლი, მაგრამ შიგ ოქროები აღარ იყო თაფლში, შეწუხდა, დაიწყო ტირილი, მაგრამ რას გააწყობდა, იმ კაცმა თაფლი ჩაიბარა მოწმეების თანდასწრებით და ისევე თაფლი დაუბრუნა.

ქალმა უთხრა კოკებში ნახევარზე მეტი ოქროები იყოვო, მაგრამ მაინც უარი მიიღო. ქალმა იჩივლა სასამართლოში, დაიბარეს ის კაცი, ვისაც მიაბარა, დაუძახეს მოწმეებსაც. მოწმეებმა თქვეეს, რომა ჩვენ თვალწინ სამი კოკა თავმოკრული თაფლი მიაბარაო და ჩვენო ოქროების არაფერი ვიციითო. სასამართლომ ქვრივ ქალ უარი უთხრა, რადგანაც ვერ დაუმტკიცა, რომ კოკებში თაფლის ქვევით ოქროები ქონდა შენახული.

ადგა ქვრივი ქალი და შეწუხებული, ტირილით გამოვიდა სასამართლოდან. გზაზე იმას ერთი პატარა ბიჭი შეხვდა, შეწყმძი. რომ დაინახა ქალი ტირის, შეეკითხა:

— რაზე ტირი, დეიდა, მითხარი?

— გაბეცალე აქედან, შე ლაწირაკო, რა შენი საქმეა რაცაღაზე მე ვტირი, ჩემი გულის ვარამი მეყოფა, შენ რაღას შემომინდინდი?

— დეიდა, გაფიცებ იმ შენი ქმრის სუულ, მითხარი რაზე ტირი, იქნება მოგეხმარო.

— ბიჭო, რაზე მაფიცებ ქმრის სუულ, შენ შენი ორი კაკალი ცხვრისთვინ ვერ მოგივლია, ღმერთ შენთვინ იმდენი ჭკუა არ მოუცია და მე რას მიშველი? დაიკარქე აქიდან!

ცხვრის მწყემსი მაინც არ მეეშვა, კიდე მწარეთ დააფიცა ქმრის სული და ქვრივიც იძულებული იყო ჩამოყოლოდა რაც მოხდა.

— წამოდი, დეიდა, შაულ მეფესთან მივიდეთ და თუ მეგეწონოს ჩემი აზრი დამიჯერე, თუ არა და რას ზარალობ, ნახე, წამომეყვი.

ქვრივიც დაფიქრდა, “რას დავკარქამ ამის მეტსო,” ადგა და წაყვა.

მივიდენ შაულთან. მიიღო მეფემ და გამოკითხა მოსვლის მიზეზი. ქალი ჩამოუყვა თავიდან ბოლომდე თუ რაშია იყო საქმე.

მეფემ მოუსმინა და უპასუხა:

— შენი მღვდმარეობა უნუგეშოა, დაო, შენი პირით ლაპარაკობ, რომ სამი მოწმის თანდასწრებით ჩაგიბარებია სამი კოკა თაფლით სამსე და შიგ რა იყო ვინ იცის?

— ბატონო მეფე, შემეშინდა ოქროების გამხვლა, არ დამკარქოდა. რას წარმოვიდგენდი, თუ იმისთანა ერთგული კაცი ასე მიღალატებდა, განმეორებით გეფიცები ჩემი საყვარელი ქმრის სულს, რომ არ ვტყუი, — ტირილით ეუბნებოდა ქვრივი ქალი.

პატარა მწყემს ესმის მათი ლაპარაკი, ეცოდება ქალი, რადგანაც სიმართლე აქვს იცის. მას ეგონა, შაულ მეფე, როგორც ჭკვიანი კაცი და გამოცდილი, თვითონ გამოძებნიდა გამოსავალს სიმართლის გამოსარკვევად. რო შეხვდა, მეფე ვერ მიხვდა რაშია საქმე, მერე კი შეთხოვა მეფეს:

— ბატონო მეფე, თუ ნებას მომცემთ, მე პატარა მწყემსი კი ვარ და მარტო ცხვრების მოწყვესის მეტი არაფერი გამოცდილობა არ მააქ, მაგრამა მე მოგახსენებ ჩემ აზრ.

— თქვი, კი, შვილო, რატომაც არა, ხანდახან პატარა ბობშის ჭკუა უფრო ახლოც არი ხოლმე, — უპასუხა მეფემ, მაგრამ ეგონა, ბობში რამე უჭკუობას იტყოდა.

ქვრივ ქალსაც თავისი საქმე საბოლოოვით წაგებულები და დაკარ-

გული ეგონა თავისი ოქროები, მაგრამ პატარა მწვესმა თავისი აზრი თქვა:

— ბატონო მეფეო, ჯერ ერთი, რომა ყველამ კარგათ იცის, კაცი უმიზეზოთ არც გამდიდრდება და არც გაღარიბდება, მეორეც კიდევ, მე ვეკითხები ამ ქვრივ დეიდას, რომელი კოკებითაც ამან დაუტოვა თავლი ან ოქროები, ისევე ის კოკები დაუბრუნა თუ არა შემნახავმა?

— კი, ბატონო, იგივე კოკები დამიბრუნა, მაგრამ ოქროები აღარ იყო, მარტო თავლით იყო სამსე.

— სანამღი ე ქვრივი იმ კაც კოკებით თავლ დაუტოვებდა შესანახავათ, მანამღე თუ ქონდა იმ კაც ამდენი სიმდიდრე და, თუ არ ქონდა, ასე მალე რამ გაამდიდრა ი კაცი? ქთხოვთ, დაიბაროთ, გამოკითხოთ და ქვრივსაც ვთხოვოთ ი კოკები აი აგერ, მეფის დასანახავათ მოატანოს.

მეფემ გასცა ბრძანება. დაიბარეს იქვე კოკების შემნახავი და ქვრივის სახლიდანაც მოატანინეს თავლიანი კოკები. მწვესი შეკითხა კოკების შემნახავ, — რამ გაგამდიდრაო ასე უცფათაო?

იმ კაც ხმა ჩაუვარდა, ვერაფერი ვერ უპასუხა, დაიბნა, დავთარი ეერია.

შაულ მეფე მიჩერებია გაკვირვებული და უკვირს “ამ პატარა ბობშ ამდენი შორ გაჭვრეტა ვინ მიცაო;” ქვრივსაც იმედი მიეცა, უფრო გამხნედა, “იქნება ღმერთმა მომხედოსო და ჩემი სიძარტლეც გამოირკვესო.”

მწვესმა უთხრა მეფეს:

— ბატონო მეფეო, უბძანეთ თქვენ კაცებ, ე კოკები სამივე აი აგერ, თქვენს თვალის წინ დაანტვირიონ და ვნახოთ შიგ ძირში თუ რამე არ იქნეს.

შაულ მეფემ ბრძანა დაემტვირიათ კოკები იქვე. მეფის ბრძანება შესრულდა. გატეხეს კოკები, ნახეს ძირში და გვერდებზე მიწეპეპულია ოქროები ყველა კოკაში, ისე არი მიკრული როგორც გაფისული.

ყველამ გაიგო და ადვილათ მისახვედრიც შეიქნა, რომ კოკებში ოქროები მართლა ყოფილა და რომ მისი შემნახავი ასე უცფათ, უმიზეზოთ არ გამდიდრდებოდა.

მეფემ გადაუწყვიტა — ქვრივს დაბრუნებოდა თავისი ოქროები უკლებლივ. პატარა მწვესი კი ისე მოიწონა, რომა თავის გვერდში მოიჯინა და აღარც იშორებდა.

7. რაბი, რომელსაც სიკვდილი არ უნდოდა

იყო ერთი რაბი; თორა იცოდა; ისეთი ბრძენი იყო, რომ ღმერთთან ჰქონდა საჭმე. ღმერთმა უთხრა, — შენ შაბათს ვიწერია გარდაცვალებად, — დაუსახელა თვე და რიცხვი. მაგრამ ეს შეედავა ამ ღმერთს რომა, — არა, ვერ გარდამაცვალებო!

— როგორ?

— იმიტომ, რომ მე თორა მიკავია ხელში და ვერ გარდამაცვალებო.

ესე იგი, იმოდენა მნიშვნელობა ჰქონდა თორას, რომ არ შეეძლო ღმერთს იმის გარდაცვალება.

— აბაო, ვნახოთო, — უთხრა ღმერთმა.

და ამ კაცმა ჩაიცვა ებრაული სამოსი, დაიჭირა თორა და დაიწყო კითხვა, იმედი ჰქონდა ამით ვერ გადააცვალებდა.

ღმერთმა მოაღანდა, რომ იმის კარ-მიდამოს ცეცხლი გვიდა. უცბად მოიხსნა სამოსი, დაადლო თორა და გაიქცა. დაადგა თუ არა კიბის საფეხურს ფეხი — მოკვდა. ასე მოტყუვდა.

8. ცოდო-მადლის ზღაპარი

მოკვდა ერთი ქალი. ამ ქალს ბევრი ჰქონება ჰქონდა. ხელში ისე ღუნწათ არის, პურის ნამცეცს არ გაიღებს. ადგა და — ამღუნ ჰქონებაში მადლი არ აქვს, — მოკვდა ეს ქალი. დახვდა ჯოჯოხეთი, დახვდა სამოთხე. სამოთხეში არ შეუშვეს, ჯოჯოხეთში თვითონ არ შევიდა. ეს ქალი ჩხუბობს: იქ იმდენი ჰქონების პატრონი ვიყავი და

არ შემიშვეს სამოთხეშიო; სხვა კი სამოთხეშიაო. გაჯახირდა ეს ქალი. დახუტიალობს, არც ჯოჯოხეთშია, არც სამოთხეში.

მცვალბებულეს შეეცოდათ და გაგზავნეს ანგელოზი ღმერთთან. ღმერთმა უთხრა, „ერთი კვირით გაცოცხლების უფლება მიეცითო და, ვნახოთ, რას იზამსო.“

გამოატანეს ვირი ხურჯინებით, თუნგებით, ქვაბებით, – წამოიღე იქიდან ყველაფერიო.

მართლაც, ამ ქალმა გამოაცხო ყველაფერი, ბევრი გააკეთა, გამოავსო ჭურჭელი და ისე გაუდგა გზას. მიდის და წვიმა არის ძალიან. თვითონაც და ჯორიც დასველდნენ. ერთი პური ტალახში ჩაუვარდა, აიღო, ისევ დადო ჯორზე და მიაქვს.

შემოხვდა ღარიბი, შშიერი კაცი – სინამდვილეში ანგელოზი, ღმერთმა გამოუგზავნა გამოსაცდელად. ამ კაცმა სთხოვა საჭმელი. ქალმა უთხრა, – მე მიმაქვს ის სამოთხეში და ვერ მოვაკლებო; სახრეც კი დაუშინა. ანგელოზს უნდა, რომ ცოტა რამ მისცეს ამ ქალმა, რომ იქ, სამოთხეში დაახვედროს შემდეგ, მაგრამ არაფერი არ მისცა ქალმა.

აიღო ამ კაცმა და უთხრა, – შე კაი ქალო, ძალიან მშია და ეს ტალახიანი პური მაინც მომეცო. გაჭირვებით მისცა ეს ტალახიანი პური ქალმა. წადი ეხლა სამოთხეშიო, – ამ კაცმა უთხრა.

რომ შევიდა სამოთხეში გაქრა ყველაფერი ესენი; ტალახიანი პური კი სუფრაზე დაუდეს. დევს ეს ტალახიანი პური, არც წყალი, არც ღვინო. რაც წამოიღე ის დაგხვდაო – უთხრეს.

– არა, მე ბევრი წამოვიღეო – უთხრა ქალმა.
– შენ რომ ჩხუბი არ დაგეწყო, – ანგელოზებმა უთხრეს, – და რამე გაგემტებინა, ცოტა მაინც, ყველაფერი დაგხვდებოდაო. შენ მარტო ეს ტალახიანი პური გაიმეტე და ეს დაგხვდაო.

შეუშვეს ეს ქალი ცოდვილიან ხალხთან.

9. ჩემი ამბავი

ჩვიდმეტი წლის ვიყავი, უცოლო. თბილისში სტეკლოები ვიყიდე; გამოვვზავნე ქუთაისში; გამოვწერე ქვითრები მურმის სახელზე, რო ეს ეილებს ჩემ სტეკლოებ.

არ მოვიდა ეს მურმე ონში. გაიარა სამმა თვემ. მე ვთქვი, დაიკარგა — თქვა. ჩავედი ზოგიშში,* პორომით უნდა გადავიდე რიონზე. დამხვდა „პორომი“ გაყიდული. არ მუშაობს.

ხალხმა მითხრა: თოთხმეტი ვერსი უნდა შემოუარო. დავინახე მავთული — ხომ არი გაბმული პორომის — ჩავეჭიდე მავთულს ხელით. მივდივარ. ჩავიხედე წყალში — მოაქ მთელი ყინული. გამამელია ძალა. მამამახა კაცმა: „ბიჭუნაო, იმდენი ქენიო, რო ტანი შეიტანე მავთულზეო და გიშველიო.“ დაახვია რგოლი მავთულს, გამოაქანა ჩემკენ. შევიტანე ტანი ვერ მავთულზე, მერე რგოლში. ადვილად გავვედი.

მთელი საათი ვიყავი გაჩერებული — ან მადლობას ვეტყვი, ან რამე. რას ეძებ, ვინ არი? არავინ არ არი!

რამდენჯერ ჩავივლი იქანა, მახსენდება ის ამბავი. ი მავთული იქანაა კიდე. რატო ვერ დავინახე, თუ კაცი იყო იქანა? სად წავიდა?

ასეა, კაცო, ახლა „ლეგენდააო“ — იტყვიან. ასე იწერებოდა ეს ამბებიც, მე რო მოგიყვეი.

*სოფელია ლეჩხუმში

10. ქვის შეჭამანდი

იყო ერთი რაბი. ერთხელ სადღაც წავიდა და გზაზე დააღამდა. მივიდა საცა შუქი გამოდიოდა. იქა დედაკაცი დახვდა და უთხრა: — უნდა გამათენო ამაღამო ერთი ღამეიო, შენი ჭირიმიო, რაბინი ვარ მეო!

— კი, ბატონო, მობრძანდით.

ამ ქალმა ვეღარ მოასწრო გადაეძალა ქოთანს, რომელშიც ქვები ეყარა და ცეცხლზე ჰქონდა შემოდგმული.

დააძინა ქალმა ბავშვები და რაბის უთხრა: — მოისვენე, ბატონო!

— რა მომასვენებსო, კაცოო, პური მშაიაო, აღარ მომზადდა ვახშამიო?

— არა. ესე, ბატონო, ქვებიო. ძალიან მიჭირს, გაჭირვებული ვარო და ბავშვების მოსატყუილებლად ქვები ჩაყარე და ვადუღებო, ბავშვებიც ელოდებიან როდის მოიხარშება და ამ ლოდინში ეძინებათ.

რაბიმ შეკრა თავისი გულა-ნაბადი, საჭმელი, სასმელი ყველაფერი ქონდა შიგ იმ ოჯახქორსა (იმაზე შენა მორწმუნე), ადგა და წამოვიდა.

— შე უბედურო შენა, — თქვა გამჩენმა, — ეს რა ცოდო გააკეთეო, კერაფერი ვეღარ ვიშველისო, ეს შენი სიმდიდრეი უნდა გადავიდეს ამ ქალის ოჯახზეო.

ერთხელ ამ ქალთან ღამის გასათევად ყაჩაღები მივიდნენ. ატირებული ბავშვები რომ დაინახეს, იკითხეს:

— რა არიო, რაშა საჭმეი, ბავშვები რათ ტირიანო?

— საჭმელი არა გვაქვსო, — უპასუხა ქალმა.

— აბა, წადით, სულ ცოდვიანები ხომ არ უნდა ვიყვეთ, მოიტანეთ ეს ჩვენი ნაძარცვი ქონება — ცხორება და ამ ბავშვებს მიეცითო!

თურმე ეს რაბი არ გაუქქრდავთ?! ადგნენ და მთელი ეს სიმდიდრე ამ ქალს დაუტოვეს.

11. კარგ კვან კირწზე შეეტყობა თავისი სიკეთე

ერთ ქალაქში მეზობლად ვაჭრობდნენ ყასაბი და ბაყალი, ხის ღუქ-
 ნებში ჰქონდათ სავაჭრო.

ყასაბი ზორც ვაჭრობდა, ბაყალი კი საბაყლოს. ბაყალის ღუქნის
 კედელზე იყო პატარა ჭუჭყრუტანი, საიდანაც ბაყალი უჭვრიტინებდა
 ხოლმე ყასაბ - მისი ფულის დათულის დროს, ყასაბმა კი არ იცოდა,
 თუ ბაყალი უჭვრიტინებდა ხოლმე.

ერთ დღეობის დღეს, როდესაც ყასაბმა გაათავა ვაჭრობა, შე-
 უდგა ფულის თვლას; ჩათვალა ფული ას ოცი ოქრო, შეახვია წი-
 თელ პლატუქში, ჩაკეტა უჯრაში და შეინახა.

ბაყალი კედლის ჭუჭყრუტანიდან უყურებდა და ითვლიდა. სუ-
 ყველაფერ შეხედა, იცოდა რომ ასოცი ოქრო ჩათვალა წითელ
 პლატუქში, შეახვია და უჯრაში ჩაკეტა. უყურა უყურა და, როდისაც
 შეხედა, რომ შეინახა, კედელზე ისე მოხერხებულათ მიაკრა ქა-
 ლაღდი ჭუჭყრუტანას, ვითომ არაფერი.

ბაყალი გამოვიდა გარეთ, ოქროების დარდი ჩაუვარდა გულში,
 ფიქრობს რა ქნას, რანაირათ მოიქცეს რომ ი ყასაბის შენახული
 ოქროები ხელში ჩაიგდოს. იფიქრა ბაყალმა, იფიქრა და ბოლოს ასე
 მოიქცა, გამოვიდა გარეთ, გაიარ-გამოიარა, ნახა ყასაბი არხენად
 ჩამოხედარა თავისი ღუქნის წინ და ისვენებს. ბაყალი გამოვლასარაკა
 ყასაბს და სთხოვა, ცოტა ხნით მისი ღუქნისთვის მიეხედა, რადგანაც
 საჭირო ადგილზე მიდიოდა. ყასაბიც, როგორც ყოველთვის დაეთანხმა.
 ბაყალმა გაიარ-გამოიარა, მალე დაბრუნდა, ყასაბს შეეკითხა: - ხომ
 არავენ ყოფილა მუშტარი?

- არა, ძმაო არავენ მოსულა, მე აქანა ვიყავი სულ.

ბაყალმა მადლობა გადაუხადა, შევიდა თავის ღუქანში, მიიხედ-
 მოიხედა, უჯრები გამოაღო და შექნა კივილი: - მიშველეთ, გამ-
 ცარცვეს, უჯრაში ფული მქონდა, ნავაჭრი ოქროები შენახული და
 მოუპარავე...

შემეესია ხალხი, შეიქნა ამბავი, ხმაურობა, მოვიდა თავრობის
 ხალხიც; ყველას უკვირს რომა ასე დღიურ ვინ შევიდა ბაყალის
 ღუქანში და ვინ მოიპარა ფულიო. თავრობამ შეეკითხა, - სად

იყავი, ვინ დატყვევ, ან ვიზე გააქ ეჭვიო. ბაყალმა უპასუხა:

— მე გაველი საჭიროების ადგილზე, ყასაბი აქ იჯდა, მეც ვთხოვე ყური ეთხოვებინა ჩემი ღუქნისთვის, შეეხედნა, შემპირდა კარქიო, დაებრუნდი და უჯრა გავაღე, ვნახე შიგა ფული აღარ ჩაანს. ასოცი ოქრო გახვეული არის წითელ პლატუქში, აპა ვინ წაიღებდა ყასაბის მეტი.

თავრობამ გაჩხრიკა ყასაბის ღუქანი და მის უჯრაში ნახეს წითელ პლატუქში გახვეული ასოცი ოქრო. დააბრალეს ყასაბს მისი მოპარვა. ყასაბი იფიცაჟს, იმტკიცებს ჩემი ნავაჭრი ფული ასოცი ოქრო, ესეც არი ახლა გავახვიე და უჯრაში შევინახე, რომა როდესაც ღუქან დაკვეთავდი, ჩემებარებინა პატრონებისთვისაო.

არავინ დაუჯერა ყასაბ თავისი სიმართლე. საქმე გელეცა სასამართლოს გასარჩევათ. დაინიშნა საქმის გარჩევის დღე, მოვიდა სასამართლოში ყასაბიც, ბაყალიც, ქვეყნის ხალხიც, ყასაბი ცნობილი იყო, როგორც პატიოსანი კაცი, მიდღემში არ იყო ქურდობაში შემჩნეული, პირიქით, მაგრამა ბაყალი ხელ ადებდა, ამან მოიპარა ჩემი ოქროებიო.

მოსამართლე შეეკითხა ერთსაც და მეორესაც. ბაყალი ყვირის, შარიანობს — ჩემია ფულიო, — მოწმე კი არავინ არ ყავს.

ყასაბიც იფიცაჟს, — ჩემი არიო, — მაგრამა არც იმას ყაავს მოწამე, თუ იმისია.

ასე რომა მოსამართლემ ვერ გაარჩია საქმე და გადადვა სხვა დროსთვის.

მეორეთ მოიწვიეს, კიდე ვერ გაირკვა. მესამეთ, მეოთხეთ, მეხუთეთ... მეათეთ, ვერც ერთხელ ვერ გამოირკვა ვისი არი ოქროები. ხალხიც როგორც კი გაიგებს რომა ბაყლისა და ყასაბის საქმე ირჩევაო, სასამართლო ხალხით იმსება, ყველას აინტერესებს სიმართლის გაგება. არ იქნა და ვერაფერი გზით ვერ გამოარკვია მოსამართლემ ვისი არი ე ოქროები, საქმე უფრო შორსა და შორი მიდის, იდება და იდება. მოსამართლე დააფიქრა ამ საქმემ, ბოლო მაინც ვერ მოულო და არ იქნა.

ერთ დღეს, მოსამართლემ ბაღთან გაიგულავა. იმ დროს მიდრაშიდან* თალმიდები** გამოვიდენ ბიჭები ერთი მეორეს ელაპარაკებოდენ და იცინოდენ. ერთმა თალმიდმა შეაჩერა

*სასწაელებლიდან
**მოწაფეები

სხვები და უთხრა: — იცით, ბიჭები, მოდით აგერ აი ამ ხის ძირას დავედეთ და მე ერთ ახალ ამბავ გეტყვივე თქვენ. ბიჭებმაც დაუჯერეს, ჩამოვდნენ ხის ძირას, მოატანავე ერთი დიდი ქვაა, თითონ ამ ბიჭმა რომელმაც დაიწყო ლაპარაკი ქვაზე დაჯდა, აიჩრია ბიჭები და უთხრა: — ერთი თქვენში იყოს ყასაბი, მეორე ბაყალი, მე ვიქნები მოსამართლე, აპა ახლა მიფურეთ, ი უბელური ვინძადა მოსამართლე არი, ამდენი ხანია, რო ვერ გააჩრია და ვერ გაიგო იმ ოქროების პატრონი, მე რო ვიყო მის ალაგას, ახლავე გავიგებ.

მოსამართლეს ესმის ე ამბავი, სმენათ გადაიქცა, შორიახლო გაჩერდა და მიაჩერდავე ამ თალმიდებ, „აპა რას იზამენო“ — უვლებს ყურ.

თალმიდმა უთხრავე: — ბიჭებო, ამოიღეთ პლატუქი და ჩათვალეთ შიგა ას ოცი კუნჭი, ვითომ ოქროები არი, მოიტანეთ ერთი ქვაბი დუღარე წყალი, ჩაყარეთ შიგა ე ოქროები და ნახეთ, თუ წყალმა ზეიდან ზიპი მოიღვა, ნამდვილათ ყასაბის იქნება ი ოქროები, იმიტომ რომა, ყასაბი ქონიან ხელ მოკიდებდა ოქროებ და თუ ოქროებმა დუღარეში ზიპი არ მოიღვა, მაშინ ის იქნება ბაყალის, ამას რა დიდი საქმე უნდა, მე რო დამაჯუნდეს მოსამართლეთ, ასე ვიზამდი...

თალმიდებმა იცინეს, იხუმრეს და წავიდ-წამოვიდნენ. მოსამართლემ კი, რომელსაც გული ისე უბგერამდა, როგორც დაკლულ ქათამ, ვეღარ მოითმინა, დაუძახა იმ თალმიდ, გამოკითხა ვინაობა, მეუწონა და გადაკონცა.

მოსამართლემ იმ დღეებშივე დანიშნა ისევე საქმის გარჩევა. გავარდა ხმაა, ბაყალისა და ყასაბის საქმე ირჩევაო, მირბის და მირბის ხალხი, იმდენი მოგროვდა, რომა აღარ ეტყევა. მოსამართლემ ერთი კიდე დაკითხა ყასაბსა და ბაყალსაც და გასცა ბრძანება, მე-ეტანათ ერთი ქვაბი დუღარე წყალი და ი ოქროებიც, რომელიც დაბეჭდილი იყო.

მოიტანეს ერთი ქვაბი დუღარე წყალიცა და ოქროებიც; მოსამართლემ ჩაყარა დუღარეში ოქროები და დაინახა რომა ზეიდან დუღარემ მოიღვა ზიპი. დაუძახა თითო-თითოდ ხალხ და უჩვენა, ხალხმა თავისი თვალით ნახა, რომა ქვაბის ზედა ნაპირი ქონის ზიპით გაიშო.

მოსამართლემ დაადასტურა, რომა ოქროები ყასაბის იყო და არა ბაყალის, ხალხმაც იგივე დაადასტურა. ყასაბ თავისი ოქროები

დაუბრუნეს, ბაყალი გაწბილებული და შერცხვენილი, პირგაშავებული უკუღმა გაბრუნდა.

ეს ქნა იმ პატარა თაღმიდის ჭკუამ, რომლიდანაც მოსამართლემ გაიგონა, რანაირად უნდა მოქცეულიყო და გვეგო მტყუანი და მართალი. ამიტომ არი ნათქვამი რომა: კარგ კვაახ კირწზე შეეტყობა თავისი სიკეთყო.

12. სამი ყრუ

ერთი მწყემსი თავის ჯოგ მწყემსამდა და ყოველ ცისმარე დღე სადილობის დროს, იმასთან თავის ცოლ დაქონდა ხოლმე სადილი, რადგანაც სამწყესური შორს იყო.

ერთ დღეს მწყემს ცოლმა სადილის მიტანა დაუგვიანა. მწყემს შეეშინდა: “რატომ არ მომიტანაო ცოლმა სადილი;” ერთი იმაზე შეწუხდა “სახლში ხომ მშვიდობით არიანო,” მეორეც კიდე სიმშვილმაც შეაწუხა. ნაშუადღევი რომ კაი გადასული იყო, მწყემსმა ვეღარ მოითმინა შიშბილი და მწუხარება, დაღამებას კი კარგა ხანი აკლდა. გაიხედა მწყემსმა ყანაში და დაინახა გლეხი თივას ჭრიდა, მივიდა და უთხრა: — თუ არ გეწყინება, ცოტა ხანით სახლში მივირბენ, ცოლმა სადილი არ მომიტანა, ნამდვილათ რამე უჭირს და ჩემ ჯოგზე თვალყური დაიჭირე, რომ დავბრუნდები პატივს ქცემ.

გლეხი ყრუ იყო, იმას ეგონა ბალახს მთხოვსო და ხელი აუქნია: — მომცილდი, კაცო, ეს ბალახი ჩემ საქონელსაც არ ეყოფა!

თურმე ეს მწყემსიც ყრუ ყოფილა; როდესაც გლეხმა ხელი აუქნია, წადი მომცილდიო, იმან გაიფიქრა, ალბათ ასე მითხრა: “წადი, კაცო, ნუ გეშინია, მე ვათხოვებ ყურ შენ საქონელსაო.” ამით დაკმაყოფილდა ეს მწყემსი და წავიდა თავის სახლში. მივიდა სახში, გაიგო ცოლის მიუსვლულობის მიზეზი, ისადილა და რამოდენიმე ხანის შემდეგ დაბრუნდა.

როდესაც მოვიდა, დაითვალა ჯოგი. რომ ნახა სრულათ იყო, გეხარდა და თქვა: “დიდი მადლობის ღირსი არის ის გლეხი, რომ თვალ-ყური კარგათ უდევნებია ჩემი ჯოგისთვისაო.” ადგა, აიყვანა ერთი პატარა, კრავი, რომელიც კარგი მსუქანი იყო, ოღონდ ფეხ-

მოტეხილი კი იყო და უთავაზა ამ გლეხს.

გლეხმა იფიქრა “ეს კაცი შარს მდებსო,” ეფიცება: — იცის ღმერთმა, მე არ მომიტეხია ამ კრავისთვინ ფეხი და სრულებითაც არ მივკარებივარო.

მწყემსმა იფიქრა, “რადგანაც ფეხმოტეხილია, იმიტომ არ მიყავსო” და უთხრა: — მართალია, ფეხმოტეხილი არის, მაგრამ, სამაგიეროთ, სუქანი არის.

გლეხი ეფიცებოდა: — ღმერთი, რჯული, მე არ მივკარებივარ შენ ჯოგ და არც ფეხი არ მომიტეხია, რას ჩამაცივდი, კაცო!

ამასობაში გაბრაზდა გლეხი და მწყემსს შემოარტყა. მწყემსმაც მუშტებით გასცა პასუხი. შეერიავე ხელი და ურტყამდენ ერთი მეორეს, გამზოვებელი კი არავენ ყავდათ. კარგად რომ მიბეკვეს ერთმანეთი და ისევ ეპოტინებიან კიდევ, ამ დროს ერთი კაცი ცხენზე მჯდომარე დაინახეს. ორივემ ხელი მოკიდეს ცხენის აღვირსა და თხოვეს — გაარჩიე ჩვენი საქმეო.

გლეხმა უთხრა: — მწყემსი მე მაბრალის კრავის ფეხის მოტეხას, ღმერთმა იცოდეს, მე არც კი მივკარებივარ, ფეხიც არ მიმიდგია მაგის ჯოგთან. რა უნდა ჩემთან, დამანებოს თავი, ნუ მირტყამს.

მწყემსი ეუბნება: — მე საჩუქრათ მიუუტანე ეს კრავი, მართალია ფეხმოტეხილია, მაგრამ კაი მსუქანია. მაგან მადლობის მაგიერათ რტყმევა დამიწყო. იწამე ღმერთი და გაარჩიე ჩვენი საქმე!

თურმე ცხენიანი კაციც ყრუ ყოფილა, გზაზე უპოვნია ცხენი, შემჯდარა ზედე და წამოუყვანია. ამ მგზავრ გონებია, ეს ცხენი ამათი ყოფილა და ქურდობას მაბრალიანო, ეფიცება ორივეს: — არ მომიპარია, გზაზე ვნახე უპატრონოთ იყო, შევვკეე და წამოვიყვანე. რას მერჩით, გამიშვით ჩემ გზაზე, რადგანაც თქვენია, ღმერთმა მოგახმაროს, თქვენ გქონდესო.

მწყემსი და გლეხი ცხენის აღვირს ხელს არ უშვებენ, გაარჩიე ჩვენი საქმეო. რომ დაინახა ცხენიანმა არ ეშვებიან, ჩამოხტა ცხენიდან და გაიქცა, ცხენი აქავე დატოვა. მწყემსმა და გლეხმა იფიქრეს, “ნამდვილათ თავრობაში გაიქცა, ვინმეს მოიყვანს და ჩვენ თავ დაატყერინებსო;” ადგენ ორივემ, მწყემსმა მისი ჯოგი წაიყვანა სხვა მინდორში, მოშორებით, გლეხიც თავის სახში გაიპარა შეშინებული — დამიჭერენო და ამით დამთავრდა სამი ყრუს საქმე.

13. ღარიბი კაცი

იყო ერთი კაცი, ღარიბი. ცოლმა უთხრა: — სულ სახლში რომ ხარ, გაიარ-გამოიარეო. გამოუცხო საგზალი, წაატანა. რომ მიდის გზაზე, შეშვეწია ცხენით ავი კაცი. გადახედა ცხენიდან, რომ ამის გულაში საჭმელები ეწყო. მივიდენ ერთ ადგილას და ამ კაცმა უთხრა ამ ღარიბ კაცს: — დავისვენოთ აქანა და ვჭამოთ, მერე ხო უყურეო, ჩემი ხურჯინები აქანაა და მერე ჩემი ვჭამოთო.

გაძღა, შეუძახა ცხენ და წავიდა. ეს ღარიბი კაცი დარჩა უსაზრდლოდ.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, შევიდა წისქვილში, დაღამდა. ჩაწვა ხვიშირაში და უნდა გაათიოს და რო შეიქნა შუალამე, შემოვიდა წისქვილში დათვი, მელია და მგელი. იქნა ღვთის ბრძანება, დაანთეს ცეცხლი, შემოუჯდენ და თქვა დათვმა: — მოდით, ვილაპარაკოთ დღეს თავგადასავალი ჩვენ თავზეო.

მგელმა თქვა: — დღეს მისთან საჭმელები ვიშოვნე ვინადირე, რომ მე მგონი, ერთ თვესაც არ დამჭირდეს ჭამაო.

დათვა თქვა: — იმისთან ნებიერი დავამტვრიე დღეს, რომ სულ ქონით იყო სავსეო.

მელამ თქვა: — დღეს იმდენი ქათმები ჩავიგდე ხელში და ვჭამე, მე მგონი, დიდი ხანი გამატანოსო.

მელამ და დათვმა დაიწყეს: — ნეტა იმ კაცს, რომელ კაცს ეს ეყურებოდესო. ერთ-ერთ სახენწიფოში ხენწიფე არის ბრმა, ვინც იმას წამალს მოუტანს და მოარჩენს, რამოდენა სიმდიდრეს მისცემს ეს ამბავიო.

მგელმა თქვა: — ნეტა იმ კაცს, ვისაც ეს ეყურებოდესო. ერთ ქვეყანაში წყალი არ არის და ძალიან წუხლებიან მცხოვრებლები უწყლობით. იმ ქვეყანაში არი ერთი დიდი ალვის ხე. ვინც იმას მოჭრის, გადმოვა იმდენი წყალი, მთელ ქალაქს გააჯერებსო.

მელამ თქვა: — ნეტა იმ კაცს, ვისაც ეს ეყურებოდესო. ამ წისქვილში თავვი არის, ბევრი ოქროები აქვს შენახული ამ თავგრა გამოხიდავს ეს თავვი ამ ოქროებ და თამაშობს ზედაო, რო ვინმე

გაჩღებოდეს, ხელს აუქნევდეს, თავი გაიქცევა და ოქროები დარჩება.

ხოლოთ ეს სამი ნადირი ინადირებენ თუ არა, მაინც გა-
დაწვევტილი პქონდათ უფლიდან - ყოველ ღამე უჩნდებოდათ სამი
ხაჭაპური, ხვთის ბრძანებით უნდა შეეჭამათ აუცილებლათ.

რო შეიქნა გათენება, ამოიწურა ღამე, უთხრა დათვმა და მგელ-
მა მელიას: - მიდი და ხვიშირში რო ახლა ჩვენი ხაჭაპურები
გვიჩნდება, მოიტანე და შეეჭამოთო.

ამ კაცმა ყველაფერი ესენი ისმინა. ამოიღო ეს ხაჭაპურები
ხვიშირიდან და გულზე დაიდვა. მივიდა მელია, შენიშნა კაცი რო
არი ხვიშირაში და ხაჭაპურები მთელი დახვდა, შეებრაღა ეს კა-
ცი, მოიტანა ეს ხაჭაპურები და კაცი არ გაამხილა. შეჭამეს
ხაჭაპურები, დაკრეს ფეხი და წავიდნენ სამივე.

ღარიბმა გაათია ხვიშირაში. დილაზე - მოდი, გავსინჯავ თუ
მელიას სიტყვა მართალია. გამოვიდა მზე თავმა მოიტანა ოქროები,
დაალაგა, დახტის და დაუარა. მოვიდა ეს კაცი და თავი გაქრა.
აკრიფა ოქროები და წამოვიდა სახში. რომ მოვიდა სახში, ცოლმა
უთხრა: - აი, რო არ ადგამდი სახლიდან ფეხ, როგორ აშენდიო.

- შენ ამ ოქროებ მოუარე, სხვა საქმე არა გაქო, ჯერ რა არიო.

რამოდენიმე ხანში უთხრა ცოლს, - გამომზადე საგზალი, უნდა
წავიდეო. წავიდა. იმ ქვეყანაში, სადაც ხენწიფე ბრმა იყო, გამოაქვეყნა
თავის თავი, როგორც თვალის ექიმი. შეეკითხნენ რა მოხელე ხარ?
- თვალის ექიმი ვარო. მაშინვე გაარბენინეს ხემწიფესთან. ამოუსვა
წყალი თვლებში და ხენწიფეს თვლები ეეხილა. მაშინვე ხემწიფემ
გასცა ბრძანება - დაასაჩუქრეთ ჩემი ხაზინებიდან და გაუშვით
დიდი აღტაცებითაო.

მოიტანა ყველა ეს საჩუქარი სახში, ჩააბარა თავის მეუღლეს.
მეუღლემ სიხარულით შეინახა ყველაფერი ეს, რაც მოიტანა.

კიდო ამის შემდეგ უთხრა: - გამომზადე საგზალი, უნდა წავიდეო
სხვა ქვეყანაშიო. წავიდა იმ ქვეყანაში სადაც წყალი არ იშოვებოდა
და რომ მივიდა გამოაცხადა თავის თავი ინჯილრად, ტენნიკოსად.
გასცა განკარგულება, ეს ხე მოჭერით! მოჭერეს ალვის ხე და
წყალი წამოვიდა, რომელიც აკმაყოფილებდა მთელ სოფელს.
დაასაჩუქრა მთელმა სოფელმა, გამოუშვეს ეს ღარიბი კაცი დიდი
განარებული თავის სახში. ეს საჩუქრები ჩააბარა თავის მეუღლეს.

რამოდენიმე ხანში გაიგო ამ ავმა კაცმა ამ კაცის გამდიდრება.
მივიდა თავი ცხენით ამ კაცთან - ღარიბ კაცთან: - მე და შენო
ამხანაგობა გამოვუცხადეთ ერთმანეთსო, ახლა რაც ვიშოვია და

რაც მე ვიშოვე, უნდა გაეყოთო. ღარიბმა კაცმა უპასუხა: — მე ვერაფერ გაგიყოფ, მხოლოდ პატივ გცემ და როგორც ვიშოვე წადი და შენც ისე მოიქეცი და გამდიდრდებიო. ხო გახსოვს, ჩვენ რო გზაზე მივდიოდით, იმ გზაზე წისქვილი რო დგას, იქანა მიდი, ჩაჯექი ხვიშირაში, გაათიე ღამე, იქანა დაგხვდება სამი ხაჭაპური. იცოდე სამივე უნდა შეჭამო, რომ შეჭამ, შემოვა სამი ანგელოზი და ისინი გეტყვიან ყველაფერს.

შეჯდა ცხენზე, წავიდა, მიაღვა წისქვილს. ცხენი დააბა წისქვილის ახლოს. შევიდა წისქვილში, ჩაჯდა ხვიშირაში. მართლაც, დახვდა სამი ხაჭაპური; შეჭამა სამივე - როგორც იმ კაცმა უთხრა - და დაიჯერა, რო ნამდვილად ყველაფერი სწორი იქნებო.

შეიქნა შუაღამე, შემოვიდა წისქვილში დათვი, მელა და მგელი. იქნა ღვთის ბრძანება და დაანთეს ცეცხლი. შემოუსხდნენ და ერთმანეთს უთხრეს: — აბა, ვილაპარაკოთ ჩვენი დღეის თავზე გადასავალიო. დათვმა თქვა: — იმდენი ტყვია მივიღე, სულ დალილავებული მაქ ასობით; მშვიერი ვარ, ვილაცა ოჯახაშენებულს ცხენი დაუბია იქანა, ეზოშიო, ის კი დავტორე, თუ არა სხვა არაფერი მიჭამიაო. მელამ თქვა: — გამომიდგნენ ძაღლები დღეს, სულ დატენილი ვარ ძაღლებიდგან, ვერ ვეკარვი საქათმესო.

უთხრეს მგელს: — მიდი, აბა, ეს სამი ხაჭაპური მინც მოიტანე, ეს მაინც შეჭამოთ.

მივიდა მგელი და ხაჭაპურები არსად არის და კაცი წევს ხვიშირაში. ჩაკრა ტორი, ამოაგლო ეს კაცი ხვიშირიდან, მიაგლო ცეცხლაპირა, მიესია დათვი, მელია და მგელი და შეჭამეს შენი ავაზაკი კაცი.

ჭირი იქ დავტოვე, ღვინი აქ მოვიტანე.

14. ნუ ენდობი შელებილ ადამიანს

ერთხელ ერთ ქვეყანაში ცხოვრობდა ერთი დიდისაგან დიდი მდიდარი და მოხუცებული კაცი. დიდი შეძლებული იყო ეს კაცი, დიდი პატივისცემა ქონდა ხალხიდან და ჯამაათიდან.

მოუვიდა გამჩენის სიკეთის დრო და იგძნო ამ კაცმა, რომ მისი მიცვალების დრო მოახლოვდა, დაუძახა თავის შვილ და დაუბარა ანდერძი:

— იცოდე, ჩემო შვილო, გიტოვებ იმდენ ქონებასა და იმდენ სიმდიდრეს, იმდენ ყოფაცხოვრებას, რომა შენე და შენ შვილ-მომავალ უკუნისამდისინ გეყოფავე, რომ იარსებოთ. ამითი თქვენი ჯავრი არ წამყვება საფლავში, მხოლოთ, შვილო, შეინახე ჩემი ანდერძი, რასაც გავალბებ, გახსოვდეს, მოუფთხილდი და მოურიდე შელებილ ადამიან, რომენიც ძალიან ბევრ გაიძახის და თავი დიდათ მოაქ, ვითომდა დიდი ღვთის მორწმუნე არი. იმას ერიდე, შვილო, იმისი გეშინოდეს იცოდე, არ ენდო იმას, ისი ხალხ ახედებს, ჩემი პატიოსანი და მორწმუნე ქვეყანაზე მეორე არ არი, მაგრამა ისი ნამდვილათ ყველაფერ ბოროტობას ჩაიდენს. არც ენდო, შვილო, ლამაზ ქალ, რომენიც სულ მუდამ პატიოსნებაზე გაიძახის. იცოდე ისეთი ქალი ყველაზე უფრო უღალატებს ქმარ და სხვის უპატიოსნობას კი დამრახამს. ამ ანდერძ გიტოვებ, შვილო, მოკლეთ, ერიდე შელებილ ადამიან, მეტი არაფერი. იცხოვრე კეთილათ და ბედნიერათ, გლახის შვილ ერიდე, არ დაგინდობს.

მოხუცი გარდაიცვალა. შვილმა ყველა ისრეელის წესი შეუსრულა და წლის თავზე ითხოვა ერთი ძალიან ღარიბის შვილი და ძალიან ლამაზი ქალი, უმზითვოთ. ჩააცვა და დაახურა ამ ღარიბის შვილ, რაც მიდღემში არ მოვლანდებია, ის მოანახა და მოაჩვენა. ამ ქალმაც შეიფერა დროება და დაშვენდა და გალამაზდა, მზისა და მთვარის მზგავსი შეიქნა.

მამის ანდერძი მუდამ ახსოვს ამ კაც, ფრთხილათ არი, ერიდება შელებილ ხალხ, უფრთხილდება, არაფერ ცუდ გედეკიდოს. ცოლსაც თვალყურ ადევნებს, მამამისმა ხომ დაუბარა, გლახის შვილ არ ენდოვო, ეშინია ცოლმა არ უღალატოს.

ერთ დღეს ამ კაცმა უთხრა ცოლს: — წამოდი, ქალო, ბაღში გავისეირნოთ, ასე სულ სახში რაღა ვიჯდეთ და ვიყოთ. ახალგაზღვები ვართ, ჩვენში არი ახლა სიხარული და ცხოვრების სიხალისე, თვარემა რომ დავბერდებით რაღათ გვინდა.

ცოლმა უპასუხა: — მაგას ვერ ვიზამ, რომ ბაღში გამოქვევე და გავისეირნო. ხომ უყურებ რანაირი ლამაზი ვარ ან წელ-ტანი რას მიგავს, ან თვალ-წარბი, ვინც დამინახამს დამნატრდება და დიდი ცოდო დემედება კისერზეო, არც შენ დაგავალიანებ და არც ჩემ თავ დაგავალიანებ.

ქმარმა შეინახა ცოლის სიტყვები გულში, მოაგონდა კიდე მამის ანდერძი და გაიფიქრა „ერთი ე ჩემი ცოლიც უნდა გამოვცადო, მართლა ამისთანა პატიოსანია როგორც ლაპარაკობს თუ ესეც შელებილი არიო.“

რამოდენიმე ხნის შემდეგ ქმარმა უთხრა ცოლსა, რომა — აპა, ქალო, ამ ორ დღეში გზავრათ უნდა წავიდე, შორ მანძილზე მივდივარ და საგმალი გამიმზადდო.

ცოლი დატრიალდა, გაუშზადა ქმარ ძვირფასი საგმალი, მოუწყო და მოულაგა ტანი და ფეხი, საუკეთესო სასმელ-საჭმელი, დააბრუნა ქმარი წალმა და ტირილით გაისტუმრა, — არაფერი იწყინოვო, კი-ლე შეიდობით გნახაო.

ქმარი სანამღი გზავრათ წავიდოდა, ჩუმათ ოსტატ გააკეთებინა თავისი სახლის ყველა კარის გასაღები კლიტეები ერთი შეკვრა და ჩაიდვა ჯიბეში, მეორე შეკვრა კი სულ მუდამ მის ცოლ ქონდა ხოლმე ჯიბეში.

წავიდა ქმარი, გავიდა ქალაქარეთ და დაბინავდა ერთ-ერთ ღამისგასათვე ადგილზე. შუალამე რომ გადავიდა, გაუსწორა ანგარიში მასპინძელსა და გამოვიდა. წამოვიდა ქმარი პირდაპირ თავის სახლისკენ. პირველათ ჩუმათ ჭიშკარი გააღო, მერე ეზოში შევიდა, ფეხაკრეფით ყველა ოთახის კარები დააღო და მოიარა. ბოლოს მიადგა თავისი ცოლის ოთახის კარებ, ამოიღო ჯიბიდან გასაღები კლიტე და გააღო კარი. დაინახა მისი ცოლის გვერდში ვინძალა უცხო ახალგაზდა წევს. ცოლმა რომ შეხვდა ქმარს, პირკატა ეცა. ახალგაზდას უთხრა: — აპა, ჩქარა წამოდექი ზეზე და ჩემი ქმარი დანით მოკალი, თვარემა ორივეს დაგვაზარალებსო. ახალგაზდა, როგორც კი წამოხტა ლოგინიდან თვარემა, ქმარმა, „ეს არი მომკლავსო,“ გააღო საჩქაროთ კარები და მოასწრო, გამოიქცა.

გაიქცა დაფეთებული ქმარი, ირბინა „არ დემეწიოსო და არ მომ-
კლასო,“ ადგა და ერთ სიხლის წინ ფარდულქვეშ დაწვა. დაიძალა,
დაღალულსა და დაქანცულს ღამით ჩაძინებოდა.

იმ ღამეს სახენწიფო ხაზინა გაუტეხიავე და ყარაულები
გამცხარებული ეძებენ ქურდ. გაიხედეს, აგურ სახლის ფარდულის
ქვეშ კაც ძინაშს, ეგონათ, — ესეც ქურდების ამხანაგი იქნებო, —
სტაცეს ხელი და დაიჭირეს.

მიდგენ და ურტყეს საწყალ უდანაშაულო კაც, — ჩქარა თქვიო სად
წაიღეთ ნაქურდალიო, ან შენი ამხანაგები სად არიანო. მანამდისინი
ურტყეს საწყალობელ, სანამდისინი არ ათქმევინეს — ნუ მირტყამთ,
ნუ მკლამთ, მე მოვიპარეო.

ხელში ნაქურდალი ვერაფერი უნახეს, ამხანაგები არც არავინ
ყამდა და ვერც ვერავინ დაასახელა. იფიქრეს, „ესეო არ ტყდებო“ და
გადაუწყვეტეს ჩამოხჩობა.

იმ დროში ჩვეულებათ იყო, ჩამოსახჩობი კაცი რომ მიყამდა, წინ
ღვედელი მიუძღოდა ხოლმე ჯალათებსა და ხენწიფეს. ხენწიფის
დასწრება სავალდებულო იყო და ყოველთვინ ესწრებოდა ხოლმე.

ჩამოსახჩობ კაც ბორკილები აქ ხელფეხში გაყრილი, ძლივ
მიაბიჯებს მისი სიმძიმიდან, მიარაჩხუნებს ბორკილებ და მიყვება.
მის წინ ღვედელი მიდის, რომენმაც უნდა აზიაროს ჩამოსახჩობი
კაცი. უცფათ ეს ღვედელი შერდდა და ჩამოსახჩობი კაციც შეაჩერა.
უთხრა: — შერდდი! შენს წინ დაიხედე, ნახე რაზე ადგამ ფეხებ,
ხომ ხელამ შენი თვალებით, ჭიანჭველები არიან, ცოდო არიან არ
დავსრისოთ!

ჩამოსახჩობი კაცი უკან დაიწია, „ფეხით არ გავსრისო ჭი-
ანჭველებიო“ და მწარეთ გაიციანა.

ხენწიფემ შეამჩნია მისი გაცინება, მოუახლოვდა და შეეკითხნა,
— რა გაცინებსო. მან უთხრა: — თუ ნებას მომცემ, ორიოდე სიტყვა
მინდა რომ მოგახსენო.

— თქვი, კაცო, რაც გინდა, მე მოგისმენ!

— ბატონო ხენწიფე, როდესაც მე თქვენი ხაზინა გავტეხე და
მოვიპარე თქვენი სიმდიდრე, მე ხომ მარტო არ ვიყავი, ჩემთან სხვა
ვინმეც იყო, თქვენ კარქათ იცით, მე მარტო რატომ მახჩობთ?
სხვებიც უნდა დაისაჯონ ჩემთან ერთად.

— ვინ სხვები, რატომ აქამდისინ არ თქვით, ჩვენ ვერ გავიგეთ,

შენ არ გაამხილე, შენი თანამონაწილეები და აბა სიდან გაუიგებელით? თქვით, ვინ იყო შენს მეტი, დაადევი ხელი და შენ პირიქით შევიმსუბუქებთ, აღარც ჩამოგახრობთ.

— აი, ბატონო ხენწიფე, თქვენი ღვდელი და მე ვიყავით, რომ გავტეხეთ თქვენი ხაზინა, მეტი არავინ ყოფილა.

ხენწიფეს ძალიან გაუკვირდა ამ ამბის გაგება. შეაჩერეს ჯაღათები, ჯარი, ღვდელი და ყველაი. ხენწიფემ გასცა ბძანება, გვეჩხრიკათ ღვდელის სახლი ისე, რომა ღვდელ არაფერი გვეგო. გაჩხრიკეს ღვდელის სახლი და ნახეს, რას ნახამენ, თელი ხაზინიდან მოპარული ქონება, სულ ერთიანათ მის სახში ამოაჩინეს. ღვდელი დაიბარეს და გამოკითხეს, თუ საიდან გაიცნო ის კაცი, ან როდის მოახერხეს ხაზინის ასე მოხერხებულათ გაქურდვა.

ღვდელი გაკვირებული იფიცამს, რომ — არ მინდა სხვისი ცოლო ჩემს სიცოცხლეში არც მინახია ეს კაცი და არც არასოდეს მაგასთან არაფერი საქმე არ მქონია, მე კი გავქურდე ხაზინა და მაგან სიდან გაიგო, ის კი არ ვიცი.

ხენწიფემ ცალკე გამოკითხა, სიდან გაიგე, რომ ღვდელმა გაქურდა ხაზინა, როდესაც შენ თითონ მონაწილეობა არ მივიღიაო? და იმანაც დაწვრილებით უამბო როგორც იყო.

— მამაჩემმა ანდერძი დამიბარა, შედებილ ადამიანს არ ენდოვო, მეც მისი ანდერძი ამისრულდა. ცოლი პატიოსნებაზე მეფიცებოდა, როდესაც გამოვცადე, მინდოდა გამეგო მართლა ჩემი ერთგული იყო თუ შედებილი იყო. ნაშუალამეზე სახში რომ მივედი, სხვა ახალგაზრდასთან იწვა. ი ახალგაზრდა გამომაკიდა, „ჩემი ქმარი მოკალი თვარემო, ორივეს დაგვხოცაშო.“ მეც მოვასწარი, ბატონო ხენწიფე, სახლიდან გამოქცევა და თავ ვუშველე. ერთი სახლის ფარულ შევაფარე თავი, რომ არ მევეკალი იმ ურჯულოს. მერე დამძინებოდა და თურმე იმ ღამეს თქვენი ხაზინა გაუქურდიავე და, რომ დაუნახივარვე დამძინებული, დამიჭირეს, ქურდი ვგონებვარვე, მტაცეს ხელი და ჩამაგდეს ნაობახში. ბევრი უფიცვავე, ქურდი არა ვარ — თქვა, მაგრამა არ დამიჯერეს, როდის იყო, რომა ჩემისთანა ისრეული მამის შვილი საქურდალზე წავიდოდა, ან რა გაჭირვება მქონდა, ან რად მინდოდა ხენწიფის ხაზინა, ჩემიც ბევრი მქონდა ყველაფერი, მაგრამა ეს მიქნა, — მამიჩემის ანდერძი რომ გავტეხე, — მისმა ცოლვამ. მამაჩემმა დამიბარა, „გლახის შვილ არ გედეკიდოვო

და არც სილამაზით მოტყუილდეო.“ მოვტყუილდი და კიდევ დამოღება თვალება. ახლა კი გვიან არი.

– კარქი, მაგრამა რაზე თქვეი შენე, მე მოვიპარეო და რაზე ადრევე არ გაამხილე, თუ იცოდი ჩემი ღვდელის ქურდობა?! – გაკვირვებით გამოკითხა ისევე ხენწიფემ.

– მოგესხენება, ბატონო ხენწიფე, იმდენი მიტყვეს ნაობაში, ისე დამანტვრეის ცემით, რომა ოლონდაც კი აღარ ვეცემნევე, სულგამწარებულმა ვთქვეი – მოვიპარე – თქვა.

– ისრეელო, მე გეკითხები, ჩემი ღვდელი თუ იყო ქურდი, ის რატომ არ თქვეი თავის დროზე, შენ ხომ აღარ დაისჯებოდი, ადრევე რომ გვემხილა?

– ბატონო ხენწიფე, მოგახსენებ, რომა არ ვიცოდი სანამდისინი ჩემი თვალით არ დავინახე მისი შეღებილობა, მერე მომაგონდა მამჩემის ანდერძი, შეღებილ ადამიან არ ენდოეო. შეღებილმა ცოლმა მომიღო ბოლო და სიკვდილამდისინი მიმიყვანა. მისი წყალობით შევხვითი ამ სიკეთეს. მოგახსენო, ბატონო ხენწიფე: ჯერ ერთი, რომა მე ისრეელის შვილი ვაარ და ქრისტიანი ღვდელი რაში მინდოდა მეე რომ მომყვებოდა სახრობლაზე, ჯალათიც მოახერხებდა ჩემ ჩამოხრობას. ეს, თუ გინდა, არაფერი, კაცი დასახრობათ მივყავარ და გზაზე ჭიანჭველები დაუნახია თუ არა მეუბნება: „ეი შენ, აქეთ გამოიწიე, მიწაზე ჭიანჭველები დადის და ფეხი არ დაადგა, ცოლო არი, არ მოკლაო!“ მე იქავეს გავეფიქრე, აა, ეს უნდა იყოს ნამდვილათ შეღებილი კაცი – თქვა, ადამიანი მივყავარ უდანაშაულო დასახრობათ, არ ვეცოდები და ჭიანჭველებზე კი ამბობს, ცოლო არი, ფეხი არ დაადგა და არ მოკლაო. აი სწორეთ იქიდანვე ავიღე აზრი, რომა ეს იქნებოდა შეღებილი ადამიანი და ვთქვეი რისი თქმაც მინდოდა, მომაგონდა მამჩემის ანდერძი და კიდევაც შესრულდა.

ხენწიფემ გამოარკვია ამ კაცის ცოლის საქმეც, გაასამართლეს ი ქალიც და ხენწიფის ღვდელიც. ორივეს ჩამოხრობა გადაუწვეიტეს და კიდევაც ჩამოახრეს.

ამ ყოვლათ მართალ კაც კი დაუბრუნა თავისი ოჯახიც, ქონებაც და ისე შეუყვარდა, რომა თავის ვეზირათ მოიჯინა გვერდში.

15. შაბათი*

შაბათი დღე სავალდებულოა მოისვენოს ყოველმა მორწმუნეებრაემამ. შაბათისათვის მზადება იწყება პარასკევს და, ხშირად ზამთრობით, ოთხშაბათ-ხუთშაბათიდანაც. მამაკაცები ჩვეულებრივზე ადრიან მივლენ შინ, იმ ანგარიშით, რომ დაიბანონ, დაიცვალონ და მზის ჩასვლამდე სალოცავში წავიდნენ.

პარასკევს საღამოს მამაკაცები რომ სალოცავში წავლენ, დედაკაცებს გამზადებული აქვთ შაბათისათვის ყოველივე წვრილმანი, სუფრა დახურული, რომელზედაც აწყვია, ორი მთელი პური, სამარილე მარილით სავსე, სუფთა ჭურჭელი, ჭიქები, ერთი დიდი ჭიქა, ცალკე ლამბაქით, ოჯახის უფროსისთვის საკიდუშით** სუფრის თავსა და ბოლოში ორი სასანთლე, შიგ სანთლებით და სხვა.

ქალები და ბავშვები დიდიდან პატარამდე აუცილებლად დაიბანენ და დაიცვლიან, შაბათის პატივსაცემად. ოჯახის უფროსი დედა ან დედამთილი, მზის ჩასვლამდე აიღებს ხელში წვეილ სანთელს, ქალი და რძალი მის ირგვლივ ხელში წვეილ-წვეილი სანთლით მისჩერებიან, როდის ანთებს უფროსი სანთელს. პირველად როგორც კი ოჯახის უფროსი სანთელს მოუკიდებს, რიგ-რიგობით მიაწოდებს, რომ ქალმა და რძალმა (ვალდებულია გათხოვილი ქალი და ქვრივიც) მის ანთებულზე მოუკიდონ და ანთებული სანთლები ხელში უჭირავთ, ოჯახის უფროსი ლოცულობს, ევდრება ღმერთს ხმამაღლა: „ღმერთო ერთო, უკვდავო და უცვალებელო, ღმერთო ერთო გამწერო ქვეყნისაო, გამწერო, ხასი*** შაბათ კოდეშისაო, გამწერო მცისა და დედამიწისაო, (ხელებ მალლა აპყრობით) დამზადებელო-დამაარსებელო, წმინდა შაბათისაო, ღმერთო აბრაამისაო, ღმერთო ისხაკისაო, ღმერთო იაფაკობისაო, ღმერთო დელების ჩვენისაო, სარა, რახელ, რიპკა, ლიას ღმერთო, უხსენი მტყვესა ისრაელისასა, ულხინე ავანტყოფს ისრაელისასა, ნუ გაუჭირვებ ნურსიდ მშობიარეს ისრაელისასა ყველა

* მოსვენება

** ღვინის საკურთხებლად

*** წმინდა

გადაარჩინე შვიდობიანათ ერთი ხმით; ვისაცა რა მისცე, კაი ფეხის დაუბადე, გასაზრდელი და დასარჩინი; ყველას შეახვედრე გამჩენო ცისა და ქვეყნისაო, დღე ბედნიერი და მთვარე მშვენიერი. ღმერთო, ნუ მიზამ ჩემი ცოფვისას, ღმერთო, დაბათლუ ყოველივე პირის წყვეულობა ჩემი სხვაზე და – სხვისი ჩემზე. ღმერთო, ამიცილე ცუდი ნაქნარი, ცუდი ნათქვამი ჩემ ნაგლახაურ შვილ-მომავალს, გამჩენო, დაბათლუ ყოველი წამოსუული გეზერაები ჩემ ნაშიერზე. ღმერთო, მოუმართე ხელი ყოველ გზავრსა და ვაჭარ ისრეველისას, ყველას დაუტებე ზღვა და ხმელეთი და ჩემსასაც. ღმერთო, ნუ გამომიკლებ რაც გიბოძებია ჩემთვის ნურა ჩემი სულის შესავალ შინ და გარეთ; ღმერთო, მაპატივე მე და ჩემ ნაშიერ ყოველ კუთხე არემარეზე თუ დაგვებათლებინოს და არ შეგვესრულებინოს შენი საყვარელი ხასი შაბათ კოფემის დავედრება, შენი გაჩენილი წმინდა სანთელი, ხალა* და მიკვე.** სანთელი***. ღმერთო, დამიყენე კაი შაბათი, კაი კვირა, კაი თვე და კაი წელიწადი, გამჩენო ცისა და ქვეყნისაო“.

უფროს დიასახლისს რომ ხელში ანთებული წვეილი სანთელი უკავია და ლოცულობს, ქალი და რძალი ისმენს და ჩუმად მასვე იმეორებენ, ისინიც მოუკიდებენ წვეილ-წვეილ სანთლებს, რომელსაც მიცვალებული მშობლები ჰყავთ, მიცვალებულისთვის ან ზეთს და-ასხავენ ყანდილზე, ან ცალ სანთელს ანთებენ, მის სულს მოისხნიებენ და სანთლებს სასანთლებში მიაკრავენ; როდესაც ყველა აანთებს სანთლებს, მერე ოჯახის უფროსი ქალი, სუფრაზე წვეილ ქართოფილის სანთლებსაც აანთებს, იმ ზომისას და იმ გამო-ანგარიშებით, რომ ნავახშმევამდე სუფრაზე სანთელი არ ჩაქრეს.

*სავალდებულოა, ყოველი შაბათისათვის შინ პურის მოზელა, რომ აკურთხოს ქალმა მოზელის შემდეგ, პურის ციმიდან, ზუთ ადგილზე იძენი უნდა მოწვეიტოს, რომ ერთი კვერცხის ოდენა იქნეს, რომელიც კურთხევის შემდეგ ცეცხლში უნდა დაიწვას განსაკუთრებული ცერემონიით, რომ ცეცხლმა დაფურფლოს, ხოლო მოზელილი ციმი კი უნდა იქნეს არანაკლებ ერთი ოფისა.

**თიურის დამთავრების ერთი კვირის შემდეგ ქალი უნდა გაველოს სპეციალურ აბაზანაში, მანამდე კი ოჯახში არავითარ სოველ საქმეს ხელს ვერ მოკიდებს, ცალკე აქვს ტურტელი, ლოვინი, ჩასაცმელი და სხვა.

*** ყოველი გათხოვილი ებრავლის ქალი ვალდებულია, ყოველი შაბათისათვის, როშხოლემისთვის (ახალი მთვარე) და კაი დღეებისათვის, აუცილებლად შინ ჩამოქილი წმინდა სანთელი ანთოს და აკურთხოს.

ერთ-ერთი ქალი ან რძალი ყველა ოთახებში ჩამოივლის ჩუმად, უხმოთ, ლამპებს დახედავს, არ ამოიწოს და მარცხი არ მოხდეს. როდესაც ყველას ჩამოუვლის, მობრუნდება საერთო ქალების ოთახში, სადაც ყველამ უკვე ანთეს სანთლები, უფროსი ქალი თვალს გადაავლებს, — ხომ ყველა ქალი და რძალი უკლებლივ მის ირგვლივაა, — ნახავს ყველა, ხელით ანიშნებს გაიმეორონ მის მიერ წარმოთქმული კურთხევა, ხმამაღლა იტყვის: „ბარუნ ათა აღონაი ელონუ მელენ ა ყოლამ ლეადლიკ ნერ შელ შაბათ.“* ყველანი ხმამაღლა გაიმეორებენ და მიჰყვებიან უფროსს კვალში, რომელიც ყველა კარებს ჩამოუვლის და მიესალმება ყველა მეზუზას** უფროსს უნცროსები რიგრიგობით მიყვებიან, ისინიც მიესალმებიან მეზუზას, მარჯვენა ხელით, ჯერ მეზუზას შეეხებიან, მერე აკოცებენ თვალდახუჭული და იტყვიან თვითიველ მეზუზასთან: „შალომ, შალომ, შაბათ შალომ.“*** უფროსს უნცროსებიც მიბაძვენ და გაიმეორებენ, რის შემდეგ, რომელ ოთახშიაც სანთლებია ანთებული, მისი კარი არ უნდა გაიღოს, რომ სანთლები არ ჩაქრეს, თუ რომელიმე სანთელი, რაიმე შემთხვევით ჩაქრა, ცუდი ნიშანია, იმ ოჯახში, იმ კვირის განმავლობაში, რაიმე ცუდს უნდა მოელოდნენ.

სანთლის კურთხევის შემდეგ, უფროსი გავა სამზარეულოში, გადახედავს სუფრას, ნამცხვარს და განკარგულებას გასცემს, გააშხადონ მენუხისათვის**** ულუფა, ავადმყოფისათვის და ღარიბისათვის. რაც კი შაბათის სახელზე სასმელ-საჭმელია გამზადებული, ყველაფერის საუკეთესო ნაწილი უნდა გადაიღვას და სამ წევხად დალაგდეს, შეიხვიოს სუფთად და გაიგზავნოს დანიშნულებისამებრ. მენუხის კი უნდა იკურთხოს, მიცვალებულის სახელი იქნეს მოხსენებული, მანამ არ უნდა შეიხვიოს. როდესაც მენუხას აკურთხევს შემდეგ გავზავნიან.

*კურთხეული ბრძანები შენ, გამწენო ღმერთო ჩვენო, ხელშწიფეო ქვეყნიერებისაჲ, გავანათეთ სანთელი შაბათისათვის.

**მორწმუნე ებრაელს ყველა კარზე აქვს ნიშანი, რომ ამ ბინაში მორწმუნე ებრაელი ცხოვრობს, რკინის ჩარჩოში მოთავსებული, რომლიდანაც მოჩანს სამი ასო ებრაულ ენაზე შდი.

***მშვიდობა და მოსვენება.

****მიცვალებულის სულის ხსენება.

მამაკაცები სალოცავიდან დაბრუნდებიან, შინ ფეხზე ადგომით შეხვდებიან და ხელზე კოცნით მიესალმებიან. ოჯახის უფროსი მამაკაცი პირველი შეაბიჯებს, მარჯვენა ხელს მეზუზაზე დაადებს და მარჯვენა ფეხს კარის ზღურბლზე გადადგამს, შინ შეიძახებს: „შაბათ შალომ, შაბათ შალომ, შაბათ შალომ“, წაღმა შემობრუნდება. მას ვაჟები მიყვებიან და ყველა იმასვე გაიბეორებს და ყველა წაღმა შემოტრიალდება. ოჯახის უფროსი შუა ოთახში შეჩერდება, ყველა შვილები, შვილიშვილები, რძლები და ქალიშვილები რიგრიგობით ხელზე კოცნიან, უფროსიც ყველას თავზე ხელს დაადებს და აკურთხევს: „მი შეხერან აბოთენუ, აბრაამ, ისხაკ ვე იაფაკობ.“**

როდესაც ყველას კურთხევას მორჩება, შემდეგ ყველა კარებს ჩამოივლის, მეზუზას მიესალმება, ვაჟებიც ფეხდაფეხ მიყვებიან, მასვე იბეორებენ, თუ ვინმე ოჯახში ავადმყოფია, მერე მის საწოლთან მივა, თავს ხელს დაადებს „რეფუა შელემა“-ს** ეტყვის.

პირველად ოჯახის უფროსი დაიკავებს სუფრაზე ალაგს, რიგრიგობით მამაკაცები სუფრას შემოუსხდებიან და შირას*** იძღერიან. ოჯახის უფროსი მამა შემოსძახებს: „შაალოომ, შაალოომ, შაალოომ უალებემ, მალახე აშარეთ, მალახე, ყელიონ**** და სხვა. ვაჟები ბანს მისცემენ და რამოდენიმეჯერ გაიბეორებენ გალობით.

გალობის შემდეგ უფროსი დაიძახებს: „კიდუშ“ დიდიდან პატარამდე ყველანი ფეხზე წამოდგებიან, უფროსი მისთვის წინასწარ მომზადებულ სასმისში ღვინოს დაასხავს, რომელსაც ყველა გულის ფანჯკლით მისჩერებია, რომ ღვინო წააღმა დატრიალდეს, თუ წაღმა დატრიალდა, ყველას გაეზარდება, კაი კვირე დაუდგებათ, წაღმართიანი, თუ არა და ყველას მოწყენილობა შეეშინევა, ღვინო უკუღმა დატრიალდა – მომავალ კვირაში ოჯახს ზარალი მოულის. უფროსი ღვინოს ასხამს თან გალობს. კურთხევას ისმენენ განსაკუთრებული ყურადღებით, ბუზის გაფრენა უნდა ისმოდეს, ისეთი სიჩუმეა სავალდებულო. ღვინოს აკურთხევს და იძახის: „საბრი მარანან, ბარუხ

*ვინც აკურთხა მამები ჩენი, აბრაამი, ისხაკი და იაფაკობი იმან გაკურთხოს თქვენ. ამენ.

** განკურნებას.

***სიმღერა.

****შევიღობა თქვენსა ანგელოზებო ზეცისაო, ანგელოზებო მაღლაებისაო.

ათა აღონაი, ელოენუ მელეხაყოლამ ბარე ფერი აფვენ.“* კურთხევას რომ მოათავებს, ერთ მესამედს მოსვამს, შემდეგ უფროს ვაჟს მიაწოდებს, ისიც ცოტას მოსვამს, შემდეგ გადასცემს, მამაკაცები მოსვამენ შემდეგ ქალებს გადასცემენ. იმავე სასმისიდან ყველას უნდა გაწვდეს, ბავშვებსაც კი. თუ რომელიმე ქალს ოჯახში თვითონ აქვს, მას თავისთვის მიჩენილ სასმისში გადაუსხამენ ისე ფრთხილად, რომ სასმისი ერთი მეორეს არ მიეკაროს.

ამ რიგად, კიდევს ყველა ჩამოირიგებს, რის შემდეგ ემზადება ხელწყალი. ერთ-ერთ უმცროსს ხელში ტაშტები უჭირავს, მეორეს კი წყლით თუნგი. ხსენებული ტაშტი და თუნგი სპეციალურად ხელწყლისთვის არის, სუფთად ინახება, არაფერში არ იხმარება. პირველად ოჯახის უფროსს დააბანინებენ ხელს, შემდეგ რიგრიგობით — დანარჩენებს, წყალს ხელისნაბანს ისეთ ალაგზე დააქცევენ, რომ ადამიანმა ზედ არ გადაიაროს, დაბანილ ხელებს ოჯახის უფროსი ხმამაღლა აკურთხევს: „ბარუხ ათა აღონაი ელოენუ მელეხ აყოლამ აშერ კიდემანუ შემიცვოთავ ვეცივანუ, ყალ ნეტილათ იადაინ“. დანარჩენები ჩუმად აკურთხევენ და ხმის ამოუღებლად სხედან, იცდიან სანამ უფროსი პურს არ აკურთხევს.

უფროსი სუფრის სახურავს გადახდის,** ორ მთელ პურს ხელში აიღებს, ერთმანეთზე დააწყობს, მაღლა ასწევს და აკურთხევს: „ბარუხ ათა აღონაი ელოენუ მელეხ აყოლამ, ამოსი ლეხემ მინაარეც ამენ.“*** ორი პურიდამ მხოლოდ ერთზე ყუას ჩამოჭრის, ყუიდან პატარას მოჭრის, მარილზე დააწებს და შესჭამს, ყუას წვრილად დასჭრის და რიგზე ყველას ჩამოურიგებს, ყველა მარილზე დააწებს და კურთხევით შესჭამენ, მანამდე კი ჩუმად არიან. ყველა რომ ბერახას შესჭამს, უფროსი დიასახლისი სუფრაზე ზის, მას უმცროსი ქალები მიაწოდებენ ვახშამს.

წინასწარ გათვალისწინებულია ვახშმის განრიგი, დიასახლისი

*ქიქას შევლისას ავიღებ და სახელსა გამწენისას ვაიღებ, კურთხეული ბრძანდები, ღმერთო ჩვენო გამჩენო და სხვა.

**სუფრის სახურავი სავალდებულოა ქალისთვის მზითვად გაატანონ, ზშირად ფარჩის.

***კურთხეული ბრძანდები ღმერთი ჩვენო, ხელმწიფე ქვეყნისაო, პურის გამოძიანო მიწისავან.

ყველას ჩამოურიგებს, ივანშებენ, ყველანი სუფრაზე სხვდან და მხიარულობენ. უფროსები მოაგონებენ უნცროსებს, რომ ამაღამიდან შეიკვეთონ სიმხიარულე, ვინაიდან, როგორც დაიწყებენ, მთელი კვირე ისევე გაყვებათ, სიმხიარულე – სიმხიარულეთ, მწუხარება კი მწუხარებათ. ბავშვებმაც კი იციან და მაცადინი არიან ყველა მხრით, არ შეიკვეთონ მწუხარება, არ იკინკლავონ, არ წაიჩხუბონ და სხვა.

ვანშმის სუფრაზე დიდიდან პატარამდე შემოსხდებიან ქალი და მამაკაცი ბავშვებიანთ.* ვანშმის შემდეგ კვლავ იწყებენ გალობას: „ია რიბონ ყალამ ვეყალმაია, ანთე უ მალქა მელეხ მალხაია, ყობად გაებურთეხ ვეთიმაია, შეფარ კოღამაი ლიახავაია“*** და სხვა.

გალობის შემდეგ ოჯახის უფროსი დაიძახებს: „მაიმახარონ“, ქალი და რძალი სწრაფად სუფრიდან დანა-ჩანგაოს და ზედმეტ ჭურჭელს აალაგებენ, ერთ-ერთ მათგანს მაიმახარონისთვის*** პატარა ტაშტი და თუნგი შხადა აქვს, მიადგება პირველად ოჯახის უფროს მამაკაცს, რომელსაც თვითონვე რიგრიგობით ჩამოუტარებს მამაკაცებს სუფრაზე და დაიბანენ მხოლოდ ხელის ფრჩხილების ცოტა ქვევით შუამდე თითებს, რომლის ნაბანი წყალი იქვე უნდა გადაიქცეს, ისეთ ალაგზე, სადაც ადამიანის ფეხი არ დაიდგება. მაიმარაშონის წყალიც ხელის დაბანისთანავე უნდა გადაიქცეს, თვარა, თუ მაიმახარონის წყალთან ერთად გადაიქცა, ორივე ნაბანი წყლის ანგელოზები დაიწყებენ, თუ კი მაიმარაშონის**** იქვე გადაიქცევა, სანამ ჭამას შეუდგებოდნენ, მისი ანგელოზები დაილოცება, რომ მაიმახარონის წყალს არ შეუერთება, ორივეს ანგელოზები დაილოცებიან. როდესაც ყველა ოჯახის წევრი დაიბანს ნაჭამ ხელის ფრჩხილებს და ნაბანი წყალი გადაიქცევა, წყლის ნასხამი ტაშტი და თუნგიც სამჯერ უნდა გამოირეცხოს, იმ მიზნით, რომ ერთი წვეთი წყალიც კი არ შერჩეს ზედ ხელის ნაბანი და არ დააზარალოს მისმა ანგელოზებმა.

*გარდა თვიურის მქონე ქალისა.

**უფალო, გამწენო ქვეყანისაო და ზღუხისაო, შენ ზარ ის ხელმწიფე ხელმწიფეებისა, ეშახურებიან სიძლიერესა შენსა მომავალშიაც კვლავ იხელმწიფებ შენ.

***ხელის ფრჩხილების დასაბანად

****ჭამის წინ ხელის ნაბანი

თუ სამი სხედან ან მეტი სუფრაზე, მლოცველი იტყვის ებრაულად: „ვაკურთხოთ ის ვისგანაც ვჭამეთ“. სხვები პასუხობენ: „კურთხეული ბრძანდება ის, ვისგანაც ვჭამეთ და სიკეთით მისით დიდით ვცოცხლობთ“. მლოცველიც გაიმეორებს: „კურთხეული ბრძანდება ის, ვისგანაც ვჭამეთ და სიკეთით მისით დიდით ვცოცხლობთ“. ყველანი ამბობენ: „კურთხეული ბრძანდება ის და კურთხეული ბრძანდება სახელი მისი და კურთხეული ბრძანდება ხსენება მისი უკუნისის უკუნისამდის. კურთხეული ბრძანდები შენ, გამჩენო ღმერთო ჩვენო, ხელმწიფე ქვეყნიერობისაო, მასაზღოებელო ქვეყნიერობისაო, საყოველთაო სიკეთით, სიფარულობით, წყალობით, შალავათით და შებრალებით მომცემო პურისა ყოველი ზორციელისათვის ნამეთურ უკუნისამდის არის წყალობა შენი და სიკეთე შენი დიდი. მუდმივი არ დაგიკლია ჩვენთვის და ნურც დაგვაკლებ საზღოს მუდმივსა უკუნისის უკუნისამდე. ნამეთურ შენ ბძანდები მასაზღოებელი და მარჩენელი ყოველისა და სუფრა შენი მოწყობილია ყოველისათვის და გაგიმართავს სარჩობა და საზღოება ყოველივე შენი გაჩენილებისათვის, რომლებიც გაგიჩენია შებრალებით და მრავალი წყალობითა შენითა, როგორც სწერია, გახსენი ხელი შენი და გააძლე ყოველი ცოცხალი კმაყოფილათ, კურთხეული ბძანდები შენ, გამჩენო, მასაზღოებელო ყოველისა.

გმაღლობ, შენ გამჩენო ღმერთო ჩვენო, რომ დაუმკვიდრე ჩვენს პაპებს ქვეყანა სანატრელი, კარგი და ფართო, სიცოცხლის და საზღოსი, რომ გამოგვიყვანე ჩვენ მიცრაიმის ქვეყნიდან, დაგვიხსენი ყმობის სადგურიდან და შთაბეჭდე ზორცსა ჩვენსა ნიშანი პირობისა, რომ გვასწავლე სწავლა შენი, გვაცნობე წესები სურნებისა შენისა და რომ გვიწყალობე სიცოცხლე და საზღო, ნამეთურ შენ ბძანდები მასაზღოებელი და მარჩენელი ჩვენი. ისურვე და გაგვამაგრე, გამჩენო ღმერთო ჩვენო, დარიგებაებითა შენითა და მაღლითა ამ მეშვიდე დღე შაბათითა, დიდი და ხასი არის წინაშე შენისაგან. მოვიცალეთ და მოვისვენებთ ამა დღეს სიფარულობით თანახმათ შენი სურნების წესდებებისა და ნუ იჭნება შეწუხება და ნაღველი ჩვენი მოსვენების დღესა და გვაჩვენე ნუგეშისცემა სიონისა სწრაფათ დღეებსა ჩვენსა, რადგანაც შენ ბძანდები მეუღობელი ნუგეშისცემაებისა და თუმცა ვშჭამეთ და ვსვით, აოხრება სახლის შენისა დიდის და ხასის მაინც არ დაგვივიწყნიათ, ნუ დაგვივიწყებ უკუნისამდის და ნუ მიგვატოვებ უკუნისამდის, ნამეთურ ღმერთი ხელმწიფე დიდი და ხასი ბრძანდები

შენ და ააშენე იერუსალიაში, ქალაქი შენი სწრაფათ დღეებსა ჩვენსა*.

თუ შაბათი და როშხოდეშია (ახალი მთვარე), იტყვიან: „ღმერთო ჩვენო და ღმერთო მამების ჩვენისაო, ამოვიდეს და მოვიდეს, მიახსნოს და გამოცხადდეს, ისურვებდეს, მოისმოდეს, მოიკითხებოდეს და მოიხსენებოდეს ხსენება ჩვენი და ხსენება მამების ჩვენისა, ხსენება იერუსალიაში ქალაქის შენისა და ხსენება მოშახ შვილისა დავით ყმისა შენისა და ხსენება ყოველი ერის შენის ისრაელის სახლუეულობისა, წინაშე შენსა დასახსნულათ, სასიკეთოთ, სასიყვარულოთ, საწყალობით და შესაბრალებლათ ამა თვის თავის დღეს. კურთხეული ბრძანდები შენ გამჩენო აღმაშენებლო იერუსალიაშისა შებრალებით. ამენ.

კურთხეული ბძანდები შენ გამჩენო ღმერთო ჩვენო, ხელმწიფევე ქვეყნიერობისავე უკუნისამდის, ღმერთო, მამაო ჩვენო, ხელმწიფეო ჩვენო, ყოვლის შემძლე! გამჩენო ჩვენო, დაშხსნელო ჩვენო, ყოვლათ წმინდავ, ხასო, იაყაობისაო, მწყემსო ჩვენო, მწყემსო ისრაელისაო, ხელმწიფევე კარგო და მოკეთილე ყოვლისაო, ნამეთურ ყოველ დღე და ღამე მან გვიკეთილა ჩვენ, გვიკეთილობს და გვიკეთილებს ჩვენ. მან მოგვანიჭა, გვინიჭებს და მოგვანიჭებს უკუნისამდის სიყვარულობას, წყალობას, შებრალებას, შეგებას, დახსნას და ყოველ კეთილს.

შემბრალებ, ის იქნებოდეს ჩვენში საუკუნოდან საუკუნომდის.

შემბრალებ, მან ძალა ერისა მისისა აამაღლოს.

შემბრალებ, ის მშვენიერობდეს ჩვენში უკუნისის უკუნისამდე.

შემბრალებ, მან გვიწყალობოს ჩვენ საზღო პატიოსნებით და არა სიმცირით, სიალაღით და არა სიარმით, სიმშვიდით და არა სიმწუხარით.

შემბრალებ, მან დანერგოს ჩვენში შვილობა.

შემბრალებ, მან გამოუგზავნოს კურთხევა, სიმშვიდე და გამარჯვება ყოველ ჩვენ ხელების ნაწარმოებს.

შემბრალებ, მან გაუმარჯვოს ყოველ ჩვენ გზებს.

შემბრალებ, მან დაანტვიროს უღელი მტყეობის ჩვენი კისრიდან.

შემბრალებ, მან წაგვასხას სწრაფათ, დიდებულათ ჩვენს სამშობლოში.

შემბრალებ, მან მოგვცეს ჩვენ განკურნება მთელი სულიერათ და ხორციელათ.

შემბრალებ, მან გაგვიხსნას ჩვენ ხელი მისი ფართო.

შემბრალებ, მან აკურთხოს ყოველი თვითეული ჩვენი ოჯახი, სახელითი მისითა დიდითა, როგორც იკურთხენ მამები ჩვენი აბრამ,

ისხაკ და იაყაკობი ყოვლით ყოვლისგან და ყოველივე, აგრეთვე გვაკურთხოს ჩვენ ერთად მთელი კურთხევით და აგრეთვე ასრულდეს და იპასუხონ, ამენ.

შემბრალემ, მან გადმოფინოს ჩვენზე კარავი შეიღობისა მისისა.

შემბრალემ, მან დაგვანაწილოს ჩვენ ქვეყანა განსვენებისა და საუკუნო სიცოცხლით.

შემბრალემ, მან გაგვიახლოს ჩვენ ეს თვე სიკეთით და კურთხევით.

შემბრალემ, გვაცოცხლოს და მიგვაახლოვოს მაშაიხის* დღეებს ბეთა მიკდაშის** აშენების და მომავალ ქვეყნიერობის სიცოცხლეს.

გაუდიდებს შველებასა მეფესა მისსა და უშვრება წყალობას ცხებულისა მისა დავით და შთამომავლობასა მისა უკუნისამდის.

„ლომები – მოხდება, დასაწყლდებიან და დაიშვეიან, მაგრამ მიძღობს გამჩენისას არ დააკლდებათ ყოველი სიკეთე“. ყმაწვილი ვიყავ, დავბერიკაცი კიდევ, ის კი არ მინახავს, რომ მართალი კაცი გატოვებული იყოს და შთამომავლობა მისი ეძებდეს პურსა.

რაც რომ ვჭამეთ შეგვერგოს და რაც რომ ვსვით წამლათ გვექცეს. რაც რომ მოვირჩინეთ კურთხევა დაედოს, როგორც სწერია: „და მართვა მათ და სჭამეს და მოარჩინეს გამჩენის ბძანებისამებრ“.

კურთხეული იყავით თქვენ გამჩენისაგან მცისა და ქვეყნის მომქმედებლისაგან.

კურთხეული იყოს ის კაცი, რომელიც მიენდოს გამჩენს და იქნება გამჩენი იმედი მისი.

გამჩენმა მისცეს ძალა ერსა მისსა, გამჩენმა აკურთხოს ერი მისი შეიღობიანობით. მომქმედი შეიღობიანობისა მალაა, მცებში, მან მრავალი მისი შემბრალებით მოიქმედოს შეიღობა ჩვენზე და ყოველ ისრეელზე და იპასუხეთ, ამენ.

ჭიქას შველისას ავიღებ და სახელსა გამჩენისას ვილოცავ, დაუფიქრდით, ბატონებო“.

ოჯახის უფროს მამაკაცს ღვინით სავსე ჭიქა ხელში უჭირავს და აკურთხევს: „კურთხეული ბძანდები შენ, გამჩენო ხელმწიფე ქვეყნიერობისაო, გამჩენო ვაზის ნაყოფისაო. კურთხეული ბძანდები

*მეხიის

**ტადრის

შენ, გამჩენო ღმერთო ჩვენო, ხელშეიფვე ქვეყნიერობისაო, ვაზისა, ვაზის ნაყოფისა და მინდვრის მოსავლისათვის და სანატრელი, კარგი და ფართო ქვეყნისათვის. დაუნაწილე მამებსა ჩვენსა, რათა ეჭამათ ნაყოფი მისი და სიკეთესა მისასა გაეძლო ისინი. შეგვიბრალე, გამჩენო, ჩვენ და ერი შენი ისრეელი და ქალაქი შენი იერუსალაიმი და მთა სიონის სადგომი პატიოსნების შენისა და სამწირველო შენი მთა შენი და ააშენე იერუსალაიმი ქალაქი წმინდა, სწრაფად ჩვენს დღეებში და დაგვასახლკარე მაშიდ და გვაშხიარულე მისი აშენებით და გაგვიხსენე ამა როშხოდეშიდა. ნამეთურ შენ ბძანდები კარგი და მოკეთილე ყოვლის და გმაღლობ შენ ქვეყნის და ვაზის ნაყოფისათვის. კურთხეული ბძანდები შენ, გამჩენო, მწყალობელო ჩვენთვის, ქვეყნის და ვაზის ნაყოფისაო“.

მლოცველი ნაკურთხევ ღვინოს შესვამს ნაწილს და დანარჩენს რიგზე ყველა ოჯახის წევრი მოსვამს.

ოჯახში ნავახშმევი სუფრა ალაგდება. მამაკაცები გაერთობიან, უფროსები თორის ჭირნახულით, ახალგაზრდობა კი სხვა და სხვა სახის გასართობით და სიმხიარულით.

თუ ძალიან აუცილებელი საქმე არა აქვთ, ნავახშმევი პარასკევ საღამოს სახლიდან არ გავლენ, იმ რწმენით, რომ ყველა ავი ანგელოზი, ისრეელის შვილის მომძულვარე, გარეთ არის გამოსული, მსხვერპლს დაეძებს და სადაც კი ისრეელის შვილს მარტო ხელში ჩაიგდებს და ნახავს, აუცილებლად დააზარალებს. თუკი წასვლა აუცილებელია ფრიად საჭირო საქმეზე, ვინმეს თან გაიყოლებს, მარტო არ წავა. იმეცადინებს, რომ მას გაჰყვეს არაებრაელი (უმოთაყოლაიმი), ვინაიდან ავი ანგელოზი არაებრაელს არ დააზარალებს, არც კი მიეკარება და მისი მიზეზით, თვითნაღვ თავს აარიდებს ავ შემოსაყარს. სხვა დროს, სხვა ღამეს ებრაელს შეიძლება იარაღი ან ცეცხლის გამჩენი რამე, ან ასანთი და სანთელი ექნეს ჯიბეში, რომ სადაც კი უალაგო ალაგზე გავლა შეუხვდება, ცეცხლს მოუკიდებს, რისაც ავ ანგელოზს ეშინია, გარბის. ხოლო პარასკევ საღამოდან სანთლების ანთებიდან, შაბათ საღამოს სანთლების ანთებამდე, მორწმუნე ებრაელს ჯიბეში არავეითარი ნივთი, ცხვირსახოციც კი არ უნდა ექნეს თან, მათ შორის, ვერც ცეცხლის ასანთები რაიმე. ძალიან დიდ ცოდვილათ ითვლება ის ებრაელი, რომელიც შაბათ დღეს აამსუბუქებს და ჯიბით რამეს ატარებს.

შაბათ დილით ჩვეულებრივზე გვიან წამოდგებიან. მთელი ოჯახის

შემადგენლობა ცდილობს იყენებ წყნარად, უფროსის შემყურე და მისივე მორჩილი.

დაახლოებით ორი საათის შემდეგ გათენებდნენ, ყველა მამაკაცი დიდი და პატარა სალოცავში მიდიან. სალოცავში მათ პარასკევ სალამოს აქვთ წაღებული თორა სისიტი,* ვინაიდან შაბათ დღეს ხელში და არც ჯიბეში არავითარი საგანი არ შეიძლება იქნეს წაღებული.

სალოცავში ოჯახის უფროსი ქალიც წავა, მამაკაცებზე ცოტა დაგვიანებით. ყველანი უსმელ-უჭმელი წავლენ. მოისმენენ ლოცვას და დაახლოებით შუადღეზე დაბრუნდებიან შინ.

მათი სალოცავში წასვლის დროს შინ ქალი და რძალი ლოგინებს დაალაგებენ, ჩაიცვ-დაიხურავენ, სუფრას დახურავენ და ისვენებენ, არავითარ საქმეს ხელს არ მოჰკიდებენ. გადმოღებებიან აივანზე და მუზობლებში მუსაიფობენ.

როდესაც დაახლოებით დრო მოვა სალოცავიდან დაბრუნებისა, მათ წინასწარ ჰყავთ მიჩვეული „მეცეცხლური“ არაებრაველი, რომელიც ჩამოველის მათ ოჯახებს და ცეცხლს დაუნთებს საჭმლის გასათბობათ. ზოგ ოჯახს კი სპეციალურად გაკეთებული აქვს „ხამირი“, რომელიც პარასკევ სალამოთი დაინთება შემის ჯირკებით, ზედ სოველი ფხვნილი ნახშირი დაეყრება, თავი დაეხურება და გვერდზე მოწყობილ ყუთში ისეთი საჭმელები ინახება, რომელსაც გათბობა არ აუნებს. ამ რიგად, „ხამირი“ მათ პარასკევ სალამოდან შაბათ სალამომდე შეუნახავს თბილ საჭმელს. ვისაც „ხამირი“ არა აქვს, „მეცეცხლური“ ჰყავთ მიჩვეული, რომელიც უთქმელად დაანთებს ცეცხლს და ხელს უწყობს, არ გაქრეს, განსაკუთრებით ზამთარში.

გათბება სადილი. სალოცავიდან ბრუნდებიან. პირველად ქალები გამოდიან საქალებოდან და შინ მიეშურებიან, რომ მამაკაცებს გზაში არ შეეჩეზონ. ოჯახის უფროს ქალს შინაურები ხელზე კოცნით დახვდებიან, ყველა, დიდიდან პატარამდე, მუზობლებიც კი გზიდანვე, სალოცავიდან მომავალს ხელზე კოცნიან, რომელიც ყველას ლოცავს: „ბევრი შაბათი გავითენდა, დედა, სასიკეთო“. ამვე სიტყვებით შინ მყოფს ლოცავს. ქალი და რძალი მისვლისთანავე მანდილს ჩამოართმევენ, შეეგებებიან, მზიარულნი დაუხვდებიან. უფროსიც უფროსობას იწყებს, განკარგულებას იძლევა, ზომ ყველაფერი რიგზეა,

* სპეციალური მოსახურავი ლოცვის დროს

კაცების მოსვლისათვის კითხულობს, შედის ოთახებში, ყველა მეზუზებს მიესალმება, კოცნით ჩამოუვლის, იძახის: „შაბათ შალომ, შაბათ შალომ.“* სუფრაზე გადახედავს, ხომ ყველაფერი რიგზეა.

ამასობაში მამაკაცებიც ბრუნდებიან სალოცავიდან, მათაც ყველა ხელზე კოცნით უხვდება. პირველად ოჯახის უფროსი მიდის წინ, რიგ-რიგობით მიჰყვებიან უნცროსები, ყველანი ხელზე კოცნიან. მამაკაცებიც რიგ-რიგობით მეზუზებს ჩამოუვლიან, არც ერთ კარზე არ დატოვებენ უყურადღებოთ, ყველა მეზუზას კოცნიან და იძახიან: „შაბათ შალომ, შაბათ შალომ“. გარდა წვრილი ბავშვებისა, ცამეტი წლის ქვევით, ყველა უჭმელია. ოჯახის უფროსი მამაკაცი სუფრას მოუახლოვდება და თორას ხელში აიღებს, მას სხვები შემოუსხდებიან, ყველა მამაკაცს ხელში თორა უჭირავს და კითხულობს შაბათის საქებ-სადიდებელ გალობას.

უფროსი მამაკაცი აიღებს ხელში ჭიქას და ხმამაღლა იძახის: „კიდუშ“** ყველანი ფეხზე წამოდებიან, უფროსი ღვინოს აკურთხევს, სხვები ბერახებს*** დააბრუნებენ. უფროსი ერთ მეოთხედ ღვინოს თვითონ შესვამს მისი ნაკურთხი ჭიქიდან და რიგზე სხვებს გადასცემს.

როდესაც ყველა მორჩება ღვინის დაღვევას, მერე უფროსი მოხარშულ კვერცხს აკურთხევს. თუ ოჯახი შედარებით ღარიბია, ერთ ცალ მოხარშულ კვერცხს მაინც აკურთხევენ და იმდენ ნაწილად გაჭრის, რამდენიც შინ წევრია, რომ ყველამ აკურთოს კვერცხი მოხარშული. შეძლებულ ოჯახში კი თითოზე თითო კვერცხს მიაწოდებენ.

კვერცხის შემდეგ უფროსი ქალი დაარიგებს თევზს და მეხონოსს.****

შეუდგებიან თევზის ჭამას, თევზი მეტწილად შემწვარია ხახვით, ნიგვზით და ბროწეულით. კვერცხსაც და თევზსაც, ნამცხვარსაც პირველად უფროსი აკურთხევს, რის შემდეგ სხვებიც შეუდგებიან ჭამას. სუფრაზე შეძლებულ ოჯახში ბევრი სხვა და სხვა ტკბილი

*მოსვენება და მშვიდობა

**ღვინის კურთხევა

***კურთხევებს

****ტკბილი პური, უწყლოთ მოხვლილი, რომელსაც ჭამის შემდეგ ნაგარუნი — ლოცვა საზრდოებისა არ უნდა

ნამცხვარი და ტკბილი სასმელები აწვევია. ისაუზმებენ, იმხიარულებენ, იგალობებენ ებრაულ ენაზე, ხშირად უფროსი ქალებს ქართულადაც უთარგმნის. მოკლეთ, ღმერთს მადლობას გადაუხდინ და დაიშლებიან.

საუზმის შემდეგ დაისვენებენ ერთ-ორ საათს და ქალები სადილის თადარიგს შეუდგებიან. გააწყობენ სადილისთვის სუფრას. ზოგჯერ, თუ გვიან გამოილოცეს,* საუზმეს სადილაც მიაყოლებენ.

არც ერთი შაბათი და კაი დღე ისე არ გაივლის, რომ სიძემ სიდედრ-სიმამრს არ მოულოცოს და არ მიესალმოს; ჯერ თავის ოჯახში წავა სალოცავიდან სიძე, მშობლებს და ცოლშვილს მიესალმება. თუ არა აქვს დრო, სალოცავიდან სიდედრის ოჯახში გაივლის, სალამს მისცემს ხელზე კოცნით, მოკითხვით ბოდიშს მოიხდის, რომ მათთან ვერ ისადილებს უდროობის გამო და მერე თავის ოჯახში წავა.

თვითეული შაბათი, უქმე დღე არის შემაკავშირებელი ყოველი ნათესავისა. ხშირად ქმარ-შვილით გადმოიწვევენ ხოლმე გათხოვილ ქალიშვილს შაბათისათვის და რამოდენიმე დღით იყოლიებენ შინ.

სადილის დროს, როგორც პარასკევს ღამეს, ვველა ისევე ხელს დაიბანს, უფროსი მამაკაცი აკურთხევს პურს, ყუას ისევე მოჭრის და ჩამოარიგებს. შეუდგებიან სადილობას.

ხშირად მოხუცები გამოთარსაც კი არაფერს შესჭამენ, მხოლოდ ცივს, მოხარშულ ან შემწვარ ფრინველს, მოხარშულ ენას და სხვა. ახალგაზრდები კი გამოთარსად სადილს. ღობი აუცილებლად მათი საყვარელი საჭმელია წვენში, ქათამზე დაყრილი შემწვარი ქართოფილი ბრინჯით, ყალია ფრინველის, ბატის ან კვატის ან ხორცის** ქუფთა ღვინით და უღვინოთ, მჟავე – შინაური აუცილებლად; ყოველი შაბათისათვის გაკეთდება სხვადასხვა ფხალეული

*ხშირად მთელი ჯამათი ჭირისუფალით წავა. შაბათ დღის ღოცის შემდეგ იქ გაიმართება თორის პასუხების ლაპარაკი. ზოგჯერ ერთი შაბათიდან მეორემდე რამდენიმე მიცვალებული იჭება, ხშირად ვველას ჭირისუფალს ანუგეშებენ, თუ არა და განაწილებიან, ორი-სამი ზახამი (მლოცველი) თავის შრეულს, ჯამათს სხვადასხვა ჭირისუფალით წაიყვანს და თვითეული მათგანი სიტყვას ამბობს აბელებთან (მგლოვანებთან), რომელსაც ვველა იქ დამსწრე ფეხზე მდგომი ისმენს. შემდეგ ანუგეშებენ ჭირისუფალს და დაიშლებიან ღოცვა-კურთხევით. მხოლოდ მამაკაცი მივიღიან, დედაკაცი კი ნასადილეზე.

**ცხვარი, იშვიათად თხა.

ძმრით, ნიგვზით და ბროწეულით. ხილი და ტკბილეული
ნასადილეზე, სიმზიარულე, აუცილებლად სტუმარი ყოველ ეჯრაზე,
გარდა თავისიანისა – ღარიბი ან უპატრონო, გალობა, მამამხარონე,
იომზემეზუბათ და ლოცვა საზრდოებისა.

ნასადილეზე თორის ჭირნახული მამაკაცების, ქალების კი
ჭირისუფალთან ან ავადმყოფთან, ან სტუმრად წასვლა, მინხამდე,*
სალამოს მზის ჩასვლამდე მამაკაცები ისევ სალოცავში მიდიან,
ზოგჯერ ხნიერი ქალებიც. გამოილოცავენ, შინ ბრუნდებიან.
შეძლებული ოჯახი აუცილებლად ვინმე უპატრონოს ან ღარიბს
თან წამოიყვანს სამხრათ, გარდა თავისიანი სტუმრისა. ისევ სუფრის
დახურვა, ისევ ხელის დაბანა, კურთხევა პურისა, კვერცხისა და
ღვინისა. სამხარზე ცივი საჭმელი, ხშირად ხენაგი**, მოხარშული
ქათამი, შემწვარი ინდაური და სხვა. ისევ ფრჩხილების დაბანა,
ლოცვა საზრდოებისა და სალოცავში ყარბითი.*** ყარბითზე რომ
შევილიან, პარასკევ სალამოს ანთებული სინათლე შინ ისევ ანთია,
არ უნდა დაიქროს. იმავე სინათლეზე უნდა აინთოს შაბათ სალამოს
სანთელი. სალოცავში ყარბითის დროს, ვარსკვლავები როცა
გამოჩნდებიან ცაზე, შაბათ სალამოზე ვინმე მიიტანს ღვინოს და
სურნელს, რომ მლოცველმა აკურთხოს, რადგანაც ბევრ ღარიბსა
და გაჭირვებულს შინ ღვინო არ ექნება საკურთხეველად, სალოცავში
მოისმინოს და არ დაეალიანდეს.

როგორც კი სალოცავიდან ჯამათი გამოვა ყარბითის შემდეგ,
შინ ქალები სანთლებს აანთებენ, აკურთხევენ, ცეცხლსაც დაანთებენ,
ჩაის წყალს აადულებენ, წყალზე გარბიან მოსატანათ, რომ
სალოცავიდან დაბრუნებულ მამაკაცებს სავსე წყლით ჭურჭლები
შეაგებონ. კარებთან უხვდებიან და მიაძახებენ: „ასე აივსო მომავალ
კვირაში თქვენი უბე-კალთა თეთრითა და საქონლით, როგორც ეს
ჭურჭლებია წყლით სავსე“. მამაკაცებიც შემოდინ რა შინ, სავსე
წყლით ჭურჭელში ჩაიხედავენ, რომელიც ზღურბლთან ღვას კარებში,
მარჯვენა ხელს მეზუზაზე მიადებენ კოცნით და ხმამაღლა იძახიან:
„შაბათს ტობ მეშორას“**** შინ დამხვდურნიც უპასუხებენ: „ქოლ

*ლოცვა მზის ჩასვლამდე

**გაწურული საცივი

***სალამოს ლოცვა

****კურთხეული და კარგი კვირე

ისრულ.“* მამაკაცები იქვე შეუდგებიან „ბემსუსაე იომ მენსუხა ამსი ლეყამეხა რევახა.“**

ლოცვას უფროსი დაიწყებს, უნცროსები ბანს აძლევენ გალობით. ამასობაში გამზადებულია საკიდულე ღვინო, რომელსაც იგივე უფროსი მამაკაცი აკურთხევს, მის ირგვლივ მთელი ოჯახია შემოკრებილი და ბერახეებს*** აბრუნებენ.

კიდუშის კურთხევის დროს ერთ-ერთ ბავშვს ხელში უჭირავს სანთელი, რომელიც საეციალურად ელოალამისთვის**** არის ჩამოქნილი და მარტო ელოალამის კიდუშის დროს უნდა აინთოს. უფროსი რომ კიდუშს აკურთხევს, ბავშვს სანთელი ხელში უჭირავს და უნათებს. იმავე ბავშვს მეორე ხელში სურნელი უჭირავს: ლიმონი, ჩაი, მიხაკი და სხვა, რომელსაც ჯერ უფროსი უწნოსავს ხმამაღლა კურთხევით, შემდეგ უფროსი ხელს მიაშვერს ანთებულ სანთელს, რომელიც ბავშვს უჭირავს ხელში და სანთლის შუქზე ხელებს აატრიალებს ისე, რო შუქისაგან გამჭვირვალე გახდეს ხელები და განსაკუთრებით ხელის ფრჩხილები, აკურთხევს. ბავშვს სანთლის შუქზე რიგ-რიგობით ყველა ოჯახის წევრი ჩამოუვლის, ყველა უფროსის მიხედვით აატრიალებს სანთელთან ხელებსა და ფრჩხილებს და ყველა აკურთხევს; უფროსი განაგრძობს კიდუშის კურთხევას, ბავშვს ანიშნებს, მოუნათოს სანთელი, თვითან კი კიდუშის ღვინოში ისე უნდა ჩაიხედოს, რომ თვალის კაკალი დაინახოს, ისევე რიგზე ყველა სრულწლოვან ვაჟკაცებსაც მიაწოდებს, ქალებს კი არა, როდესაც ყველანი დაინახავენ ღვინოში თვალის კაკალს (მანამდე არ მოუშებიან), უფროსს დაუბრუნებენ კიდუშს, რომელიც საბოლოო კურთხევას იტყვის, ოდნავ დაიღუნება (არ დაჯდება) ღვინის ერთ მესამედს მოსვამს, მერე მარცხენა ხელის მუჭში ჩაისხამს ნაკურთხე ღვინოს, ბავშვი სანთელს მიაწოდებს, უფროსი კი მუჭით ღვინოში ჩააქრობს სანთელს. ჩამქრალ სანთელს ჯერ თვითონ უწნოსავს, მერე სხვებს მიაწოდებს, ყველას ჩამოუვლის (იგივე სანთელი ისევე ელოალამეს აინთება) მუჭში სანთლის ჩანაქრობი ღვინო ფრთხილად აქვს, დაისველებს თითებს და აკურთხევს რიგზე ყველას შუბ-

*ველა ისრულს

**გათაუდა ღლე დასვენებისა, გამოვიდეს ერის შენისათვის შუღვათი

***კურთხევებს

****შაბათ საღამოსათვის

ლზე და უკან კისერში წაუსვამს ღვინით დასველებულ თითებს.

კიდუს ყველა ვაჟაკები მოსვამენ და ყველა ერთხმად დაიძახებს: „შაბოახ ტობ მეშბორახ“, რაც ნაკიდუმარი ღვინო მორჩება, ძირს კუთხეში მოასხავენ, რომ იძლიეროს მათმა ოჯახმა.

კიდუსი შეზღვევ შეუდგებიან სიძხიარულეს — გარბონი, დაირა, მეზობლებში სტუმრობა, ნათესავებში მისვლა-მოსვლა, გასეირნება და სხვა. ვახშამი აუცილებელია და სავალდებულო, მზიარული ელოადამე, მზიარულად უნდა ივანშმონ. თუ შაბათს ულუფა გადარჩათ, თუ არა და ახალ-ახალი ვახშამი.

ელოადამეს სახლიდან არაფერი არ უნდა გავიდეს, არც წყალი, არც სურსათი, არც საჭმელი, რომ დოვლათი არაფერს გაყვეს ოჯახიდან, ნაგავსაც კი არ გადაფრიან და სუფრასაც არ გადაბერტყავენ. თუ მთლად დატაკი ისრეელი არ არის, საშაბათო ტან-ფეხი ცალკე აქვს შენახული, სუფთად გახვეული, რომ შაბათ უქმე დღეს საშაბათო ტანისამოსი ჩაიცვას ღმერთის საქებ-სადიდებლად და მტერ-მოყვრის შესახებდებლათ. სალოცავიდან თავის სახლამდე რამოდენიმეჯერ აივლის და ჩამოივლის სიამოვნებით, დღეს შაბათია და ვისვენებო.

არავითარი საქმე საკეთებელი, არც სავაჭრო, არც სამუშაო, არც საქმეზე საუბარი, არც ყიდვა, არც გაყიდვა, გარდა აუცილებელი საჭიროებისა, რომელიც ვაჭირვებიდან იხსნის ადამიანს; არც ცეცხლის დაქრობა და ანთება, უბრალო ასანთის გაკვრაც კი, არც ჭრა და კრვა, არც ჯობით რაიმე სიმძიმის წაღება შაბათ დღეს არ შეიძლება; ბალახსაც კი ფეხი არ უნდა დაედგას ისრეელის შვილის, რომ ბალახის გაზრდა არ შეჩერდეს.

ამ რიგად უნდა დაისვენოს მორწმუნე ებრაელმა შაბათ დღე. თუ რომ რაიმე გასაჭირი ადგია ადამიანს, იქნება ის ისრეელი თუ არა და შეგიძლია იხსნა ვაჭირვებისაგან, არაფერნაირი სამუშაოს შესრულება არ ითვლება ცოდვათ, რადგანაც მით იხსნი ადამიანის სიცოცხლეს. პირიქით დიდსა და კარგ საქმეს იზამ.

შაბათ დღეს, პარასკევ საღამოს შაბათ საღამომდე, გზავრობა ხმელეთზე არ შეიძლება, ზღვაზე კი, თუ წინასწარ დაბინავებულია გზავრი არა შაბათ დღეს, შეიძლება გზავრობა.

შაბათ დღეს არ შეიძლება არავითარი საქმიანი საუბარი, არც ცოდო-ბრალის ლაპარაკი, არავითარი ჭორიკანობა, სხვისი დაცინვა, რაც არ უნდა იქნეს მსუბუქი თუ მძიმე, არავითარი ნივთის, არც საგნის გაგზავნა იმ მიზნით, რომ შაბათი არ იქნეს ამსუბუქებული.

პარასკევ საღამოს, მზის ჩასვლის შემდეგ, რომ ვინმე ვარდა-
იცვალოს, შაბათ საღამოს ვარსკვლავების გამოჩენამდე, მიცვალებულის
ხელის ხლებაც კი არ შეიძლება, უნდა დარჩეს იმავე მდგომარეობაში,
როგორც მიიცვალა, მხოლოდ პირზე უნდა გადესუროს, არც თვალების
დახუჭვა, არც ხელგულის დაკრეფა, არც სანთლის დანთება თავით
და ფეხით.* არც მიცვალებულის ლოგინის შეხება, არც გასწორება
არ შეიძლება, ერთის სიტყვით, შაბათ საღამომდე პირზე
გადაფარებული ხელშეუხებლად რჩება.

შაბათი დღე იმდენათ მძიმეა ასამსუბუქებლად, რომ აბელი,**
რომელიც შვიდი დღე-ღამის განმავლობაში მგლოვიარე ხორცეულს
არ სჭამს და ძირს ზის და ბაგაზე, თუ აბელობაში შაბათი დღე
შეხვდა, პარასკევ საღამოდან ვიდრე შაბათ საღამომდე საერთო
სუფრაზე უნდა იჯდეს და ხორცეულსაც სჭამდეს. აბელი, რომელიც
სტირის და მოსთქვამს თავის საფვარულ ადამიანს, რათა რწმენით,
რამდენადმე უმსუბუქებს ცრემლი მწუხარებას, შაბათ-უქმე დღეს
ერთი ცრემლიც კი არ უნდა გადმოავდოს. თუ ვინიცობაა აბელმა
შაბათ-უქმე დღეს ცრემლი გადმოავდო, მის საფვარულ მიცვალებულს
ცეცხლის მათრახებს დაარტყამენ იმდენჯერ, რამდენ ცრემლსაც
მისთვის შაბათ-უქმე დღეს გადმოავდებენ და იმ სოფელს მათ
სასუფეველში მოსვენებულს გეინაში*** დააბრუნებენ, ცეცხლის
მათრახებს ურტყამენ და აწვალებენ.****

მორწმუნესთვის შაბათი იმდენად მძიმეა ასამსუბუქებლად, რომ,
როდესაც შაბათ დღეს არაებრაელი ებრაელის ოჯახში ცეცხლს ან-
თებს, ებრაელმა არც უნდა მიუთითოს, არც უთხრას, არც მოუძახლოს,
არამედ თვით ცეცხლის დამთებმა უნდა იცოდეს ყველაფერი უთქვლად
და თვითონვე უნდა ანთებდეს ცეცხლს.

*მიცვალებულს გადაცვალებიდან რამდენიმე წუთის შემდეგ უნდა დაწითოს სანთლები
და გასვენების, დამარხვის წუთამდე თან უნდა ახდეს დაუქრობლად.

**მგლოვიარე

***ჯოჯოხეთში

****ებრაელთა რწმენით, რაგინდ ცოდვილი იყოს ებრაელი და გეინაში
(ჯოჯოხეთში) იხდიდეს სასჯელს, პარასკევ საღამოს, როდესაც მისი ქირისუფალი
მის სახელზე ყანდელზე ზეთს დაასხავს ან სანთელს აანთებს, ცოდვილს
ჯოჯოხეთიდან განყვდენში (სამოთხეში) გადაიყვანებენ და იმ დრომდე იქა
ჰყავთ განსვენებაში, სანამ შაბათ საღამოს მისი ქირისუფალი თავის ბინაზე
სანთელს არ აანთებს, რისთვისაც მიცვალებულის პატრონი ცდილობს რაც შეიძლება
შაბათ საღამოს უფრო გვიან აანთოს სანთელი.

ებრაული წესის მიხედვით, არც ერთი იომ-ტობი* არ აუკმებს მიცვალებულის დამარხვას, გარდა შაბათი დღისა და იომ-ქიფურისა. მიცვალებული რამდენი მალე მიბარდება მიწას, მადლია, ზოლო შაბათისა და იომ-ქიფურის დღეს მისი არამც თუ დამარხვა, ადგილიდან დაძვრაც კი არ შეიძლება.

შაბათ დღეს სიმზიარულე, ცეკვა-თამაში და სიმღერა-გალობა სავალდებულოა, მაგრამ არავითარი საკრავის ხელში აღება კი არ შეიძლება, ვინაიდან საკრავზე დაკვრა შრომას იწვევს, შრომა კი შაბათ დღეს არ შეიძლება.

შაბათ დღეს ლხინია სასიამოვნო და სავალდებულო, მაგრამ, მეზობელს რომ ლხინი ქონდეს (თუ ერთ ეზოში არ ცხოვრობენ), სხვა მეზობლიდან ვერ გამოიტანს ვერავითარ ჭურჭელს, სკამებს, სტოლს და სხვა.

შაბათ დღეს ხიდზე გავლაც არ შეიძლება. ამის გამო ბევრს ებრელებით დასახლებულ ადგილებზე, განსაკუთრებული ნიშანით იყო აღნიშნული „ებრაელთა უბანი“. აღნიშნულ უბანში კი შეიძლებოდა წადება და მიტანა, როგორც ერთი უბანი ერთი ერისათვის მიკუთვნებული.

როდესაც რომელიმე მეზობელს ლხინი აქვს შაბათ დღეს, წინა დღით დაამზადებს ყოველივე საჭირო საგანს, რაც კი სჭირდება მეზობლებისაგან, რომელსაც ქალიდან მამაკაცამდე, დიდიდან პატარამდე სიამოვნებით ეხმარებიან და უზიდავენ ახლომახლოდან.

მორწმუნე ებრაელისათვის შაბათი დღე უდიდესი უქმეა, ინახავს მას მტკიცეთ, ისე, რომ, რა გინდ მიჩვეული იყოს თამბაქოს წვევას და როგორც არ უნდა გაუჭირდეს მისი დათმობა, შაბათ დღეს მაინც არ მოწვეს.

*უქმე

16. ნიშნობა და ქორწილი

ოჯახის შექმნა, ძირითადად, გარიგებით ხდებოდა; წესი იყო ასეთი. ეხლაც ხშირია გარიგებით ქორწინება.

პირველად ბეის გაცვლა ხდებოდა. ბიჭი, ნათესავებთან და ხაზამთან ერთად, მიდის გოგოს სახლში. ხაზამის დალოცვის შემდეგ სასიძო და საპატარძლო უცვლიან ერთმანეთს ვერცხლის ფულს, რომელსაც შემდეგ მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ინახავენ. ვერცხლის ფული ბედნიერების მომტანია.

ნიშნობა ბეის გაცვლის შემდეგ, ძირითადად ერთი კვირის შემდეგ, საშშაბათ ან ხუთშაბათ ღამეს ხდება. ნიშნობას მხოლოდ ქალის ოჯახში იხდიან, ბიჭთან — არა. მოდის ხაზამი, ბიჭის ახლო ნათესავები, ქალის მხრიდან კი თითქმის ყველა. ბიჭს მოაქვს ოქროულობა, ჩასაცმელი, თითქმის ყველაფერი.

ბეის გაცვილიდან ნიშნობამდე ორივე ოჯახი ძღვევებს უგზავნის ერთმანეთს; ჩასაცმელსაც, ტკბილეულსაც. ოჯახის წევრებს ყველას სათითაოდ ეგზავნება ძღვენი.

ნიშნობა დღეს ინიშნება ქორწილი გოგოსა და ბიჭის შეთანხმებით. ქორწილის დღედ უწინ უფრო პარასკევი მიაჩნდათ, ეხლა საშშაბათი და ხუთშაბათი.

სანამ ქორწილი იქნება, ოთხშაბათ ღამით ბიჭის ნათესავები მივლენ ქალის ოჯახში ხაზამთან ერთად. აქ ქალის მშობლები აწერინებენ მათ სიას, ადგენენ რას ატანენ შვილს; ყველაფერს ფასი აქვს დართული.

ამასობაში საპატარძლო თავის დადიანთან* ერთად აბანოშია წასული. აქ იგი ნაკურთხ წყალში უნდა ამოველის. სპეციალური აბანოა, რომელსაც „დედოფლის აბანოს“ ეძახიან; დადიანი არ შეიძლება თავისუფალი იყოს, აუცილებლად გათხოვილი უნდა იყოს. ქორწილამდე გოგო და ბიჭი პატარა ბიჭის ხელით უგზავნიან ერთმანეთს ცხრილით ტანსაცმელს; ყველაფერს, რაც სჭირდება საქორწინო მორთულობას, ცხრილი ლერწმისაგან არის დამზადებული, საცერის ფორმა აქვს.

*იგულისხმება მდადი

გოგოს მშობლებმა უნდა ჩამოუსხან მისი ზომის სანთელი, რომელიც ქეთუბას კითხვის დროს უნდა აენთოს.

ქორწილის დღეს ბიჭი მიდის გოგოს სახლში, წამოიყვანს გოგოს. წინ პატარა ბიჭი მოუძღვის, თავზე ადგას ცხრილი, რომელშიც ყველანაირი ტკბილეულობა აწყვია. ამ ტკბილეულის გატეხვა არ შეიძლება. ცხრილზე ანთია ქალის მშობლების მიერ ჩამოსხმული სანთელი. სახლიდან სალოცავამდე ქალის დედა ნეფე-დედოფალს შაქარს უყრის გზაზე, სალოცავიდან კი ქალის დედა – ბიჭის სახლამდე.

გოგო რო მოყავთ სახლიდან, ოჯახიდან ერთი ღვინით სავსე ჭურჭელი და ჭიქით ღვინო უნდა წამოიღოს. სალოცავში ხახამი აკურთხებს ამ ღვინოს და ცალ-ცალკე ორივეს მოასმევს. გოგომ და ბიჭმა აუცილებლად თორეული სახელი უნდა უთხრან ხახამს. ქეთუბაში* აუცილებლად ებრაული სახელი უნდა შევიდეს. ხახამი აკურთხებს ქეთუბას, ნეფე-დედოფალს, თან ამავე დროს თავზე აფარებს სისიტს;** ორივეს რომ გადააფარებს სისიტს ხახამი, ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ წვეცელს საბუდამოდ ერთი ჭერი უნდა ჰქონდეს. ქეთუბის კურთხების შემდეგ, იმავე ადგილას ბიჭი ამსხვრევს გოგოს სახლიდან წამოღებულ ჭიქას. ნამსხვრევებს ქალის მშობლები ინახავენ, არ უნდა დაიკარგოს.

სალოცავიდან ნეფე-დედოფალი, დადიანი და შოშინი,*** მათთან ერთად მთელი ხალხი მიდიან ვაჟის სახლში, სადაც საქორწინო სუფრაა გაშლილი. ხახამი წინ მოუძღვის ნეფე-დედოფალს, რამდენიმე მამაკაცი კი უკან მიჰყვება მათ და მღერიან ქოლსასოს.****

ბიჭის დედა პატარძალს ქადიანს***** მიაგებებს კარებში; გაუგორებს ქადიანს, რომელიც პატარძალმა უნდა დაიჭიროს, არ უნდა წააქციოს. თუ ქადიანი წაიქცა – უბედურების ნიშანია.

დადიანი შვიდ დღეს ემსახურება ნეფე-დედოფალს. დედოფლის ხელის

*ებრაული ქორწინების მოწმობა, მასში ჩამოწერილია კანონები ცოლისა და ქმარის მოვალეობის შესახებ, როგორ უნდა მოექცნენ ისინი ერთმანეთს და ერთმანეთის ახლობლებს.

**მოსასხამი, ოთკუთხა, მოგრძო ნაჭერი, ბოლოში ფორებით

***ვაჟის ხელისშემაკიდე

****ქორწილის დროს შესასრულებელი ებრაული სიმღერა

*****მრგვალი, აფუებული პური

განძრევა არ შეიძლება; ამიტომ დადიანი აკეთებს ყველაფერს ოჯახში, ლოგინსაც კი ის შლის, თან შვიდი დღის განმავლობაში სალოცავშიც დაჰყავს. მეშვიდე დღეს, შაბათ დღეს დედამთილი წაიყვანს ქალს დედოფლის ტანსაცმლით სალოცავში. ფეხი აეხსნაო – იტყვიან. სალოცავიდან დაბრუნების შემდეგ პატარძალი იხდის საქორწინო კაბას და თავისუფლდება.

ამის შემდეგ ყოველ პარასკევს ღამეს გათხოვილი ქალი მოვალეა, რომ სალამოს შვიდ საათზე სანთელი აანთოს ოჯახში.

17. ტარეფა*

ყველა საკლავი ხახამმა უნდა დაკლას, ქათმის ჩათვლით.

საკლავ თუ რამე აქ გაჩხერილი ყელში, არ შეეჭამთ. ფეხიც რო ჰქონდეს ქათამ მოტეხილი არ შეეჭამთ.

ასეთ წესს ტარეფა ჰქვია (დაბრაკვა, დაბრაკული).

ვიყიდე, ქობულეთში ვიყავი, ქათამი. მივიყვანე იქვე ხახამთან. გამიტარეფა, არაფრით არ დამიკლა. ავდექი და, კაი ხაზეიკა მყავდა, მიეყიდე.

თუ ტარეფა არ იქნა, ან ავატყოფი არ იქნა, ყველა საკლავის შეჭმა შეევიძლია, გარდა ღორისა. თუ საღი არაა, ხახამი გაატარეფებს.

საქონლის უკანალი არ იჭმება, გულ-ღვიძლი იჭმება. ვუბნებით ყიდვისას, თუ ხახამის დაკლულია, - საჩვენო გაქთო?***

საქონლის წინა ნაწილს ძარღვებ ვაცლით. ეს ყველას შეუძლია გააკეთოს. დამარღვა ჰქვია.

*იგივე ტარეფა - უწმინდური

**საჩვენო - ებრაელებისაა - წინა ნაწილი. სატყუნო - ქრისტიანების - უკანა ნაწილი

18. საყე-ბურთი

საყე-ბურთი მხოლოდ ონელი ებრაელებისთვის დამახასიათებელი თამაშია.

ფესახის დროს თამაშობენ საყე-ბურთს. მოთამაშეები გაიყოფიან ორ ტოლ ნაწილად. ვთქვათ, ხუთი დადგება საყესთან, ხუთიც მოშორებით. საყესთან მდგომი ერთ-ერთი ისვრის ბურთს. თუ ბურთი დავარდა დაბლა, მაშინ აგორებით უნდა დაარტყან საყეს, თუ დააცილეს საყეს, ეს კაცი ისევ იმეორებს ბურთის სროლას (ან ქალი, ბავშვი, შეიძლება ოჯახებმაც ითამაშონ). თუ ეს ნასროლი ბურთი დაიჭირეს მეორე მხრის ხალხმა, მაშინ ეს კაცი დაყუნძებულია (გამოსულია).

ეს ერთი კაცი გავიდა, ბურთს იღებს საყესთან მდგომი მეორე კაცი, ასე მეორდება საყესთან მდგომ კაცთა რაოდენობამდე; თუ ყველა კაცი დაყუნძდა, მაშინ მოთამაშეთა ჯგუფები იცვლებიან; ეს თამაში გაგრძელდება, ვინც უფრო მალე შეასრულებს დათქმულ რიცხვს, იქამდე; შეიძლება იყოს 30, 40 100

19. ნათვალევის შელოცვა

ნათვალეო, რამ შეგაშინა,

მანც შეშინებული ხარ.

ნათვალეო, გამოქარდი ქარივითა,

გამონცქერდი ნეფსივითა, გამოყვე ჩემსა

ლოცვასა.

არ გამოხვალ ნებითა,

მე გამოგიყვან ძალითა,

შავტარიანი დანითა,

მარიამის ნეკითა.

გულო, ჩადეგ გული პირასა
 და არ გადახტე წყლისა პირასა,
 გულო, მოდი გულოსა,
 მე შეგიკერავ საგულოსა.
 ისე სჭამდა ქვიშასაო,
 როგორც ხარი თივასაო,
 წმინდა გიორგი დაუწყრეს,
 გაიპაროს დილასაო.
 პეტრემ უთხრა პაულესა
 რატო არა ჭამ პურსაო?
 – თვალი მასვია გულსაო.
 ჩვენ შეიღობა და კარგათ ყოფნა.

20. ბატონები

უნდა მორთო სახლი წითლებითა, უნდა გაუმართო სუფრა
 ბატონებს: კაი კამფეტები, კაი ნამცხვრები, წითელი ძაფებით და
 ლენტებით.

სიმღერები უყვართ:

იავნანა, ვარდონანა, იავნანინაო,
 ბატონების დედასაო, ვარდოსნანინაო,
 უდგია ოქროს აკვანი, იავნანინაო,
 შიგ უწევს ბატონიშვილი, ვარდოსნანინაო,
 იავნანა, ვარდოვანანა, იავნანინაო,
 იავნანა, ვარდოვანანა, იავნანინაო,
 ხანდახან გადაარწევენ, იავნანინაო,
 ტკბილად ეტყვიან ნანასა, ვარდოსნანინაო,
 იავნანა, გენაცვალე, ვარდონანინაო,
 უდგია ოქროს აკვანი, იავნანინაო,

უმღერის იავნანასა, ვარდოსნანინაო,
დაიბინე, გენაცვალე, იავნანინაო!

ასე ვუმღეროდით და, თუ ეწყინებოდათ რამეი, ნახირი-რო მოვიდოდა ხოლმე, გვეჭირა შაქარი და სულ ვაპნევდით და ვუბოდიშებდით: „დატკბით, დაშაქრდით, დაამდით. თუ რამე გეწყინათ, თქვენ გენაცვალეთ, ჩემო ანგელოზებო, თქვენი ჭირიმე, თქვენი მონა—მორჩილი ვართ და შეგვიბრალეთ საწყლის შეილება ვართ!“. ბატონები ნახირს მოყვებიან, ტყეში არიან, დასეირნობენ. დილით გავლენ, დატოვებენ ამ ბატონებსა, დალოცავენ და მერე სადამოთი უნდა შემოიწვიო: „მობრძანდით, ბატონებო, ტყიდან მობრძანდით, მოუტანეთ სურნელება ყვავილებისა. დატკბით, დაშაქრდით!“. მოყვებოდით ჭიშკრიდანა შაქრით და ვუპნევდით სულა, საწოლზეც ვაპნევდით, ჩვენც ვიყრიდით თავზე.

21. შესაყვარებელი წამალი

როდესაც ცოლ-ქმარი ერთმანეთს დალატს ატყობს, ერთგული მხარე ყოველ ახალ მთვარეზე მოიჭრის ხელ-ფეხის ნეკიდან ფრჩხილს, ღლიავით ბანალს, ცეცხლში დასწვავს შელოცვით: „როგორც ეს ფრჩხილი და ბანალი იწვის, ისე დაიწვეს ჩემი სიყვარულით ჩემი ქმარი (ან ცოლი)“.

22. შესაყვარებელი წამალი

დედასა და ქალიშვის, თუ ორივეს ერთსა და იმავე თვეში ვაჭი დაეპადათ და ორივე თვითონ აწოვებს შვილს ძუძუს, მათი შერეული ძუძუს, თანასწორი რაოდენობის, რძით უნდა მოიზილოს წმინდა, გამტკეცილი პურის ფქვილით კვერი. გამომცხვარი კვერი უნდა დაინაყოს — ფხვნილად იქცეს. საჭიროებისამებრ, ზემოხსენებული ფხვნილის მცირე ნაწილი ჩაურიოს საჭმელში იმ მხარეს, რომელსაც მეორე არ უყვარს, შელოცვით: „როგორც დედა-შვილის სიყვარულია განუყრელი, ჩვენი სიყვარულიც განუყრელი გახდეს“.

23. შესაყვარებელი წამალი

დედალ-მამლი მტრედი გულზე უნდა გაიფატროს, სწრაფად გული ორივესაგან ამოილოს, მოუყაროს ფხვნილი შაჭარი, შამფურზე შეიწვას ძალიან, არ გახმეს კი. შემწვარი გულები წვრილად დაიჭრას, მზეზე გამოშრეს, შემდეგ დაინაყოს და სუფთად იქნეს შენახული. როდესაც რომელიმე მხარე ამჩნევს მეორეს გულგრილობას, ჩუმათ საჭმელში ჩაუყაროს შემდეგი შულოცვით: „როგორც დედალ-მამალი მტრედის სიყვარული, ჩვენიც ისე ურყევი გახდეს“.

24. შესაძულებელი წამალი

კატის ბუდე და ძაღლის ბუდე პირველი მშობიარობისა უნდა გახმეს მზეზე, ორივე ერთად დაინაყოს ფხვნილად და მცირე რაოდენობით ტანისამოსზე შეეყაროს მათ, ვისაც ერთმანეთის მიმართ შეძულებაა საჭირო – შულოცვით: „როგორც კატისა და ძაღლის სიყვარული შეუძლებელია, თქვენი სიყვარულიც შეუძლებელი გახდეს“.

N13869 Գաղթած: Մեծ կոնստիտուցիոնալ

• Դեպքի քայլերը կենտրոնացնում են Գերագույն (հիմնական) և Երկրապետի (ճշգրտում են)։

Ըստ վերոհիշյալ իստ. գրառման. ի վերջո. մեծ չարա
մասն անկախություն սկսում կենտրոնացնում են թշուրոն կարգի առ
կանության ի քաղաքի կարգի սկսում հարգանքներ բարձրանում
ենթա կարգի կարգի կարգում կենտրոնացնում են ի վերջո
ուրեք ի բարձրագույն կարգում մաս, կարգի մաս, կարգի մաս
այ մաս մեծ կարգի կարգում, բաժնի մաս կարգում
մեղքահարմար ի զեղք ենթա, քաղաքի մաս միջին կարգում
թու մաս ենթա (թու) ենթա մասնակցություն մաս
դաս ենթա միջին (ստանդարտ) մասնակցությամբ և չարա
քաղաքի մաս մասնակցություն ի միջին կարգում մաս մասնակցություն
թու մասնակցություն ի վերջո կարգում մաս մասնակցություն
և բարձրագույն կարգում մասնակցություն կարգում բարձրագույն
մասնակցություն կարգում մասնակցություն կարգում կարգում
կարգում կարգում կարգում կարգում կարգում կարգում կարգում

• բարձրագույն կարգում մասնակցություն կարգում կարգում կարգում կարգում կարգում կարգում կարգում կարգում

76 հի Երկրի արածն է գլխի զո Լեւոնի շնորհի
 րոն անոնոն. այ Եւրոպոն Երկրի րոնոն զո Վ արած,
 կիս Վ զո զո զո, այ րոնոն կիսիւ զո զոն է
 Իրոն է այ ել Լեւոնի րոնոն զո, կիս Վ րոնոն
 զո Վն զիւրոն զո արած. Վ րոնոն զո Վ րոնոն
 զո զիս Վ Վն Վ զիս Վն Վն Վն Վն Վն Վն
 Երկրի Վն, Եւրոպոն Վն, Զիս կիս Վն զո
 Զիս Վն Վն, կիս Վ րոնոն զիս Վն Վն Վն. Վ զիս Վն
 կիս զո արած կիս րոնոն զ զո արած զ զո զիս
 զ արած Երած, Վ րոնոն զ Վն րոն արած
 րոնոն է Երկրի Երոն, Վ Վն զիս Վ Վն Վն,
 զ, Վն Վն Վն, կիս Վ զիս Վն Վն Վն Վն Վն
 արած. Վն Վն Վն Վն Վն Վն Վն Վն, Երկրի
 անոնոն է Վն Վն Վն, Վն Վն Վն Վն Վն Վն
 է Վն Վն Վն րոնոն արած Վն Վն, զո Երած
 րոնոն, Վն Վն Վն Վն, կիս Վ րոնոն Վ արած Վն
 զիս Վն զիս Վն, Երկրի Վն Վն Վն Վն Վն Վն
 զոն Վնոն կիս Վնոն Վն Վն Վն Վն Վն, Վն
 Վն Վն Վն Վն Վն Վն Վն Վն, Երած Վն Վն

հարձակ պիտի, զիտեղս իմարն զի զիջի զիտեղս
 քի պիտեղս իտեղս Թև Անտեսպիտեղս քի Անտես:
 « Բարև երեւոյր, ի, ի, ի զիտեղս զի, հա զիտեղս
 անտեսպիտեղս քի պիտեղս երեւոյր զիտեղս զիտեղս
 (ընտեսպիտեղս) զիտեղս, պիտեղս երեւոյր երեւոյր երեւոյր
 զիտեղս. երեւոյր հա զիտեղս երեւոյր զիտեղս զի
 քի երեւոյր հա զիտեղս զիտեղս քի զիտեղս. զիտեղս
 երեւոյր զիտեղս քի զիտեղս երեւոյր զիտեղս
 զիտեղս, պիտեղս երեւոյր, զիտեղս զիտեղս քի
 երեւոյր զիտեղս քի զիտեղս զիտեղս զիտեղս
 զիտեղս քի զիտեղս զիտեղս զիտեղս երեւոյր
 զիտեղս երեւոյր երեւոյր երեւոյր զիտեղս զի
 զիտեղս. ի, ի, ի զիտեղս զիտեղս զիտեղս զիտեղս
 պիտեղս զիտեղս երեւոյր երեւոյր, զիտեղս զիտեղս
 զիտեղս, զիտեղս զիտեղս զիտեղս երեւոյր պիտեղս
 երեւոյր, զիտեղս երեւոյր զիտեղս, պիտեղս զիտեղս
 զիտեղս, երեւոյր զիտեղս զիտեղս զիտեղս, զիտեղս
 զիտեղս զիտեղս զիտեղս զիտեղս զիտեղս.
 քի զիտեղս զիտեղս զիտեղս երեւոյր երեւոյր քի

Երկրի ծովերը — Երկրի ծովերը սրբազան
կոթողներ են հիմար, շաքարաբույսի և թուղիների
կոթողներ են, բոլոր էլ Երկրի կամ Երկրի
Երկրի ծովերը և Երկրի ծովերը, Երկրի ծովերը,
Երկրի ծովերը կոթողներ, կոթողներ և
Երկրի ծովերը — Երկրի ծովերը կոթողներ և
Երկրի ծովերը, Երկրի ծովերը ինչպես
Երկրի ծովերը, ինչպես որ Երկրի ծովերը
Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը
Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը
Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը

— Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը
Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը

— Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը
Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը

— Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը
Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը

Երկրի ծովերը կոթողներ և Երկրի ծովերը

Ան՝ ու քանոն ողորմ զձեռն, զձեռն զձեռն զձեռն
զարթոն զձեռն ուր զարթոն (զարթոն) ու
կրօնաբան զձեռն զարթոն" Գ արեւել զձեռն
կրօնաբան զձեռն.

- բուն զձեռն զարթոն, զձեռն ու զարթոն զարթոն
արթոն զձեռն զարթոն. զարթոն զարթոն զարթոն
արթոն, զարթոն կրօնաբան զձեռն, զարթոն զարթոն զարթոն
արթոն.

- զարթոն զարթոն, զարթոն զարթոն զարթոն
զարթոն ու զարթոն կրօնաբան.

- զարթոն զարթոն, զարթոն կրօնաբան, զարթոն ու զարթոն,
Գ արթոն կրօնաբան (արթոն) զարթոն զարթոն ու զարթոն, զարթոն
արթոն ու զարթոն զարթոն, զարթոն զարթոն զարթոն զարթոն
արթոն զարթոն զարթոն - զարթոն.

զարթոն զարթոն զարթոն.

Գ արթոն զարթոն: "Կրօնաբան զարթոն զարթոն
արթոն զարթոն ու զարթոն, զարթոն զարթոն կրօնաբան
արթոն զարթոն զարթոն" Գ արթոն զարթոն զարթոն.

- զարթոն ու զարթոն զարթոն զարթոն զարթոն,

զի եւ բարկութիւնն ո՞ր կրնի եւ անպիտան զլինչ քանակեւ, ո՞ր
 զլինչն աւ յառեակե թ ին արժօքի թ ունի զ՞ զլինչ, իսկ
 եւն անզարկեաց, ուն անբարեւ, զանձնայես ու, եւն թիւն
 անձնակ բնորակն թիւսն իսկ անկար, իսկ անն
 եւն բարկայես թ ու զլինչ եւն անն զ՞ կանձնակ, թ
 եւն սար, անբարեւ զ՞ կար անն անզարկեաց անկան, ուն,
 եւն անզար զ՞ կար, սար զ՞ կար անն անն ուն
 թիւսն անն բնորակն թ կանձնակ անն. ու
 անն (անբարեւ) եւն անն զ՞ կար. զանձնակ,
 եւն անն, ուն անն բնոր զանն անն (անն անն)
 անն անն (անն անն) թ եւն անն զ՞ կար անն
 անն իսկ անն, զ անն անն ու անն անն անն
 զ՞ կար անն անն անն, անն անն անն,
 անն անն, ուն անն իսկ անն անն անն
 անն անն, անն անն անն անն, անն իսկ
 անն անն անն անն.

Ի պիտանն անն անն.

- անն անն զ անն անն անն անն զ՞ կար անն անն
 անն անն թ անն. անն անն անն անն անն անն,

հասցիէն ոչ ոք ալ չի տեսնուած չի գտնուած չի
հայտնուած, ոչ ոք չի գտնուած չի հայտնուած չի
տեսնուած չի գտնուած չի հայտնուած, չի
գտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած.

Չի գտնուած չի հայտնուած (անհայտնուած) չի
հայտնուած չի հայտնուած, չի հայտնուած չի
հայտնուած: " Կարող է չի հայտնուած, չի
հայտնուած չի հայտնուած, չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի

Չի հայտնուած չի հայտնուած:

— Չի հայտնուած չի հայտնուած, չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի
հայտնուած չի հայտնուած չի հայտնուած չի

Որ յոթ շաբաթացիկաց, էջ ոչ ուր ըս-
 ցած էլլաւ արդեւ թ արդեւ իրոյնչ
 անարժեք.

Թ անուկ կրօնացի զիջրն անու շտայթ կրն
 րն թ անկա Ձէ թ սպիշս ԿճԻճ ԶԳՅՅԻԹ
 ԼճճՅԻԹ րՅՅԻԹ թ րսթԻԹ ԶԻ ԿճԻճ
 Թ ԲՅՅԻ Լ ԵՅՅԻԹ (ԿԵՅՅԻճ) անճ ԵԿԻ
 ԶԻ Թ շաբթայթ ԶԻ, ԿԻ ԶԻ Իրոյնչ
 ԿԻ ԿԵՅՅԻ

Թ շտեպարս ԿճԻճ ԿԵՅՅԻճ. րԿԵՅՅԻ Լ
 ԵՅՅԻԹ կրօնացի Թ շաբթայթ ԶԻ ԿԻ, ԻԿԻ
 Իրոյնչ ԿԵՅՅԻճ ԿԵՅՅԻճ. Թ ԶԻ կրօնացի
 ԿԵՅՅԻճ ԵՅՅԻճ ԶԻ Թ շտեպարս ԿԵՅՅԻճ ԶԻ
 ԿԻ - ԿԻ ԻԿԻճ ԻԿԻճ ԿԵՅՅԻճ. ԶԻ ԶԵՅՅԻճ
 ԿԻ Իրոյնչ զԵՅՅԻճ - ԿԵՅՅԻ ԶԵՅՅԻճ
 ԶԻճ, ԵՅՅԻճ Թ ԿԵՅՅԻճ կր ԿԵՅՅԻճ
 ԶԵՅՅԻճ. Թ ԻԿԻճ Թ ԶԵՅՅԻճ ԿԵՅՅԻճ
 կրօնացի ԿԵՅՅԻճ րԿԵՅՅԻճ.

- անճ ԶԻճ, անճ ԿԵՅՅԻճ ԿԵՅՅԻճ

Handwritten text, likely a letter or document, starting with "Handwritten text" and mentioning "Handwritten text" and "Handwritten text".

Handwritten text, mentioning "Handwritten text" and "Handwritten text".

Handwritten text: 1936

Handwritten text: 1936

Handwritten text: 1936

Handwritten text: 1936

Handwritten text: 1936

შენიშვნები

1. ებრაული თქმულება

მთქმ. დებორა ელუაშვილი, ქუთაისი, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, 1937 წ., ფა 12047

2. შვილისთვის ჯოხის დაძვლები შვილის მტერია

მთქმ. მოშე ძორელაშვილი, ქუთაისი, შაუშიანის ქუჩა, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, ფა 17752

3. ებრაული ლეგენდა მეფე სოლომონზე

მთქმ. მოშე დავარაშვილი, ქუთაისი, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, 1937 წ., ფა 12063

4. არ შეურაცხყო არავითარი ადამიანი

დედანში ნაცვლად სიტყვებისა "არ შეურაცხყო" გვაქვს "არ გააუპატიურო." მთქმ. მოშე ძორელაშვილი, ქუთაისი, შაუშიანის ქუჩა, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, 1939 წ., ფა 17747

5. მამის ანდერძის შემსრულებელი

მთქმ. მოშე ძორელაშვილი, ქუთაისი, შაუშიანის ქუჩა, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, 1939 წ., აპრილი, ფა 17748

6. სიბრძნე აცოცხლებს მის პატრონს

მთქმ. მოშე ძორელაშვილი, ქუთაისი, შაუშიანის ქუჩა, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, ფა 17750

7. რაბი რომელსაც სიკვდილი არ უნდოდა

ტექსტი ორიგინალის მიხედვით უსათაუროა. მთქმ. სონა კიკოშვილი, 44 წლის, ონი, ჩამწ. ლალი მიქაძე, 1982 წლის თებერვალი, თსუფა №25179

8. ცოდო-მადლის ზღაპარი

მთქმ. რიპკა ხახიაშვილი, 73 წლის, ონი, ჩამწ. ასმათ საღირიძე, 1982 წლის თებერვალ-იანვარი, თსუფა №25161

9. ქვის შეჭამანდი

ტექსტი ორიგინალის მიხედვით უსათაუროა. გასწორებულია

სტილისტურად გაუმართავი ზოგიერთი წინადადება. მთქმ. იაკობ (ყობი) ჯანაშვილი, 71 წლის, ივლისი, სურამი, ჩამწერი ელგუჯა დადუნაშვილი, 1998 წლის ივლისი, ფა ქ 380-232

10. ჩემი ამბავი

მთქ. იონა ბუზუკაშვილი, 71 წლის, ონი, ჩამწ. გიორგი ჯაფარიძე, 1982 წლის თებერვალი, თსუფა №25142. გიორგი ჯაფარიძის მიერ შეკრებილ მასალებში გვხვდება იონა ბუზუკაშვილის შემდეგი დახასიათება: *მთქმელი იონა შალომეს ზე ბუზუკაშვილი, 71 წლის მხნე კაცია, თეთრი, მოკლე წვერით, ცოცხალი, გამჭოლი მზერით. საუკეთესო მკოდნულ ითვისება ებრაელთა შორის თორისა. კითხულობს და თარგმნის პირდაპირ, გაბმით, განსაკუთრებული, ებრაული ხმის გავრძელებით და მბვილებით. კითხვის დროს შედის ექსტაზში – ხელებს იშველებს, მთლიანად გადადის ბიბლიურ სამყაროში, მაგრამ თავს იფხიზლებს ცინცხალი იუმორით – „ღვთის სეკრეტებ შენ გაიგებ?“ – სიცილით ჩაურთავს ხშირად თხრობაში. კარგი მოქართულეა, მაგრამ ებრაელები, რატომღაც ენაბრვეილად თვლიან. ღრმადმორწმუნეა. სინავოვაში ყოველდღიურად – დილა-საღამოს შედის. ძველ სალოცავში ჯდება ჩრდილოეთ მხარეს, ვრძელ სკამზე, ვრძელ მაგიდასთან. ეფლობა წიგნებში. ყველა მოკრძალებით ეპყრობა. ჰყავს ორი ვაჟი. ორივე მორწმუნეა. უფროსი – გაბრიელი ხელმძღვანელობდა ერთ-ერთ რიტუალს ძველ სალოცავში. იონა შინაც ბიბლიას უზის. მველით მასთან ღამის 10 საათზე. მაგიდასთან იჯდა, თავი წიგნზე ეღო და ეძინა. არ გააღვიძეს, თავად გაიღვიძებო. გაიღვიძა, მშვიდად შემოგვხვდა – „იფაკოფის ამბავი ვინდათ, დავენაცვლეთ?“ – პირდაპირ გვკითხა. კარგი მასპინძლობა იცის, თავად ღვინოს არ ეტანება. (თსუფა №25135)*

11. კარგ კვაახ კირწზე შეეცვობა თავისი სიკეთე

მთქმ. მოშე ძორელაშვილი, ქუთაისი, შაუმიანის ქ., ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, 1939 წლის აპრილი, ფა 17759

12. საში ყრუ

მთქმ. მოშე ძორელაშვილი, ქუთაისი, შაუმიანის ქ., ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი, 1939 წლის აპრილი, ფა 17748

13. ღარიბი კაცი

მთქმ. იონა ბუზუკაშვილი, 71 წლის, ონი, ჩამწ. გიორგი ჯაფარიძე, 1982 წ., თსუფა №25149

14. ნუ ენდობი შელებილ ადამიანს

მთქმ. მოშე ძორელაშვილი, ქუთაისი, შაუმიანის ქ., ჩაშწ. როზა თავდიდიშვილი, 1939 წლის აპრილი, ფა 17751

15. შაბათი (მოსვენება)

ჩაშწ. როზა თავდიდიშვილი, ქუთაისი, 1938 წლის მარტი, ფა 13873. მთქმელი მითითებული არ არის, საფიქრებელია, რომ ტექსტი რამდენიმე პირის მონათხრობს აერთიანებდეს ან საკუთრივ ჩაშწერის მიერ იყოს შედგენილი. თავის დროზე გამოქვეყნდა აღნიშნული ტექსტის მხოლოდ მცირე ნაწილი. შდრ.: ეთნ. ნარკ., გვ. 85-86.

16. ნიშნობა და ქორწილი

მთქმ. მარგალიტა ხახიაშვილი, 32 წლის, ონი, ჩაშწ. ასმათ საღირაძე, 1982 წლის იანვარ-თებერვალი, თსუფა №25159

17. ტარეფა

მთქმ. თამარ ტატიკიშვილი-ხახანაშვილისა, 61 წლის, ონი, ჩაშწ. გიორგი ჯაფარიძე, 1982 წ., თსუფა №25126

18. საყე-ბურთი

მთქმ. ლევან შიმშილაშვილი, 20 წლის, ონი, ჩაშწ. ლალი მიქაძე, 1982 წ., თსუფა №25180

19. ნათვალევის შელოცვა

მთქმ. რიპკა ხახიაშვილი, 73 წლის, ონი, ჩაშწ. ასმათ საღირაძე, 1982 წლის იანვარ-თებერვალი, თსუფა №25160

20. ბატონები

მთქმ. რივა ჯანაშვილი, 69 წლის, სურამი, ჩაშწ. ელგუჯა დაღუნაშვილი, 1998 წლის ივლისი, ფა ქ 380-234

21. შესაყვარებელი წამალი

მთქმ. დებორა ელუაშვილი, ქუთაისი, ჩაშწ. როზა თავდიდიშვილი, 1937 წ., ფა 12046

22. შესაყვარებელი წამალი

მთქმ. კუკულო იაკობიშვილი, ქუთაისი, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი,
1937 წ., ფა 12041

23. შესაყვარებელი წამალი

მთქმ. დებორა ელუაშვილი, ქუთაისი, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი,
1937 წ., ფა 12043

24. შესატულებელი წამალი

მთქმ. ხავია თავდიდიშვილი, ქუთაისი, ჩამწ. როზა თავდიდიშვილი,
1937 წ., ფა 12042

24. დანართი

მთქმ. აბრამ სეფიაშვილი, 60 წლის, ქუთაისი, შაუშიანის ქ., ჩამწ.
როზა თავდიდიშვილი, 1938 წლის მარტი, ფა 13869

შემოკლებანი

მთქმ. — მთქმელი

ჩამწ. — ჩამწერი

ეთნ. ნარკ. — როზა თავდიდიშვილი, ეთნოგრაფიული ნარკვევი
ქუთაისის ებრაელთა ცხოვრებიდან, თბ., 1940 წ.

ფა — შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტის ფოლკლორის არქივი

თსუფა — თბილისი სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორის
არქივი

Mode of Life and Folklore of the Georgian Jews

RESUME

Scientific and technological advance with their negative processes, attended with the depletion or entire vanishing of ancient cultural traditions - are being much discussed today.

To consider the problem at hand in relation with the Jewish culture, it should be taken into account that the repatriated part of the Jews, oriented on the alien environment conditions is condemned to a crude possibility for developing the mode of life and cultural traditions it had established over the period of persecution. Hence, one may assume that in the history of the Jews' returning to their historical motherland after a long separation - every year if not a decade, represents one page lost out of many in oral annals of the nation, restoration of which in the future is impossible.

Under the circumstances, revealing of the stuff, elucidating mode of life and culture of the Jews in a non-historical homeland, its installment and scientific publication become vital. To serve these objectives is a target goal of the collection at hand, compiled on the basis of the data, enshrined in Shota Rustaveli Institute of the Georgian literature and Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Folklore Archives. Besides the material of 30s and 80s of XX century, this collection implies data on several folklore samples, attained through an expeditional work of 1998. The collection stuff strictly falls into following themes: Religious and Moral Legends, Fairy Tales, Customs and Habits, Ritual and Magic Folklore. The notes indicate the place and date of the recorded text together with the data on the story teller.

The collection is dedicated to 2600 anniversary of the Jews settling in Georgia.

აღმოსავლეთ-დასავლეთის ურთიერთობათა კვლევის საერთაშორისო ცენტრის შესახებ

აღმოსავლეთ-დასავლეთის ურთიერთობათა კვლევის საერთაშორისო ცენტრი წარმოადგენს არასამთავრობო ორგანიზაციას, რომელიც დაფუძნებულია წამყვანი ქართველი მეცნიერებისა და საზოგადო მოღვაწეების მიერ 1993 წლის დეკემბერში საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკად. გ. წერეთლის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ბაზაზე. ცენტრის როგორც ფართო საერთაშორისო ორიენტაციისა და კომპლექსური თემატიკის სამეცნიერო-კვლევითი სტრუქტურის მიზანია აღმოსავლეთ-დასავლეთის ურთიერთობათა გლობალური პრობლემის ისტორიულ-კულტუროლოგიური და პოლიტოლოგიური ასპექტების კვლევა, რელიგიების ისტორიისა და მათი ურთიერთობის შესწავლა კავკასიის რეგიონში, სოციალურ-ეკონომიკური, ეთნო-პოლიტიკური, ეთნო-კონფესიური, კონფლიქტოლოგიური, გეოპოლიტიკური, ეკოლოგიური და თანამედროვეობის სხვა აქტუალური პრობლემების კვლევა. ცენტრი ატარებს სემინარებს, სიმპოზიუმებსა და კონფერენციებს ქართველი და უცხოელი სპეციალისტების მონაწილეობით, ხელს უწყობს მეცნიერთა შორის შემოქმედებითი თანამშრომლობის სხვა ფორმების განვითარებას. ცენტრის პრეზიდენტი საქართველოს პრეზიდენტი ბატონი ედუარდ შევარდნაძე, თავმჯდომარე — აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძე, ვიცე-პრეზიდენტი — ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი ვაჟა ლორთქიფანიძე.

აღმოსავლეთ-დასავლეთის ურთიერთობათა კვლევის საერთაშორისო ცენტრის საპატიო უცხოელი წევრები არიან: დოქტორი ზბიგნევ ბჟეზინსკი, გაერო-ს ყოფილი გენერალური

მდივანი ბუტროს ბუტროს ღალი, თურქეთის პრეზიდენტი
სულეიმან დემირელი, აშშ-ის ყოფილი პრეზიდენტი ჯიმი კარ-
ტერი, ამავე ქვეყნის ყოფილი სახელმწიფო მდივნები ჯეიმს
ბეიკერი და ჯორჯ შულცი, აშშ-ის კონგრესის ბიბლიოთეკის
დირექტორი დოქტორი ჯეიმს ბილინგტონი, ამერიკელი ბი-
ზნესმენი და ქველმოქმედი ჯორჯ სოროსი, თურქეთის პრე-
მიერ-მინისტრი მესუთ ილმაზი.

აღმოსავლეთ-დასავლეთის ურთიერთობათა კვლევის საერთაშორისო ცენტრი

აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი

აკად. გ. წერეთლის ქ. 3

380062 თბილისი, საქართველო

ტელ/ფაქსი 29-09-25

e-mail: ircw@caucasus.net

About the International Research Center for East-West Relations

The International Research Center for East-West Relations is a non-governmental organization founded by a group of leading Georgian scientists and political figures in the December of 1993, on the basis of Academician of the Georgian Academy of Sciences G. Tsereteli Institute for Oriental Studies. As a broad International orientation structure of complex subjects, the Center is targeted on assisting East-West interrelation global problems in historical, cultural and political aspects with the promotion of research work. Besides, along with the exploration of history and religion and their other interrelations in the region of Transcaucasia, the Center is dealing with a scientific working out of social-economic, ethnopolitical, ecological and other topical problems of the world to date. The Center organizes seminars, simposia and conferences with the participation of Georgian and foreign experts, furthering other forms of creative collaboration among scientists. Eduard Shevardnadze, the President of Georgia, is the President of the International Research Center for East-West Relations, where Academician Tamaz Gamkrelidze is the Chairman and Doctor of Economical Sciences Vazha Lortkipanidze is the Vice-President.

Among the honorable members of the International Research Center for East-West Relations are elected: Doctor Zbigniew Brzezinski, the former UN Organization Secretary General Boutros Boutros Ghali, the President of Turkey Suleiman Demireli, the ex-President of the USA Jimmy Carter, the former

USA secretaries General George Shultz and James Baker, Director of the Congress Library of the USA Doctor James Billington, the American Businessman and Maecenas George Soros, the Prime Minister of Turkey Mesut Ilmaz.

THE INTERNATIONAL RESEARCH CENTER FOR EAST-WEST RELATIONS

Director Felix Kalandarishvili

The Institute for Oriental Studies

3, Acad. G. Tsereteli st.,
380062, Tbilisi, Georgia,
Tel/Fax (995-32) 29-09-25
e-mail: ircewr@caucasus.net

Mode of Life and Folklore of the Georgian Jews

Compilers: *Elguja Dadunashvili*, Candidate of Philological Sciences

Solomon Tabutsadze

Nino Dolidze

Editor: *Meri Tsiklauri*, Candidate of Philological Sciences.

Printed in Georgia

Ltd. "Merani-3"

42 Rustaveli av.

Number of copies printed - 300.

K 301.504

3

UNIVERSITY OF TORONTO
202-978-2000